MEMORIA
revista gândirii arestate

Editată de FUNDAȚIA CULTURALĂ MEMORIA
sub egida Uniunii Scriitorilor din România
Fondator BANU RĂDULESCU

Nr. 86 (1/2014)

Le mulțumim pentru generozitate celor doi susținători ai noștri din străinătate, C.C. și M. O., fără al căror ajutor revista noastră nu ar supraviețui.

Ilustrăm acest număr cu ilustrații după creațiile artistei Daniela Nenciulescu prezentate în cadrul expoziției "Cosi puri, cosi corrotti", curator Anna Comino, 5 septembrie-20 octombrie 2013, Castello Visconteo, Sezione Romanica dei Musei Civici, Pavia, Italia.

Daniela Nenciulescu s-a născut la București, în 1952. Din 1969 se stabilește în Italia unde își încheie studiile specializându-se în grafică și ceramică. Începând cu anul 1971 participă la expoziții colective și individuale. Trăiește și lucrează la Abbiategrasso (MI).
Printre cele mai recente expoziții se numără:
1998 – **Escatologica**, colectivă,
curatori P. Serra, M. Civai,
Palazzo Pubblico Magazzine del Sale, Siena;
2003 – **Lo spirito cortese**, personală,
curator Martina Corgnati,
Galleria Spaziotemporaneo, Milano;
Nella Materia, colectivă,
curatori R. Ferrario, L. Giudici,
Palazzo della Permanente, Milano;
2006 – **Utopie tridimensionali**, personală,
curator A. Madesani,
Galleria Spaziotemporaneo, Milano;
2007 – **Dall'ideale all'arte contemporanea**.
Identita e umanesimo, colectivă,
curator C. Rizzi,
Palazzo Ducale, Sabbioneta (Mn);
2009 – **Suggestioni. Poetiche e tematiche dalle**

IN MEMORIAM
Cicerone Ioniţoiu, *p. 5*

Cicerone Ioniţoiu
Corp delict, p. 11

DOCUMENTE

Emil Simiu
Regina Mamă Elena, "Dreaptă între Popoare", p. 21

Un interviu al cardinalului Bergoglio, p.29

Richard Wurbrand în dosarele Securităţii, p. 33

MEMORII

Dorel T. Usvad
Fuga din ţară ca formă de protest, p. 43

ARTICOLE

Adriana Decu
Literatura testimonială, p. 65

Sorin Popescu
Familia Tătărescu, p. 79

iNTERVIURI

Interviu cu Mircea Nicolae, deținut politic la Canal, p. 85

Interviu cu dr. Vitalia Pavlicenco din Basarabia, p. 95

Alexandru Zub
O restituție istorico-memorială: Gheorghe Boldur Lățescu, p. 105

RECENZIE

Între mirajul utopiei și barbaria realității,
*de **Claudia-Florentina Dobre**, p. 112*

GEOGRAFIA DETENȚIEI
p. 114

MEMORIA ÎN PREZENT
p. 117

BIBLIOTECA MEMORIEI
p. 125.

Unde sunt cei care nu mai sunt
„Catalogul" celor uciși de autoritățile comuniste, Litera G, p. 131

raccolte del museo, colectivă,
curator C. Rizzi, Museo Civico Parisi Valle, Maccagno (Va);
Alati, personală, curator M. Civai,
Palazzo Publico Magazzini del Sale, Siena;
2010 – **Contemporaneo 3 D**, colectivă,
curator M. V. Berti, Auditorium di Santa Chiara, Vercelli;
Spiriti dell'Est, personală, curator Anna Comino, Galleria Studiodieci, Vercelli;
2011 – **Percorso museale all'aperto – Concorso d'idee**, curatori M. Corradini, L. Giudici, E. Pontiggia, Chiari (Bs);
I simboli del Sacro, curator Anna Comino, 68 metri quadri – Start Studios Gallery, Milano.
2012 – **Meccaniche della Meraviglia VIII**, personală, Manerba del Garda (Bs)
2013 – **Cosi puri, cosi corrotti**, personală, curator Anna Comino, Castello Visconteo, Pavia.

Printre creațiile Danielei Nenciulescu "multe sunt figurări, reale și imaginare, care ies la suprafață din memorie și subconștient, și se prezintă minții noastre în mod liber, chiar incongruent. Dacă observăm bine aceste sculpturi, nu putem să nu recunoaștem angrenaje, piese mecanice, rotițe și țevi, forjate, articulate în diverse modalități, sudate și lăcuite printr-un proces pe care îl intuim complex, dur și epuizant, absolut «material»; dar impresia pe care o suscită brusc în noi este aceea de grație îmbinată cu forță, de lejeritate îmbinată cu «ponderea», de rigoare îmbinată cu fantezia: de fapt, de corpuri înzestrate cu suflet."

Susanna Zatti
Director
Musei Civici del Castello Visconteo di Pavia

Coperta I: *Echinocțiul de primăvară, 2013 (oțel)*
Coperta IV: *A doua escadrilă, 2013 (oțel)*
Foto: ©Daniela Nenciulescu, Angelo Parini

Azaliah 2012 (oțel)

ALEXANDRU ZUB

IN MEMORIAM

Cicerone Ioniţoiu, memorialist şi istoric al opresiunii comuniste

Ajuns aproape de nonagenat, cu un palmares ce constituie deja o remarcabilă operă de istoric şi memorialist, Cicerone Ioniţoiu (în acte are încă două prenume: Aristotel şi Traian) e una dintre figurile cele mai notabile din istoria postbelică a României.

Născut la 8 mai 1924 în oraşul Craiova, a studiat Literele în capitală şi s-a înregimentat politic (PNŢ) de timpuriu, luând parte la acţiunile patriotice contra Dictatului de la Viena, apoi contra ocupaţiei sovietice şi a procesului de comunizare a ţării[1]. A plătit pentru aceasta cu asupra de măsură, urmărit şi terorizat de „poliţia secretă", încă din anii războiului, supus apoi la peste un deceniu de recluziune silnică, fiind unul dintre marii militanţi pe linie democratică din perioada postbelică.

Şi-a descris el însuşi avatarurile, minuţios şi sensibil, în numeroase lucrări legate de sistemul în cauză, însă mai cu seamă în două volume de *Memorii*, unul „din ţara sârmelor ghimpate" şi altul „din exil", ambele de o valoare documentară şi ego-istorică inestimabilă[2]. Ele s-au bucurat de atenţia criticii, cu bun temei, fiind socotite repere indispensabile în orice analiză temeinică a perioadei[3].

Comentând prima parte a cărţii, istoricul Marius Oprea, trecut el însuşi prin experienţa închisorii, în faza crepusculară a regimului, a calificat-o drept *Spovedania unui neînvins*, pastişând astfel titlul cărţii „învinsului" Panait Istrati din perioada interbelică.

Activismul său lucid și energic a fost apreciat chiar de Iuliu Maniu, președintele partidului și fost premier, căruia avea să-i dedice un prețios volum axat pe dimensiunea omului politic[4].

Nu se pot rezuma judicios asemenea cărți, în care cazuistica se vădește inepuizabilă, iar capacitatea autorului de a le memora, strânge laolaltă și descrie cu totul aparte. Finele războiului, cu atâtea răsturnări spectaculoase, pe tărâm național, ca și în ordinea biografiei sale, l-a găsit în situația unui tânăr, la douăzeci de ani, deja încadrat politic, din 1943, an în care a și luat parte la o manifestare studențească contra Dictatului de la Viena. Învestit anume cu misiunea de a organiza tineretul țărănist din Oltenia, peste doi ani a fost arestat de Siguranță, întâia oară la 1 august 1945, între altele pentru difuzarea unei declarații făcute de Iuliu Maniu, la 19 iulie același an, declarație ce dezavua linia politică impusă de ocupantul sovietic și asumată de guvernul Petru Groza.

Pentru tânărul Cicerone Ionițoiu, licențiat în Litere și aspirant la o carieră politică în cadrul amintit, eminamente democratic, începea o lungă perioadă în care confruntarea cu noul regim devenise inevitabilă, după cum s-a putut vedea la manifestația proregalistă din 8 noiembrie 1945, apoi la alegerile falsificate de comuniști din toamna anului următor, ambele evenimente fiind ocazii în care militantismul său național și democratic s-au reliefat cu putere. Odiseea luptei sale cu organele represive e descrisă minuțios în amintitele *Memorii*, publicate la *Polirom*, cu o prefață de Marius Oprea.

Arestat (a câta oară?) la 15 august 1949, pus în libertate în septembrie 1954, s-a opus mereu abuzurilor dinăuntru, ca și din afara închisorii, lăsând peste tot impresia unui om pentru care adevărul, demnitatea, omenia contează la superlativ.

La o altă rundă a detenției, a avut parte (în Jilava) de presiuni pe linia așa-zisei reeducări: „Ni se cerea, ca la Pitești, dar fără bătaie, să ne facem autodemascarea și să ne demascăm toți cunoscuții, promițându-ne că

nimeni nu va avea de suferit. Timp de un an am trăit în această mocirlă”[5].

Eram eu însumi, atunci, în sinistra închisoare, pe reduit, împreună cu Mihai Ursachi, viitor mare poet, în timp ce un alt coleg, arhitectul Nae Rădulescu, era supus la anchete suplimentare și amenințat cu un nou proces. Concomitent, alți „prizonieri” erau puși în libertate, fără cunoștința celor rămași după gratii. Nu mi s-a cerut, cât despre mine, să-mi fac autocritica ori să colaborez cu „organele”. Eliberat la 16 aprilie 1964, printr-un decret de grațiere, eram deja în căutarea unui „loc de muncă”, la Iași, fără izbândă, iar Cicerone Ionițoiu (nu-l cunoscusem acolo, personal) avea să mai rămână în Jilava până la 29 iulie același an.

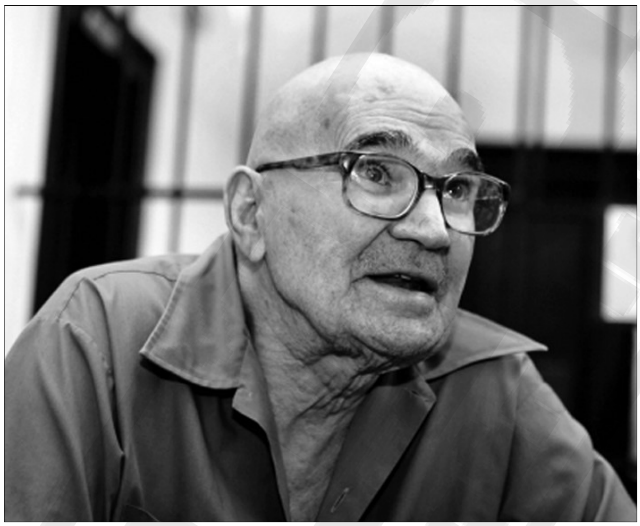

Supravegheat continuu, tracasat, umilit, a depus mari eforturi să plece definitiv din țară, însă n-a reușit să iasă decât după intervenția președintelui Valéry Giscard d’Estaing și o „campanie” radiofonică de sprijin la *Europa Liberă*. Anii de exil constituie o altă etapă a vieții sale, una deplin coerentă cu faza anterioară, în sensul luptei neistovite cu regimul comunist. Acțiuni de protest deschis, memorii, articole în presă, editarea revistelor *Lupta română* și *Deșteaptă-te, române!* sunt numai câteva din uneltele folosite pentru a submina acel regim. A publicat, totodată, o suită de volume, dezvăluind ororile produse în țara sa: *Morminte fără cruce, Persecuția Bisericii din România, Rezistența armată a românilor împotriva comunismului între anii 1944-1960* etc.

În timpul tranziției postcomuniste, Cicerone Ionițoiu și-a extins încă mai mult proiectele, cercetând tot felul

de arhive, tipărind alte cărți și luând parte la manifestările comemorative la adresa celor care au combătut sistemul totalitar. Mi-a fost dat să-l întâlnesc de mai multe ori, în asemenea ocazii (la *Alianța Civică*, la *Memorialul Sighet*, la Institutul de Istorie „N. Iorga"), cu un real profit la orice revedere.

Prima dată ne-am intersectat însă pașii, scurt dar semnificativ, la Freiburg, în RFG, cu ocazia unui simpozion inițiat la Biblioteca Română din localitate, condusă atunci de entuziastul cărturar Virgil Mihăilescu, format la școala bibliologică a lui Ion Bianu. Ne-am mai întâlnit o dată, cu ani în urmă, la Paris, în cadrul unei dezbateri pe tema istoriei recente și a moștenirii lăsate de comunism, reuniunea fiind organizată de Biblioteca Română, așa cum supraviețuise aceasta după abolirea „Cortinei de fier". Nu pot decât regreta faptul că asemenea întâlniri n-au fost mai dese și mai consistente, date fiind experiențele și preocupările noastre comune.

Se cuvin amintite, aici, din numeroasele-i lucrări, mai ales *Viața politică și procesul lui Iuliu Maniu* (1997), *Nicole Valéry – o lumină în bezna exilului românesc* (1997) etc. Ultima carte, *Figuri de legendă* (2013)[6], scoasă sub egida Fundației Academia Civică, merită o subliniere specială, dată fiind selecția memorială a „personajelor". Remus Radina, de care îl lega recluziunea și exilul, îi apare ca „unul dintre eroii epocii noastre". Lui i-a rezervat cea mai amplă și mai caldă evocare în noul florilegiu al rezistenței românești. La fel de impresionant e portretul lui Aurel State, despre care există destule mărturii consonante, inclusiv de la unii care l-au întâlnit numai în afara închisorii, cum e cazul scriitoarei Ileana Mălăncioiu, consăteanca legendarului militant.

Un colonel român, Munteanu, ajuns prizonier la Cercul Polar, își îndemna astfel confrații: „Cel care va supraviețui viitorului neștiut, reîntors acasă, să spună oricum, chiar gângav, ceea ce pământul tace"[7]. Colonelul avea să moară la Aiud, înainte de a fi în stare să mărturisească. Au făcut-o alții, precum Aurel State

(*Pe drumul crucii*, 1983) sau Aurelian Gulan (*Mărturii din Iadul Roșu, de la Vorkuta la Gherla*, 1995), ca să notez doar exemple la îndemână, primul evocat afectuos și în *Figuri de legendă.*

Ion Gavrilă Ogoranu, binecunoscut el însuși ca memorialist al epocii, se confesează într-un pasaj memorabil, testamentar: „Am pornit pe un asemenea drum având credința că aceasta ne era datoria, altfel nu puteam. Orice soartă ne va da Dumnezeu, suntem siguri că din jertfa noastră va ieși un viitor mai bun pentru neamul românesc”[8].

Ca cercetător al fenomenului concentraționar și ca publicist, în exil, dedicat cauzei românești și democrației, Cicerone Ioniței a manifestat aceeași tărie de caracter ca și în lupta politică din patria „socialistă”. Seria de volume scoase sub titlul de *Morminte fără cruce*, studiile privitoare la rezistența armată, la Biserică, la unele figuri proeminente ale vieții noastre politice alcătuiesc un capitol aparte.

„Adevărul despre drama poporului român”, iată sensul acelor *Figuri de legendă* evocate în noul volum, deplin consonant cu cele dinainte, scrise într-o viață de apărător al cauzei naționale. Fiecare efigie din cele peste douăzeci e un segment semnificativ din dramatica noastră istorie postbelică, conturând în ansamblu imaginea mișcării de rezistență a românilor sub dictatura comunistă. Ultimele secvențe din volum par a fi și cele mai cizelate, sub aspect artistic, memorialistul vădindu-se mai atent la formă. Cel care încheie suita de „figuri legendare” (*Vasile Paraschiv*) relevă încă o pildă de luptă eroică pentru adevăr și libertate.

Avem de-a face, s-a mai spus, cu un „adevărat cronicar al suferinței și demnității românești”, suferință descrisă de-a lungul câtorva decenii. Autorul a știut să aleagă din figurile demne de interesul posterității, evocând militari, medici, preoți, ingineri, țărani etc., ca într-o galerie menită a rezista timpului. Și-a evocat singur, memorialistic, în detaliu sinuozitățile biografiei sau lexicografic, în monumentala serie de autor,

Victimele terorii comuniste, acolo unde firida personală a impus un contur de microbiografie.

Un studios preocupat de răstimpul celor nouă decenii, în care Cicerone Ioniţoiu şi-a dus existenţa, ar găsi în ea destulă materie de cercetare şi reflecţie, cu elemente personale, dar şi altele evocând contextul epocii.

Un asemenea studiu s-ar impune acum ca urgenţă, dat fiind că neobositul militant şi cărturar s-a stins între timp, la Paris, spre marele regret al celor care l-au cunoscut[9].

Note:

[1] Cf. Cicerone Ioniţoiu, *Victimele terorii comuniste: arestaţi, torturaţi, întemniţaţi, ucişi*. Dicţionar. HIJKL, Bucureşti, Maşina de scris, 2003, p. 173-177.

[2] Idem, *Memorii*, I. *Din Ţara sârmelor ghimpate*, Iaşi, Polirom, 2009; II, *Drama României văzută din exil*, ed. Cosmin Budeancă, 2011.

[3] Alex. Ştefănescu, *Un mare om*, în *România literară*, nr. 37/18 sept. 2009, p. 10.

[4] Cicerone Ioniţoiu, *Viaţa politică şi procesul lui Iuliu Maniu*, I-II, Bucureşti, 1997, 2003.

[5] Idem, *Victimele terorii comuniste…*, p. 175.

[6] Idem, *Figuri de legendă*, Bucureşti, Fundaţia Academia Civică, 2013, 241 p.

[7] Apud *ibidem*, p. 150.

[8] Apud *ibidem*, p. 193.

[9] Corneliu Sicoe ş.a., *Cicerone Ioniţoiu – membru al Partidului Naţional Ţărănesc*, în *România Liberă*, miercuri, 29 ian. 2014, p. 8.

CICERONE IONIȚOIU

„Corp delict”

Acesta este ultimul articol al neobositului luptător anticomunist, care ne-a parvenit cu puține zile înainte de plecarea sa dintre noi. Odihnească-se în pace!

După terminarea Primului Război Mondial s-a ridicat în România întregită o pleiadă de intelectuali, în majoritate doctori renumiți, care au făcut fală științei medicale. Este vorba de „Generația 22”, și în relatarea de față mă voi referi la președintele studenților din acea generație, Constantin Dănulescu, născut în 1897, specializat cu o bursă la Paris ca medic radiolog.

Angajat în acțiunea de salvare a Basarabiei, a adresat în 1940 un Memoriu Consiliului de Coroană:

„... *Onoratul Consiliu de Coroană să adopte o atitudine de rezistență categorică pe calea armelor, pentru ca nu cumva renunțările de astăzi, adăugate la cele de ieri, să ne pună mâine în situația de a pierde odată cu forțele morale și materiale ale Națiunii însăși ființa Statului Român...*”

Printre oamenii de mare valoare care s-au grupat în jurul lui Dănulescu s-au mai numărat Ion Claudian, fiu de general (n. 23 octombrie 1900), absolvent al Facultății de Medicină cu *magna cum laude,* participant la eliberarea Basarabiei în 1941, rănit, decorat și citat pe Ordin de Zi și după 23 august 1944. Neînțelegând să accepte sovietizarea țării și instaurarea regimului comunist, a intrat în mșcarea de rezistență a grupului de partizani conduși de Nicolae Dabija, de unde a scăpat ca printr-o minune, reușind să se refugieze în Franța, unde s-a angajat ca specialist expert în F.A.O. (Organizația pentru alimentație și agricultură a O.N.U.).

Printre alte personalități din această generație s-au numărat: dr. C. Curelescu, dr. C. Dăniță, Napoleon

Crețu, I. Istrate, Octavian Stanca, precum și eminentul dr. Ion Simionescu, secretar general în Departamentul Muncii din Ministerul Sănătății, sub conducerea lui Constantin Dănulescu.

O altă figură a acestei generații a fost și dr. Șerban Milcoveanu, născut în 1911 la Slatina, jud. Olt, care a ajuns președintele Asociației Medicilor din România (din 15 septembrie 1940 până la rebeliunea legionară din 21 ianuarie 1941). Șerban Milcoveanu l-a apostrofat pe prof. Daniel Danielopolu, care se înscrisese în P.C.R. după ce fusese ministru liberal până la 6 martie 1945 și care, la Conferința Sindicatelor Sanitare, avusese imprudența să apară la tribuna flancată de două pancarte pe care era scris: „Moarte lui Iuliu Maniu și P.N.Ț-ului" și, respectiv, „Moarte lui Dinu Brătianu și P.N.L.-ului", afirmând cu cinism: *„Nu mi-e teamă că în actualul regim comunist românii vor pierde instinctul național și vor dispărea ca popor conștient. Mie îmi este teamă că actualul regim comunist nu va avea suficientă energie pentru a pedepsi cum trebuie să fie pedepsit aparatul de stat al burgheziei și clasa conducătore-exploatatoare".*

Tot printre figurile acestei generații s-au numărat și Lelia L. Mihăilescu (n. 1 iulie 1901, în com. Tâmna – jud. Mehedinți), care a renunțat la medicină și a devenit secretară a P.N.Ț. sub președinția Secției feminine condusă de Ecaterina Madgearu. Amândouă aceste doamne au făcut ani lungi de închisoare.

O altă figură deosebită a acestei „Generații" a fost dr. Traian Mihăilescu (n. 23 ianuarie 1900, în orașul Roman, jud. Neamț) care a fost întâi asistent universitar la Catedra de Anatomie, lucrând cu prof. Mârzescu, iar în 1927, la solicitarea generalului Butoianu, s-a mutat la Spitalul Militar București, de unde, printr-o înscenare, a fost arestat în 1948 și dus la Canal (lagărul Peninsula), unde s-a comportat excepțional îngrijind deținuții, din care cauză a avut mereu de suferit intrând în colimatorul Securității.

Titu I. Cureleanu (n. 1 mai 1900 în Românești, jud. Gorj, ca fiu de preot) a devenit medic chirurg la Colțea, Colentina, Witting, Sanatoriul Francez și apoi director al Spitalului Cantacuzino, unde a înființat Clinica de Chirurgie cu contribuții personale importante. În 1941 a plecat pe front ca medic-căpitan, fiind recompensat cu ordinele „Coroana României", „Regina Maria" și altele. A publicat în revista „România Viitoare", al cărei director și proprietar era, articole care salutau dezrobirea Basarabiei și Bucovinei de Nord. A fost destituit în 1948-1949 și condamnat la 5 ani, rămânând în detenție până în octombrie 1955.

Constantin Gh. Deculescu (n. 1889 la Oltenița) este și el o figură de luptător, atât pe teren medical, cât și în războiul pentru întregirea neamului. După o specializare la Paris, la Spitalul St. Louis, s-a întors în țară și a practicat medicina la Oltenița, activând în cadrul P.N.Ț. ca prefect de Ilfov, senator și

secretar general la Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale (în 1932/1933). A fost arestat în 1952, dus la Bicaz și eliberat la 26 aprilie 1954. S-a pensionat în 1959 și a murit în 1988.

Numărul personalităților medicale ce s-au dedicat învățământului universitar este întregit de Vintilă Ciocâlteu (n. la Galiciuica – jud. Dolj în 1897). Ajuns decan al Facultății de Medicină din București, a fost prima victimă a politicii comuniste de înlocuire a cadrelor universitare cu oameni dedicați comunismului, în cazul de față cu Simion Oeriu, doctor mediocru, dar învestit cu responsabilitatea Comisiei de Aplicare a Armistițiului. La 3 februarie 1947, în plin Consiliu profesoral, din cauza presiunilor la care a fost supus, a făcut un accident cerebral și a murit sub privirile celorlalți profesori îngroziți.

Profesorul Gr. T. Popa a așternut pe hârtie fatalul episod: „*Ca într-o tragedie antică, profesorul Vintilă Ciocâlteu a venit în mijlocul nostru pentru a-și face spovedania intimă, liniștit în aparență, cu vorbe alese și cerându-și mereu iertare, dar extrem de chinuit în forul lui interior. Tensiunea nervoasă s-a citit mereu pe fața lui plăpândă și în expresiile lui căutate cu grijă... A încheiat înfiorându-se cu o meditație care ar trebui să servească generației viitoare drept căpătâi:* «Vine pentru fiecare clipa cea mare când trebuie să se întrebe: ce am făcut în viață... Și când această clipă va veni și la mine, îmi voi pune și eu această întrebare, dar atunci nu voi mai putea răspunde decât conștiinței mele.» *Domnilor,* scrie în continuare Gr. T. Popa, *să nu dea Dumnezeu nimănui dintre dumneavoastră de a trece prin chinurile prin care a trecut îndelung Ciocâlteu... Ne aflăm în fața unui caz de constrângere morală și de presiune politică unică în Analele Universității.”* (Relatarea studentului I. Roșculescu).

Dar o moarte cutremurătoare a avut însuși profesorul Gr. T. Popa, decanul Facultății de Medicină, care a fost și un filosof al biologiei, autor al multor lucrări, venerat de toți studenții ca model de rezistență împotriva totalitarismului comunist, mai ales după conferința de la Ateneul Român (15 aprilie 1947), intitulată „Morala creștină și timpul actual”, având ca subtitlu „Mai sunt posibile astăzi credința și învățăturile lui Iisus Hristos?” După conferință profesorul a fost înlocuit de la decanatul Facultății de Medicină, scos de la catedră și apoi de la Academie. În încercarea de a-l aresta din Facultate a fost energic apărat de studenți. În fața celor două dube încărcate cu jandarmi veniți să-l aresteze, studenții în halate albe, cu bisturie în mână, au blocat intrările îmbrâncind necunoscuții care reușiseră să intre, în timp ce, alertați, studenții de la Drept și de la Institutul Medico-militar, sosiți și ei, i-au pus pe fugă pe polițiști, reușind să-l scoată pe profesor și să-l ducă în ascunzătoare la un prieten, unde a și murit.

Acești tineri născuți în jurul anului 1900 erau preocupați de întregirea neamului și cu toții au participat la războiul de întregire, distingându-se prin

acte de vitejie, rămânând în continuare atașați simțului de demnitate și moralitate, așa cum s-a văzut și din Memoriul adresat în 1940 Consiliului de Coroană pentru a nu se ceda în fața destrămării țării reîntregite.

Paralel cu această acțiune naționalistă s-a manifestat și mișcarea sociologică condusă de Dimitrie Gusti, întemeietor al Școalei monografice care atribuia „voinței sociale" un rol important în tendința societății de realizare, militând pentru „armonia socială". Acțiunea de cercetare monografică a satelor din România a contribuit la lărgirea cunoștințelor despre obiceiurile și cultura mediului rural dintre cele două războaie mondiale. Astfel, D. Gusti a înființat „Asociația pentru știința și reforma socială", „Institutul social român" și „Muzeul Satului".

În această mișcare au fost încadrați o serie de tineri, unii dintre ei cu vederi de stânga, vizați din cauza preocupărilor lor marxiste atât pentru recrutarea în partidul comunist, cât și în Serviciul Special de informații al României, condus de Moruzov.

Unii dintre colaboratorii lui Gusti au fost angajați și de Institutul Central de Statistică, dovedindu-se folositori directorului Sabin Manuilă, dar și mișcării muncitorești de stânga.

Distrugerea intelectualității

La 23 august 1944, Regele Mihai a demis și arestat pe mareșalul Ion Antonescu, proclamând unilateral un armistițiu. Pentru încheierea Armistițiului a plecat la Moscova o delegație din care făcea parte și Lucrețiu Pătrășcanu, ca membru al partidului comunist. S-a și plâns că intrarea lui în comisie se datorează în special dorinței PCR de a limita influența exercitată de Maniu și Brătianu, care se situează pe poziții ostile față de Uniunea Sovietică. Maniu și Brătianu rămân adversari ai apartenenței Basarabiei la URSS, în acțiunile lor persistând influența anglo-americană. Dar uită să spună că în ultimii 2-3 ani, el, Pătrășcanu, fusese ajutat financiar de P.N.Ț. pentru a supraviețui și a se putea ocupa de activitatea politică, fiind în domiciliu obligatoriu.

Revenit de la Moscova, Lucrețiu Pătrășcanu a și declarat că „există un vinovat pentru că România nu a încheiat armistițiul pe baza propunerilor din aprilie, și acel vinovat sunteți dvs., domnule Maniu..."

Iuliu Maniu a răspuns că „a insistat la dumnealor (comuniștii) ca între țintele acestui bloc patriotic să fie pusă și chestiunea Basarabiei și Bucovinei și am spus că nu este posibil să inaugurăm o acțiune de stat care nu are între țintele sale câștigarea Basarabiei și Bucovinei... În acest armistițiu se vorbește de germani, de unguri, de evrei și de multe lucruri. Dar nu se vorbește de un lucru

esențial pentru noi: ce se întâmplă cu românii noștri din Basarabia?..."

Dinu Brătianu a răspuns și el că este solidar cu dl Maniu: „Dl. Pătrășcanu s-a dus la Moscova nu pentru a susține interesele românești în legătură cu Armistițiul, ci pentru ca în conversațiile particulare să-i acuze pe cei care în toate felurile îl ajutaseră să iasă la suprafață în propriul lui partid și să câștige «bunăvoința rusă». De acolo a venit cu o virulență demnă de un sclav mângâiat de stăpânul său ce-i arată biciul și, angajat alături de asupritori, a căutat să divizeze partidele de opoziție și să transforme țara într-o «gubernie» rusă".

Câteva luni mai târziu, atacurile concertate ale comuniștilor l-au făcut pe generalul N. Rădescu să declare: „Cei fără Neam și Dumnezeu au pornit să aprindă Țara și s-o înece în sânge. O mână de inși, conduși de doi venetici, Ana Pauker și ungurul Vasile Luca, caută, prin teroare, să supună neamul. Vor cădea striviți."

Într-adevăr, după câteva săptămâni, la 7 martie 1945, o delegație rusă a venit la București cu dispoziții pentru următorii trei ani, printre care:

- desființarea armatei regale și înlocuirea ei cu voluntari;
- desființarea gospodăriilor țărănești;
- abdicarea regelui și exilarea familiei regale;
- suprimarea partidelor istorice, prin arestări, uciderea membrilor și răpirea lor...

Toate aceste „indicații" au fost realizate rapid prin crearea cadrului juridic, întocmit de Lucrețiu Pătrășcanu.

Inamovibilitatea a fost desființată și magistrații au fost înlocuiți cu muncitori cu 4 clase primare, care iscăleau automat dispozițiile partidului comunist urmărind dezmembrarea statului de drept.

Deși declarația lui Molotov din 3 aprilie 1944 garanta independența României și neamestecul URSS în treburile interne, opinia publică se convingea astfel, cu adâncă îngrijorare, de faptul că, în realitate, un astfel de amestec avea loc fie nemijlocit, fie prin intermediul partidului comunist, condus direct de la Moscova în aproape orice domeniu al activității naționale și, în special, în ceea ce privea propaganda și informarea.

Într-adevăr, autoritățile sovietice controlau în întregime toate mijloacele de informare. Chiar și telegramele trimise de corespondenții de presă, fie ei români sau străini, erau controlate și adesea chiar modificate de cenzura sovietică.

Partidul comunist român primea în mod obișnuit intrucțiuni de la Moscova, iar liderul său era Lászlo Luca, un ungur din Transilvania, mult timp refugiat în Rusia sovietică și cetățean sovietic, având gradul de maior în armata sovietică și fiind membru al Sovietului Suprem de la Cernăuți.

***

Urma curățirea aparatului de Stat, repede, în toate sectoarele, după un program, și soluționarea sancțiunilor aplicate criminalilor de război, făcuți responsabili de dezastrul țării.

Începutul s-a consumat la 2 mai 1945, când a fost pronunțată sentința Curții Marțiale din Brașov referitoare la voluntarii din „detașamentele Iuliu Maniu", participante la eliberarea Transilvaniei de Nord (uitându-se cei 919 români, bărbați, femei și copii, torturați și omorâți ca în cele mai groaznice regimuri inchizitoriale). Masacrele ungurești s-au produs în masă în comunele *Ip* (150 victime), *Trăznea* (68 de morți identificați), *Cosnicul de sus* (uciși 15 români și o româncă), *Cămar* (4 români), la *Șimleul Silvaniei* (7 români), la *Zalău* (21 de români), în comuna *Hida* (11 români), în *Valea Drăganului* (12 tineri care se întorceau din concentrare), în satul *Coasta* (9 tineri care se întorceau din concentrare). Masacrele au fost săvârșite de jandarmeria ungară, precum și de bandele paramilitare.

La 13 mai a început la București procesul lotului Macici, din care făceau parte 38 de persoane și în care s-au pronunțat 30 de condamnări la moarte, comutate apoi în muncă silnică pe viață.

La 4 iunie au fost condamnați ziariștii Pamfil Șeicaru (la moarte în contumacie), Nichifor Crainic și Stelian Popescu (în contumacie).

În 21 aprilie 1945 s-a publicat Decretul-Lege pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării, instituindu-se „acuzatorii publici", și mai ales decizia că incriminarea nu se stingea prin moartea învinuitului, cercetările și judecata continuând împotriva moștenitorilor spre a se confisca averea decedatului în folosul statului cu titlu de despăgubire...

***

Procesele intentate românilor au continuat și în 1946, când mareșalul Ion Antonescu, adus de la Moscova, a fost trimis în judecată împreună cu alți foști membri ai guvernului. La 6 mai 1946 s-a anunțat începerea procesului, iar Lucrețiu Pătrășcanu a prezentat „Actul de acuzare" în ședința guvernului.

Procesul a durat până la 17 mai 1946, iar dintre martorii apărării nu s-au prezentat: generalii C. Vasiliu-Rășcanu, Mihai Racoviță, dar nici Gh. Tătărescu, M. Ghelmegeanu, Lucrețiu Pătrășcanu, Mihai Ralea, Petru Groza și alții.

La 17 mai s-a dat sentința prin hotărârea nr. 17 semnată de Alexandru Voitinovici. Prin această hotărâre a fost condamnat în lipsă și Constantin Dănulescu (n. 1897), medicul radiolog de o reputație profesională deosebită, de care a fost vorba mai sus.

Relatarea care urmează este făcută după discuțiile avute cu fiul acestuia, Gheorghiță Dănulescu, imediat după 1990.

Constantin Dănulescu a fost, între 1941 și1943, ministru subsecretar de Stat la Departamentul Muncii din Ministerul Sănătății (unde colegul său Ion Simionescu era secretar general). Chiar în notele informative ale Direcției Poliției din 9 august 1944 era menționat (alături de dr. Ion Simionescu, N. Crest, Stan Ghițescu ș.a.) ca o persoană ce desfășoară o activitate susținută pentru îmbunătățirea situației sociale din România. Cu toate acestea, în 1946 a fost pus sub urmărire de Tribunalul Poporului ca fost colaborator al guvernului Ion Antonescu și ca aprig dușman al URSS și al comunismului. Era membru în asociația anticomunistă intitulată „Centrul de Conducere Antibolșevică Universală".

Deși foarte bolnav, a reușit să se ascundă după condamnarea la 5 pedepse de temniță grea pe viață, plus o pedeapsă complementară de 10 ani. Locuința i-a fost rechiziționată, iar Teohari Georgescu i-a repartizat acolo două camere lui Anton Rațiu, șeful corpului detectivilor pe țară (funcție pe care o va ocupa apoi NKVD-istul Nicolschi).

Procesul Antonescu fusese condus de A. Voitinovici de așa manieră, „încât se spera parcă să rezulte că guvernul n-a fost condus de Ion Antonescu, ci de Iuliu Maniu... Va urma o etapă nouă în care martorii vor fi transformați în acuzați, ceea ce a și început".

Apare îngerul salvator

Anton I. Rațiu s-a născut în comuna Beclean la 14 martie 1916 și în studențe făcuse parte din echipele regale studențești care efectuau cercetări la sate sub conducerea sociologului Dimitrie Gusti. După răpirea Ardealului de Nord în 1940 a reușit, după peregrinări, să ajungă la București, unde s-a angajat la Institutul Național de Statistică. A participat la recensământul din 1941 și a constatat că în Transilvania mai mult de 42% din populație era de origine română. A colaborat apoi cu comuniștii prezenți în Institutul Român de Statistică, îndeplinind toate misiunile care i-au fost încredințate până la 23 august 1944. A fost unul dintre membrii apropiați ai lui Lucrețiu Pătrășcanu. A mai lucrat la Uniunea Patrioților cu Emil Bodnăraș și în Ministerul de Interne, astfel încât a cunoscut de aproape nomenclatura comunistă.

Repartizându-i două camere în casa lui C. Dănulescu, Teohari Georgescu i-a dat consemnul să se debaraseze treptat de restul familiei ce rămăsese în locuință. Anton Rațiu n-a făcut-o, fiind impresionat de Gheorghiță, fiul lui Dănulescu care, iubindu-și foarte mult soția și copilul, venea pe ascuns, noaptea, să-i vadă.

Surprins de Anton Rațiu la una din vizitele nocturne, a avut o discuție mai lungă cu acesta, în care l-a convins de nevinovăția sa și l-a rugat să-l ajute să obțină măcar o reducere a pedepsei la 10 ani pentru ca să renunțe la viața de fugar.

Anton Rațiu i-a înaintat un memoriu la Lucrețiu Pătrășcanu (cu câțiva ani mai mic, acesta fusese coleg cu Dr. C. Dănulescu la liceul internat din Iași), în care solicita analizarea reducerii pedepsei. Memoriu rămas fără rezultat.

Atunci Anton Rațiu s-a ocupat de ascunderea doctorului, căutându-i câteva gazde sigure. L-a dus la început la un nepot al doctorului Ion Simionescu, la un anume Ion Rădulescu, fost director de cabinet al lui Constantin Dănulescu, la dr. Pandele Gheorghiu din Roșiorii de Vede și la diferite alte persoane din Alexandria care și-au luat riscul de a-l ascunde, în condițiile înăspririi situației politice din România, unde se declanșase teroarea.

La Conferința de Pace de la Paris, la 5 septembrie 1946, s-a votat anularea „Arbitrajului de la Viena", dar s-au refuzat cererile formulate privind statutul de cobeligeranță.

În ziarul „Liberalul", Dan Amadeo Lăzărescu prezintă realitatea: „Azi libertatea – nu numai cea politică – este numai și numai pentru infimele grupări extremiste, în timp ce restul populației, alcătuind imensa majoritate a neamului românesc, e pusă în imposibilitate de a se manifesta, stigmatizată cu totul de epitetele oficiale, de la fascist la reacționar și de la bestie moșierească la huligan".

La 9 octombrie, Curtea Criminală Secția a VIII-a a pronunțat sentința în procesul foștilor miniștri antonescieni. S-au dat pedepse între muncă silnică pe viață (Ovidiu Vlădescu) și 20 de ani până la 8 ani temniță grea (Mircea Cancicov, Mircea Vulcănescu ș.a.). Avocații apărării au cerut în zadar achitarea inculpaților pe motiv că nu fuseseră oameni politici, ci specialiști și tehnicieni în cu totul alte domenii.

***

Tot în acel an s-a început judecarea, pe baza articolului 209 din Codul Penal (articol în care putea intra toată țara, dar regimul s-a mulțumit cu peste o jumătate de milion de români), după care s-au inventat și pedepsele administrative până la 60 de luni, iar la nevoie s-a recurs la domiciliu obligatoriu, în masă.

Începutul aplicării articolului 209 se făcuse cu studenții „generației 1945", care manifestaseră la 10 mai 1946 cerând libertate și înfierând pe guvernanții care priveau defilarea în fața statuii soldatului sovietic. Procesul acestei generații a avut loc între 17 mai și 20 mai 1946, soldându-se cu pedepse între 1 și 4 ani și cu torturi inimaginabile în timpul anchetelor.

***

Guvernul nu a ținut cont de protestele guvernelor englez și american, continuând nelegiuirile până la furtul voinței naționale, după indicațiile ambasadorului rus Kavtaradze, care a impus inversarea rezultatului alegerilor. Și Lucrețiu Pătrășcanu a dat dispoziție președinților secțiilor de votare să modifice procesele verbale, iar cei care nu au făcut-o au fost destituiți. Lucrețiu Pătrășcanu s-a ocupat de săvârșirea acestei fraude, iar vinovații, dați în judecată pentru fals în acte publice, au fost amnistiați prin decret-lege semnat și de Rege care, după 3 zile, a prezidat deschiderea Parlamentului ales prin fraudă.

Totul s-a făcut având în spate Armata Roșie.

Aceasta era atmosfera în țară când cei urmăriți pentru nerespectarea abuzurilor începuseră să umple pădurile.

În aceste condiții, ascunderea dr. Constantin Dănulescu se îngreunase foarte mult. Frica intrase în oameni. Îngerul păzitor, Anton Rațiu, l-a dus în munți, la Rușavăț, pe Bâsca Chiojdului, aproape de Cislău. Aici a stat scurt timp, deoarece partizanii începuseră să atragă Securitatea după ei.

În această situație, la scurt timp, Anton Rațiu l-a luat pe Dănulescu și a plecat în Transilvania, la învățătorul Nicolae Câmpan, vărul lui Anton Rațiu, din comuna Măluț, pe malul Someșului Mare, la 4 km de Beclean.

În anul 1947, Anton Rațiu pregătea scoaterea din țară a lui Lucrețiu Pătrășcanu reîntors de la Conferința de Pace, arestarea lui fiind considerată iminentă (aranjament făcut cu piloții Max Manolescu și Ion Zaharia). Implicarea piloților a fost descoperită accidental de inspectorul economic Craiu din Corpul de Control al Ministerului Industriei și Comerțului, care a găsit ascunse în avion, în scaunul pilotului, documente ce probau intenția fugii. În timpul anchetei, Max Manolescu a reușit să fugă și a fost ascuns de generalul Davidescu. Pentru a-și proba buna credință, Lucrețiu Pătrășcanu a introdus pe vărul său, Ștefan Stoica, agent în conducerea P.N.Ț. Dar Iuliu Maniu a descoperit această manevră și i-a interzis intrarea în Clubul Militar lui Șt. Stoica.

Presimțind strângerea lațului în jurul său, Anton Rațiu l-a mutat pe dr. C. Dănulescu de la vărul lui într-un sat din fundătura unui drum de pădure de pe dealul Ceceului (în satul Muncel, comuna Câțcău), cel mai apropiat centru fiind Gilăul. Aici a trăit 6 ani sub numele de Constantin Predescu, de profesie intendent.

Îngerul lui păzitor, Anton Rațiu, a fost arestat la 9/10 aprilie 1948, ca membru al grupului L. Pătrășcanu și, la Malmaison, maiorul George Filipescu i-a schimbat numele, pentru perioada detenției, în Anton Rădulea. Sub acest

nume a fost torturat prin diferite case conspirative, înercându-se să se facă din el martorul acuzării. În mai multe rânduri au făcut din el o epavă, în pragul morții, fiind mereu readus la viață. După alungarea Regelui, înainte de arestare, Anton Rațiu a fost pus să scoată din Biblioteca Palatului un volum al lui Pătrășcanu pe care scrisese dedicația: „Majestății Sale Regelui Mihai I, o pagină tristă din istoria zbuciumată a poporului român”.

Aducându-i-se haine și încălțăminte noi, la 10 aprilie 1954 a depus totuși mărturia mincinoasă, dictată de anchetator, în fața completului de judecată format din Alexandru Petrescu, Râpeanu, Rosman și Ardeleanu. Peste câteva zile l-au îmbrăcat din nou și l-au trimis în fața aceluiași complet, de data aceasta ca inculpat, fiind condamnat la 6 ani. (Între timp, nu se aflase de către inculpați, Stalin murise cu un an în urmă.)

După condamnarea lui Rațiu, Constantin Dănulescu a făcut o congestie cerebrală și a murit. Cel ce-l ascunsese a hotărât să-l îngroape în grădina țăranului Iulian Tarșia. Dar informatorii au ajuns până la Securitatea din Dej, unde era comandant criminalul Nicolae Briceag, fost croitor în com. Negreni, județul Olt, ajuns colonel de Securitate după nenumărate crime contra partizanilor pe care-i declara fugiți de sub escortă.

La aflarea veștii, Briceag s-a dus în satul Muncel, unde a dezgropat osemintele, pe care le-a luat ca trofeu declarându-le „corp delict” și ca represalii a arestat 30 de locuitori din împrejurimi, în special învățători și preoți.

Bunavestire 2012 (oțel)

EMIL SIMIU

Regina Mamă Elena, „Dreaptă între Popoare“

Emil Simiu, născut în 1943 la București, fost elev al sinagogii Ronetti Roman, al Academiei Ronsard și al Liceului francez. Absolvent al Institutului de construcții București (1956). Părăsește România în 1962. Emigrează în SUA în 1963. Studiază la Institutul Politehnic din Brooklyn și Universitatea Princeton obținând titlul de doctor în inginerie civilă în 1971. Cercetător la Institutul Național de Standarde și Tehnologie din 1971 până azi. Autor sau co-autor al mai multor monografii printre care Wind effects on structures, Design of Buildings for Wind *etc. Membru de onoare al Academiei de Științe Tehnice din România.*

În 1953 Parlamentul israelian a promulgat legea privind decernarea, de către instituția memorială Yad Vashem, a titlului *Drept între Popoare* celor care, în perioada Holocaustului, și-au riscat viața pentru a salva vieți evreiești. În 1993 acest titlu a fost atribuit postum Reginei Mamă Elena.

Într-un articol publicat în Israel la moartea Reginei Mamă (Anexa I), Theodor Lavi, închis sub regimul comunist pentru activități sioniste și devenit, după emigrarea în Israel, cercetător la Yad Vashem, amintea că încercări de a obține în anii 60 recunoașterea oficială a acțiunilor ei salutare s-au lovit de obstacole diplomatice insurmontabile. Pe de o parte, după Războiul de șase zile, România a fost singura țară membră a Pactului de la Varșovia care nu a rupt relațiile diplomatice cu statul Israel. Pe de altă parte, alături de vânzările de sași și șvabi Germaniei de Vest, regimul Ceaușescu negocia vânzări de evrei statului Israel. Numit șef rabin de către comuniști – și plin de dușmănie față de predecesorul său, Alexandru Șafran –, Moses Rosen servea drept intermediar oficios în comerțul de evrei. Interese importante dictau deci o „realpolitik” incompatibilă la acea vreme cu omagierea Reginei Mamă.

Încercările lui Lavi erau întemeiate pe mărturii private ale lui Șafran, devenit mare rabin al Genevei după exilarea forțată din România la sfârșitul anului 1947. În 1987 apărea însă la Yad Vashem cartea lui Șafran *Resisting the Storm* („Înfruntând furtuna”), în care aceste mărturii – privind, între altele, înlesnirea

ajutorării deportaților din Transnistria de către comunitatea evreiască și repatrierile de copii orfani de ambii părinți – deveneau publice. Ca urmare a lecturii acestei cărți, în februarie 1989 îi scriam rabinului Șafran solicitându-i sprijinul întru îndeplinirea datoriei de recunoștință a poporului evreu față de Regina Mamă. Răspunsul lui a fost prompt și pozitiv.

S-au ivit de data asta obstacole de ordin birocratic. Mordechai Paldiel, șeful departamentului însărcinat de Yad Vashem cu examinarea candidaturilor la titlul de *Drept între Popoare*, s-a dovedit lent și lipsit de entuziasm; timp de mai bine de un an nu a răspuns în niciun fel corespondenței adresate biroului lui. De aceea am trimis șefului său, Itzhak Arad, o scrisoare apărută în revista „The New Republik" privind acțiunile salutare ale Reginei Mamă, urmată de o scrisoare asemănătoare publicată în revista „Washington Jewish Week" și de o petiție semnată de profesorul Liviu Librescu (vărul meu primar), dirijorul Sergiu Comissiona, scriitorul Norman Manea, inginerul Heinrich Sinnreich și politologul Juliana Geran Pilon. Paldiel a răspuns în sfârșit, dar a declarat că lipsește dovada că Regina Mamă Elena și-a riscat viața și libertatea pentru a salva evrei. A mai trecut un an, după care Paldiel l-a informat pe Liviu Librescu că avea nevoie de mărturii suplimentare din partea rabinului Șafran.

Norman Manea m-a pus în legătură cu cercetătorul israelian de origine română Jean Ancel. Acesta mi-a menționat existența unui memoriu al trimisului lui Eichmann la București, Gustav Richter, în care o denunța pe Regina Mamă de a fi intervenit cu succes, la cererea doctorului Gomoiu, ca să fie anulat ordinul de deportare a lui Barbu Lăzăreanu în Transnistria; în același memoriu, Richter raporta împușcarea, în parte de către germani și în parte de către români, a câtorva sute de evrei deportați (Anexa II).

I-am trimis lui Paldiel o copie a acestui memoriu, alături de un studiu asupra numirii ca *Drepți între Popoare* a unor funcționari din Belgia și Elveția care, drept consecință a ajutorului salutar acordat unui număr de evrei, riscaseră să aibă neplăceri serioase, dar în niciun caz să-și piardă viața. I-am trimis lui Paldiel o declarație semnată la rugămintea mea de Constantin Vișoianu, în care fostul ministru de externe al României în guvernele Sănătescu și Rădescu confirma că acțiunile Reginei Mamă de ajutorare a evreilor români o expuneau la primejdii considerabile.

Poziția lui Paldiel rămânea însă neschimbată. De aceea, la sugestia lui Stuart Eizenstat, consilier al Președintelui Carter pentru afaceri interne și ambasador al Președintelui Clinton pe lângă Comunitatea Europeană, am angajat un avocat din Ierusalim, Lionel Kestenbaum, pentru a urmări desfășurarea lucrurilor la fața locului. Kestenbaum a constatat că dosarul privind cazul Reginei Mamă era neîngrijit și dezordonat, și a recomandat redactarea unei mărturii amănunțite semnate de marele rabin al Genevei,

Alexandru Șafran, și a unui amplu memoriu semnat de rabinul Judah Glasner și de mine, prezentând în mod coerent și sistematic mărturiile existente. (De la o sursă demnă de încredere am aflat că, în 1991, în timpul Conferinței de la Madrid asupra Orientului Mijlociu, o copie a memoriului a fost înaintată regelui Juan Carlos care la rândul său i l-a prezentat ministrului de externe israelian Shlomo Ben Ami. Acesta din urmă ar fi fost impresionat de argumentele din memoriu și ar fi intervenit în mod util.)

Pentru a elimina un eventual impediment, l-am rugat pe diplomatul David Peleg de la ambasada israeliană din Washington să se informeze pe lângă funcționarii competenți ai ministerului israelian al afacerilor externe dacă o asemenea rezolvare ar putea prejudicia în vreun fel interesele statului Israel. Peleg mi-a comunicat că, din punctul de vedere al ministerului, o rezolvare favorabilă ar fi binevenită.

Decizia Comisiei a fost anunțată la 11 martie 1993 (Anexa III). Regele Mihai mi-a trimis scrisoarea reprodusă în Anexa IV. După o reuniune a românilor din New York, în cursul căreia am discutat cu Regina Ana un articol din cotidianul „Washington Post" despre rabinul Rosen, pe care m-a rugat să i-l trimit, am primit scrisoarea reprodusă în Anexa V.

Foarte puțini au fost cei care au refuzat să se alăture străduințelor descrise sumar în acest articol. Printre ei s-a aflat dl. Radu Ioanid. Ca el mai gândesc și alții, foști sprijinitori și acoliți ai rabinului Rosen, care au încercat și continuă să încerce să-l discrediteze pe rabinul Șafran, să minimalizeze contribuția nobilă a Reginei Mamă la salvarea de vieți evreiești și să nege meritele istorice ale Regelui Mihai.

Dar cei care au trăit perioada scurtă de după 23 august 1944 până la înăbușirea eforturilor pentru crearea unei Românii democratice admiră, așa cum vor admira și istoricii viitori, spiritul de sacrificiu, curajul și patriotismul eroic al Regelui Mihai, sprijinit necontenit de înțelepciunea Reginei Mamă.

În Germania democratică de azi, conspiratorii antinaziști de la 20 iulie 1944 sunt onorați ca eroi de care generațiile prezente și viitoare au dreptul să se mândrească. Cu atât mai aberantă, lipsită de discernământ – rușinoasă – apare declarația președintelui Băsescu potrivit căreia Regele Mihai ar fi vinovat de căderea României în mâinile rușilor. Ar fi fost oare preferabil ca România să cadă în mâinile unui Szalasi sau ale lătrătorilor legionari de la Radio Dunărea înainte de a fi înghițită, așa cum a fost de altfel și Ungaria, de monstrul stalinist?

Menționez aici, cu vii mulțumiri, sprijinul acordat acțiunii descrise sumar în acest articol de un mare număr de prieteni, colegi, cunoscuți și corespondenți din Statele Unite, Israel și România. Succesul acestei acțiuni a fost determinat de participarea indispensabilă a rabinului Alexandru Șafran. Dar sprijinul lui

Valentin Feyns, Ileana Vrancea și Nestor Rateș, al profesorilor Riri Manor, Andrei Codrescu, Istvan Deak și Eugen Weber, precum și al multor altora, a contribuit masiv la acest succes.

Regretatul Ion Solacolu a editat caietul revistei „Dialog”, intitulat „O datorie morală”, consacrat în întregime decernării titlului de *Dreaptă între Popoare* Reginei Mamă Elena. Caietul a fost transcris pe internet de gazetarul israelian Uli Vălureanu (http:_//www.isropressnet/Regina.Mama.Elena/) și a fost comentat pe larg de Andrei Brezianu în revista „Convorbiri Literare” (http://convorbiri-literare.dntis.ro/BREZIANUmai6.html).

În sfârșit, țin să-i mulțumesc Micaelei Ghițescu pentru invitația de a scrie aceste rânduri în revista „Memoria”, pe care o conduce cu un rar simț al datoriei, nețărmurită dăruire și remarcabilă competență.

Anexa II

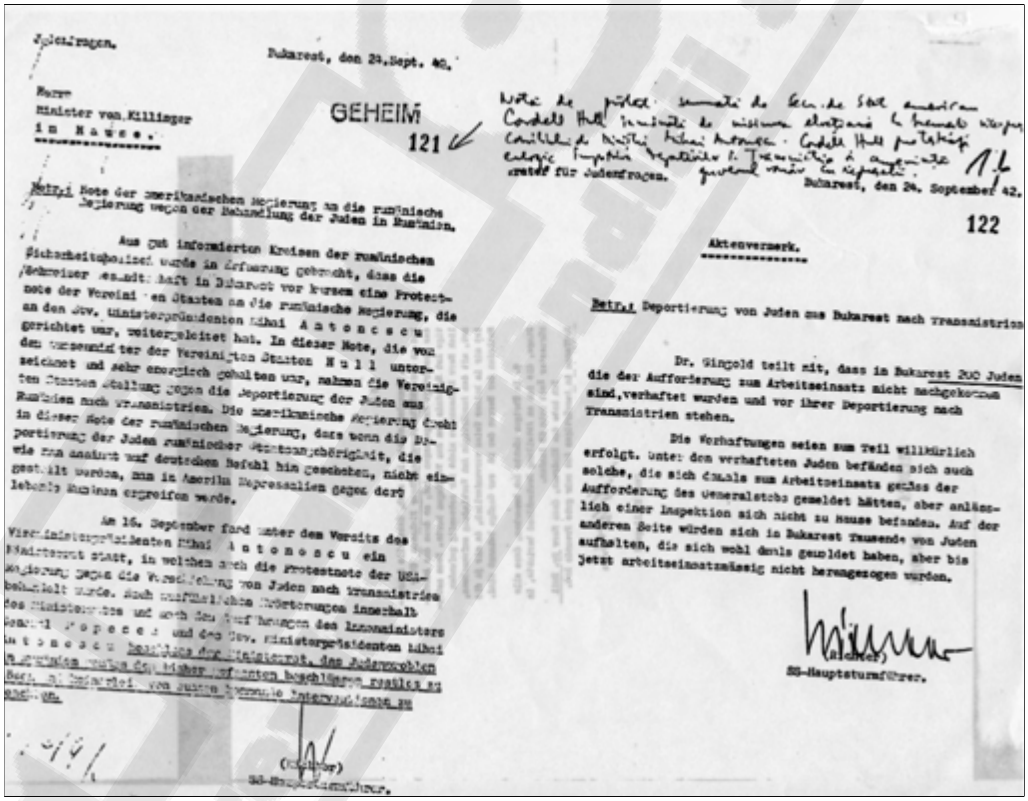

Jüdenfragen.

Bukarest, den 24.Sept. 42.

Herrn
Minister von Killinger
in Hause.

GEHEIM

121

Betr.: Note der amerikanischen Regierung an die rumänische Regierung wegen der Behandlung der Juden in Rumänien.

Aus gut informierten Kreisen der rumänischen Sicherheitspolizei wurde in Erfahrung gebracht, dass die Schweizer Gesandtschaft in Bukarest vor kurzem eine Protestnote der Vereinigten Staaten an die rumänische Regierung, die an den Stv. Ministerpräsidenten Mihai Antonescu gerichtet war, weitergeleitet hat. In dieser Note, die von den Gesandtschaften der Vereinigten Staaten Null unterzeichnet und sehr energisch gehalten war, nahmen die Vereinigten Staaten Stellung gegen die Deportierung der Juden aus Rumänien nach Transnistrien. Die amerikanische Regierung droht in dieser Note der rumänischen Regierung, dass wenn die Deportierung der Juden rumänischer Staatsangehörigkeit, die wie man annimmt auf deutschen Befehl hin geschehen, nicht eingestellt werden, man in Amerika Repressalien gegen dort lebende Rumänen ergreifen werde.

Am 16. September fand unter dem Vorsitz des Vizeministerpräsidenten Mihai Antonescu ein Ministerrat statt, in welchem auch die Protestnote der USA-Regierung gegen die Verschiebung von Juden nach Transnistrien behandelt wurde. Nach ausführlichen Erörterungen innerhalb des Ministerrates und nach den Ausführungen des Innenministers General Popescu und des Stv. Ministerpräsidenten Mihai Antonescu beschloss der Ministerrat, das Judenproblem in Rumänien gemäss den bisher gefassten Beschlüssen restlos zu lösen, und keinerlei von unsern Kommunale Intervenzionen zu beachten.

(Richter)
SS-Hauptsturmführer.

Notă de protest semnată de Sec. de Stat american Cordell Hull înmânată de misiunea elvețiană la Bucureștiu [illegible] Cordell Hull protestează [illegible] Transnistria [illegible]

Beauftragter für Judenfragen.

Bukarest, den 24. September 42.

122

Aktenvermerk.

Betr.: Deportierung von Juden aus Bukarest nach Transnistrien

Dr. Gingold teilt mit, dass in Bukarest 200 Juden die der Aufforderung zum Arbeitseinsatz nicht nachgekommen sind, verhaftet wurden und vor ihrer Deportierung nach Transnistrien stehen.

Die Verhaftungen seien zum Teil willkürlich erfolgt. Unter den verhafteten Juden befänden sich auch solche, die sich damals zum Arbeitseinsatz gemäss der Aufforderung des Generalstabs gemeldet hätten, aber anlässlich einer Inspektion sich nicht zu Hause befanden. Auf der anderen Seite würden sich in Bukarest Tausende von Juden aufhalten, die sich wohl damals gemeldet haben, aber bis jetzt arbeitseinsatzmässig nicht herangezogen wurden.

(Richter)
SS-Hauptsturmführer.

La moartea Reginei-mame Elena

31.12.82
TEL-AVIV — „ADEVĂRUL"

de dr. TH. LAVI

Pentru noi, evreii din România, augusta Doamnă din Palatul regal s-a dovedit providențială, în vremuri cînd atîția deveniseră inaccesibili, pentru că nu vroiau să vadă sau să audă, fără să se teamă că astfel devin complicii asasinilor. Regina-mamă Elena a intervenit în favoarea evreilor încă la începutul tragediei în vara 1941, cînd au început deportările în Transnistria. I s-a adresat suveranei șef-rabinul de atunci, dr. Alex. Șafran prin intermediul Patriarhului Nicodem. Era vorba de deportarea evreilor din Bucovina care era în toi. Dr. Șafran îi ceruse lui Ion Antonescu să oprească surghiunul și a fost refuzat. Aceeași atitudine la Maria Antonescu, soția dictatorului, care s-a dovedit cu aceeași inimă de piatră ca soțul ei. Șef-rabinul a făcut apoi apel la capul Bisericii ortodoxe, patriarhul Nicodem. A fost o întrevedere dramatică, pe care am descris-o în cartea mea în limba ivrit „Evreii din România în lupta pentru salvarea lor" (publicată la Yad Vashem în 1965). Relatările le-am primit de la dr. Alex. Șafran. După grele discuții, șeful religios al evreilor a izbutit să-i convingă pe Patriarh să meargă la regina-mamă. Reîntors, înaltul prelat creștin a povestit că regina Elena a fost extrem de mișcată, cînd a auzit descrierea situației evreilor. L-a determinat pe fiul ei, regele Mihai, să-l invite la masa de prînz pe ambasadorul Germaniei naziste, Manfred von Killinger, ca acesta să fie mediator pe lîngă Antonescu. „Regina a pledat cu mare finețe cauza celor ce urmau să fie deportați". Nazistul din S.A., care era diplomatul german, a răspuns cu un refuz încăpățînat și grosolan. Un autor german (W. von Hassel) descrie comportarea lui Killinger la București ca a unui „plutonier sălbatec și incult". Totuși regina n-a capitulat. Ea, împreună cu Patriarhul, s-au adresat din nou lui Ion Antonescu, care de astădată a aprobat ca evreii din Cernăuți, cîți mai erau în oraș, să rămînă temporar pe loc. Pentru restul evreilor din Bucovina, ca și pentru cei din Basarabia, era prea tîrziu.

A mai fost încă o dată cînd dr. Alex. Șafran s-a adresat, de astădată, direct reginei-mame, atunci cînd la sfîrșitul anului 1941 au sosit știri din Transnistria despre starea disperată a deportaților de acolo. Regina a apelat la monseniorul Andreas Cassulo, nunțiul Papal, care era decanul corpului diplomatic. La sfatul acestuia, ea i-a cerut lui Mihai Antonescu să-i dea ordine lui Radu Lecca (împuternicitul guvernului pentru chestiuni evreiești) să aprobe trimiterea de ajutoare în ghettourile și lagărele de concentrare de peste Nistru. Cît era aproape de inima bună a suveranei toată chestiunea se poate vedea în faptul că a trimis, după miezul nopții, într-o aspră furtună de zăpadă, un aghiotant în uniformă ca să-i vestească dr. lui Șafran că a obținut autorizația de trimitere de ajutoare.

Regina Elena a făcut și alte intervenții. Cea mai importantă a fost cînd i s-a adresat lui Ion Antonescu cerîndu-i să readucă orfanii din Transnistria, ceea ce dictatorul a aprobat în principiu în vara 1943. A intervenit însă Eichmann care a izbutit să oprească pentru o jumătate de an acțiunea reîntoarcerii.

*

La Yad Voshem există cîteva alei, dedicate „celor drepți din sînul popoarelor" (Hasidei Umot Haolam). Un pom și alături o tăbliță cu inscripția numelui veșnicește amintirea acelor care în vremurile cumplite au stat în ajutorul evreilor. Lipsește pomul cu numele reginei-mamă Elena. În anii cît am făcut parte din Institutul Yad Vashem am încercat să inițiez acest act de recunoștință. Au fost împiedimente... diplomatice, care s-au pus în calea realizării. Acum, Doamna cu inima fără prejudecăți și lipsită de discriminări rasiale între oameni, a trecut în lumea celor Drepți. Poporul evreu care are memorie i-a asigurat un loc de onoare în istoria-i milenară. Au fost puțini ca Ea atunci, în vremurile însîngerate.

Posta redacției

ADAM BAGOSSY, Germania Federală: Am primit fotocopia articolului care incită la crimă împotriva populației maghiare din România și am rămas consternați de ura care emană din acest manifest asasin. Dar acestea reprezintă treburi care-i privesc pe cei doi vecini care sînt țări „surori ale lagărului socialist", așa că înafară de indignare...

În orice caz, dv. personal mulțumirile noastre pentru informare. Ne-ar interesa aspecte mai recente și mai legate de noi. Așteptăm!

Anexa III

YAD VASHEM יד ושם

The Holocaust Martyrs' and Heroes' Remembrance Authority רשות הזיכרון לשואה ולגבורה

Jérusalem, le 15 Mars 1993

Dr. Alexandre Safran
Grand Rabbin de Geneve
1, Rue Crespin
CH-1206 GENEVE
SUISSE

Par Fax: 0041-22-29-73-56

Cher Rabbin,

REF: Elena, Reine Mere - Roumanie - (5106)

Nous avons le plaisir de vous informer que la Commission pour la Désignation des Justes a décidé lors de sa séance du 11.3.1993 de conférer à la personne ci-dessus désignée le titre du Juste parmi les Nations. Cet honneur implique la remise de la médaille des Justes et diplôme d'honneur à Mihai, le fils de la Reine qui réside à Geneve, ainsi que l'inscription de son nom sur la tableau d'honneur, dans le Jardin des Justes, á Yad Vashem.

Nous vous prions de se mettre en rapport avec notre ambassade a Bern (Mr. Raphael Gvir, 32, Bern, 3006 Alpenstrasse, Tel: 431042/43/44) pour des renseignements sur la remise de la medaille.

Je vous prie d'agréer, Cher Rabbin Safran , toutes nos felicitations et l'assurance de nos sentiments dévoués et reconnaissants.

Dr. Mordecai Paldiel
Directeur
Département des Justes

cc: Mr. Avshalom Megiddon, Ambassade d'Israel - Bucharest
Dr. Emil Simiu - USA
Mr. Josef Guvrin - Jerusalem

Anexa IV

10 Mai 1993

Stimate Domnule Ing. Simiu ,

Am resimţit o mare bucurie când Comisia pentru desemnarea Celor Drepţi a decis în şedinţa din Martie trecut să acorde Reginei Mame Elena titlul de Drept între Popoare.

Ştiu câte eforturi aţi făcut în diverse intervenţii în favoarea obţinerii titlului şi sunt convins că participarea Dumitale la fericitul rezultat a fost decisiv - pentru care vă aduc cele mai vii mulţumiri.

Mihai

Domnului Ing. Emil Simiu
6031 Valerian Lane
Rockville, MD 20852
S.U.A.

Anexa V

Versoix, le 25 juin 1993

M. Emil Simiu
6031 Valerian lane
ROCKVILLE, MD 20852
U.S.A.

Cher Monsieur Simiu

Je tiens à vous remercier de votre aimable lettre du 16 juin dernier ainsi que pour l'envoi de l'article sur le Rabbin Rosen publié dans le Washington Post.

Ce fut un grand plaisir pour le Roi et moi-même de vous voir récemment lors de notre dernièr séjour à New York. Je sais que le Roi vous avait déjà exprimé toute sa reconnaissance pour votre contribution à la remise du titre "Juste parmi les justes" à la Reine Mère de Roumanie; nous n'oublierons jamais votre soutien et loyauté.

J'espère que nous aurons le plaisir de vous revoir bientôt et dans cette attente, je vous prie d'agréer, cher Monsieur, mes salutations les meilleures.

très Sincèrement

Sa Majesté la Reine Anne de Roumanie

Un interviu al Cardinalului Bergoglio (Papa Francisc)

Capcana întinsă de un comunist viitorului Papă

A început să circule prin America Latină transcrierea unui interviu luat în Argentina fostului Cardinal Bergoglio, actualul Papă Francisc. De fapt, a fost o ambuscadă organizată de ziaristul Chris Mathews de la MSNBC (canal de știri prin cablu și satelit ținând de NBC Universal News Group, n.red.). *Dar la sfârșit Cardinalul Bergoglio îl pune pe Mathews într-o asemenea încurcătură, încât MSNBC nu a mai difuzat interviul. Mathews, văzând că planul său a eșuat, a trimis caseta la arhivă.*

Un student de la Notre Dame *care își îndeplinea serviciul social la MSNBC a luat interviul fără permisiune și l-a încredințat profesorului său.*

Tema interviului este o dezbatere despre sărăcie.

Discuția începe când ziaristul încearcă să-l atragă pe cardinal într-o capcană, întrebându-l care este opinia sa despre sărăcie în lume.

Cardinalul Bergoglio (C.B.). – Întâi în Europa și acum în America, unii politicieni nu au avut altă preocupare decât să înglodească oamenii în datorii, creând astfel o ambianță de dependență.

Sărăcia a devenit o condiție naturală, ceea ce este rău. Misiunea mea e să evit agravarea acestei condiții. Ideologiile care creează sărăcie trebuie să fie denunțate. Marea soluție a problemei o reprezintă educația. Trebuie să-i învățăm pe oameni și să le arătăm cum să-și salveze sufletul, indicându-le totodată și cum să evite sărăcia și să nu permită ca

guvernul să împingă poporul într-o asemenea stare dificilă.

Chris Mathews (C.M.), *ofensat*: – Învinuiți cumva guvernul?

C.B. – Îi învinuiesc pe politicienii care-și văd doar de interesele proprii. Dumneata și amicii dumitale sunteți socialiști. Dumneavoastră și politicile dumneavoastră sunteți cauza a 70 de ani de mizerie, iar situația aceasta există acum în multe țări care au ajuns în pragul colapsului. Credeți în redistribuire, care este de fapt una din cauzele sărăciei. Vreți să naționalizați universul ca să puteți controla toate activitățile umane. Vreți să nimiciți elanul omului de a avea, inclusiv, grijă de familia sa, și săvârșiți astfel o crimă împotriva firii și a lui Dumnezeu. Ideologia asta creează mai mulți săraci decât toate corporațiile la un loc pe care dumneavoastră le calificați drept diabolice.

C.M. – Niciodată nu am auzit așa ceva din gura unui Cardinal.

C.B. – Persoanele dominate de socialiști trebuie să știe că nu este obligatoriu să fim săraci.

C.M.– Dar America Latină? Vreți oare să opriți progresul, odată cucerit?

C.B. – Adică imperiul dependenței creat de Hugo Chávez (*fostul președinte dictator al Venezuelei, n.red.*), cu promisiuni false, mințindu-i pentru ca ei să îngenuncheze în fața guvernului? Dându-le pești fără să le permită să pescuiască? Dacă în America Latină cineva învață să pescuiască, este pedepsit, iar peștii îi sunt confiscați de socialiști. Libertatea e pedepsită. Dumneata vorbești de progres, iar eu de sărăcie.

Mă tem pentru America Latină. Toată regiunea este controlată de un bloc de regimuri socialiste precum cel din Cuba, Argentina, Ecuador, Bolivia, Brazilia, Venezuela, Nicaragua. Cine ne va salva de această tiranie?

C.M. – Sunteți așadar capitalist.

C.B. – Dacă ne gândim că este nevoie de capital pentru a putea construi fabrici, școli, spitale, biserici, probabil că sunt capitalist. Dumneata te opui cumva?

C.M. – Evident că nu, dar nu vă gândiți că acest capital îl iau corporațiile abuziv de la oameni?

C.B. – Nu, eu cred că oamenii, prin opțiunile lor economice, trebuie să decidă dacă o parte din capitalul lor să meargă spre astfel de proiecte. Utilizarea capitalului trebuie să fie voluntară. Numai când politicienii confiscă acest capital ca să construiască lucrări guvernamentale, să alimenteze birocrația, abia atunci apare o problemă gravă. Capitalul investit voluntar este legitim, câtă vreme ceea ce se investește

pe bază de coerciție este ilegitim.

C.M. – Aveți idei radicale.

C.B. – Nu; au trecut destui ani de când Hrusciov a atras atenția: „Nu trebuie să ne așteptăm ca americanii să îmbrățișeze vreodată comunismul, dar îi putem sprijini pe liderii lor aleși injectându-le socialism până ce, atunci când se vor trezi, să înțeleagă că sunt gata îmbarcați în comunism.” Asta este ce se petrece acum în fostul bastion al libertății. Cum mai pot Statele Unite să salveze cetățenii Americii Latine, dacă aceștia s-au transformat în sclavi ai guvernelor lor?

C.M. – Eu nu pot înghiți așa ceva.

C.B. – Dumneata ești foarte iritat, adevărul poate fi dureros. Ați creat un *stat al bunăstării sociale* care este doar un răspuns la nevoile săracilor creați de politică. Statul intervenționist absolvă societatea de orice responsabilitate. Familiile scapă de îndatoririle lor grație falsului stat asistențialist, inclusiv Bisericile. Oamenii nu mai practică acum caritatea și socotesc că săracii sunt o problemă a guvernului.

Pentru Biserică nu mai există săraci pe care să-i ajute: i-ați sărăcit dumneavoastră necontenit și ei au devenit acum proprietatea politicienilor. Iar ceva care mă irită profund este capacitatea mass-mediei de a vedea problema și incapacitatea de a-i analiza cauza. Oamenii sunt sărăciți pentru ca după aceea să-i voteze pe cei care i-au cufundat în sărăcie.

Un guvern socialist/de stânga îi face pe cetățeni tot mai dependenți de firimiturile guvernamentale, ca să le atragă votul și să se permanentizeze la putere.

Traducere de Micaela Ghițescu

MICHAEL WURMBRAND

Documente din arhiva Securității privitoare la Richard Wurmbrand

Document alcătuit și tradus pe data de 29.XI.2012

Recent am avut ocazia să consult peste 8.000 de pagini de documente clasificate ce făceau parte din arhivele fostei Securități comuniste din România. Am găsit o dovadă de necontestat potrivit căreia comuniștii din România au decis și au planificat asasinarea Pastorului Richard Wurmbrand.

Mai jos urmează o traducere a unui document al Securității, reprodus parțial, ce descrie un plan în șapte pași prin care doreau să ne omoare. Am redat și o discuție despre aspecte pe care le-am aflat din aceste documente extrem de importante pentru cei interesați să ajute victimele opresiunii comuniste. Dacă ați iubit și respectat familia Wurmbrand, dacă vreuna din cărțile lui Wurmbrand v-au inspirat viața și activitatea, vă rog să dați acest document mai departe tuturor prietenilor, pentru ca informația să se răspândească cât mai mult. Prin citirea acestui document veți vedea că puteți înțelege într-un mod diferit protejarea propriei persoane și a celor dragi. Aș aprecia dacă ați fi capabili să traduceți materialul în orice altă limbă și să îmi trimiteți și mie traducerea pentru a putea transmite documentul mai departe.

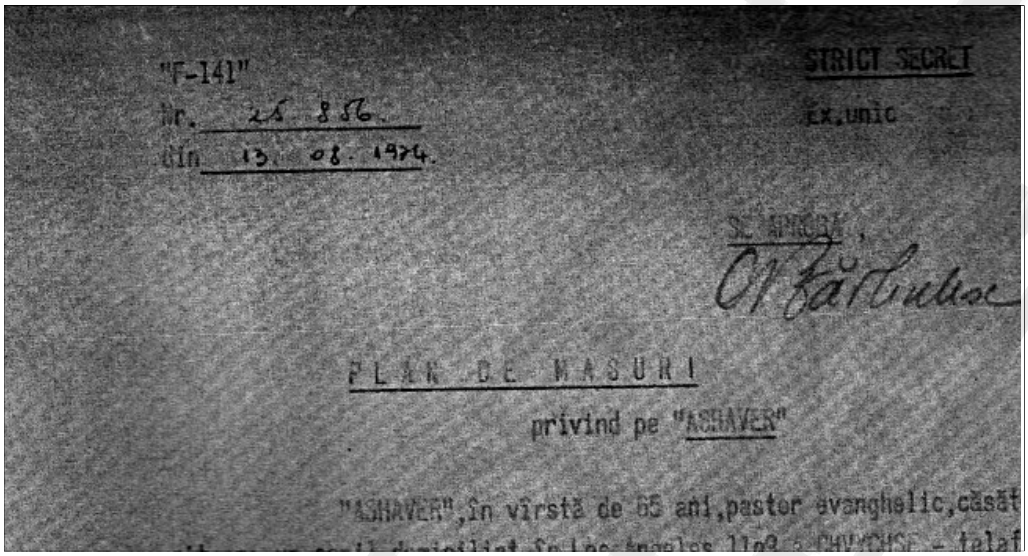

"F-141"
Nr. 25.856
din 13.08.1974

STRICT SECRET
Ex.unic

SE APROBĂ,

PLAN DE MASURI
privind pe "ASHAVER"

"ASHAVER", în vîrstă de 65 ani, pastor evanghelic, căsăt

Textul paginii de mai sus:

Strict secret, exemplar unic. Nr. 25.856, 13 august 1974, APROBAT! (Semnat)

PLAN DE MĂSURI, privind pe „ASHAVER” (numele de cod al Serviciului comunist de Informații Externe dat pastorului Richard Wurmbrand, după cum se poate vedea din sutele de documente și din textul de mai sus. Pseudonimul „SHAVER” este un cuvânt din jargonul englezesc care desemnează o persoană scăpată de sub control, un fugar. „A” în engleză, pus în față, este articolul cuvântului ce urmează. Buni cunoscători de limba engleză, articolul a fost lipit cuvântului de către ofițeri și informatori. (NT, nota traducătorului).

„ASHAVER”, în vârstă de 65 de ani, pastor evanghelic, căsătorit, are un copil, trăiește în Los Angeles, 1109 E. Chevy Chase (adresa corectă la momentul respectiv al biroului lui Richard Wurmbrand, în Glendale, Ca. NT).

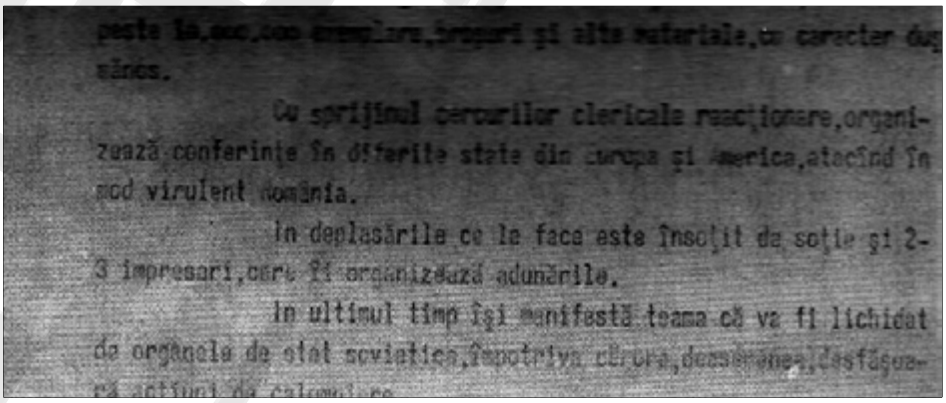

peste la.000.000 exemplare, broșuri și alte materiale, cu caracter dug sănos.

Cu sprijinul cercurilor clericale reacționare, organizează conferințe în diferite state din Europa și America, atacînd în mod virulent România.

In deplasările ce le face este însoțit de soție și 2-3 impresari, care îi organizează adunările.

In ultimul timp își manifestă teama că va fi lichidat de organele de stat sovietice, împotriva cărora, deasemenea, desfășoară acțiuni de calomniere

Textul de pe pagina alăturată:

„După părăsirea țării, a declanșat o campanie intensă de calomnii la adresa regimului politic din țara noastră (regim comunist, NT), editând peste 10 milioane (de cărți, NT) de broșuri și alte materiale cu caracter inamic”

„Cu sprijinul cercurilor religioase de dreapta, organizează conferințe în diverse țări din Europa și în Stalele Unite, atacând în mod virulent România.”

„În timpul deplasărilor sale este însoțit de soție și 2-3 impresari, care îi organizează întâlnirile.”

„În ultimul timp și-a manifestat teama că va fi lichidat de organele de stat sovietice, împotriva cărora, de asemenea, desfășoară acțiuni de calomnie.”

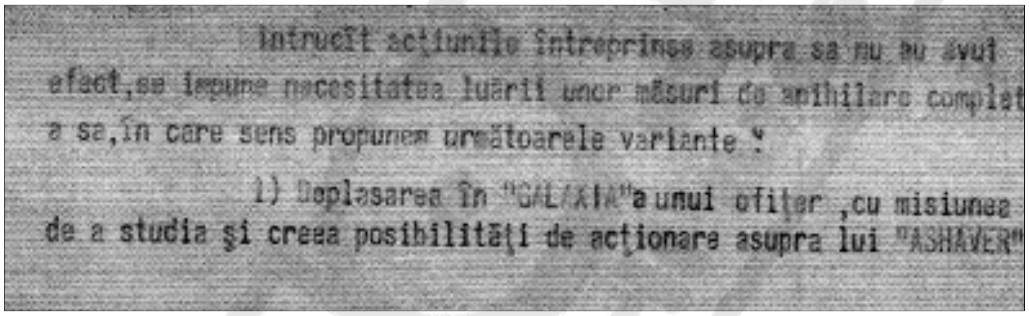

Întrucît acţiunile întreprinse asupra sa nu au avut
efect,se impune necesitatea luării unor măsuri de anihilare complet
a sa,în care sens propunem următoarele variante :

1) Deplasarea în "GALAXIA"a unui ofiţer ,cu misiunea
de a studia şi crea posibilităţi de acţionare asupra lui "ASHAVER"

(GALAXIA era numele de cod folosit la momentul respectiv de serviciile secrete de informare a comuniștilor pentru Statele Unite, NT).

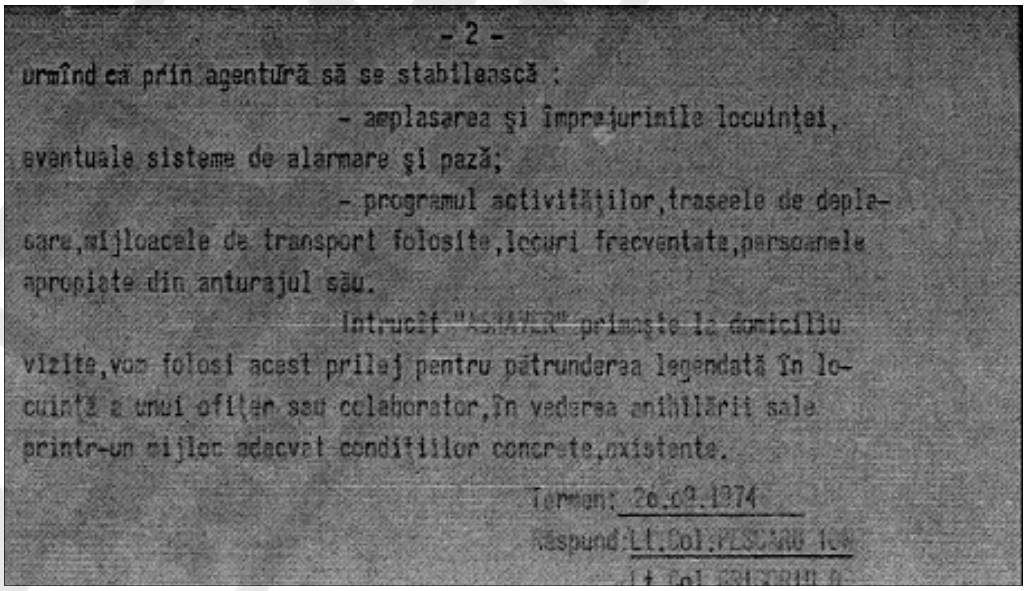

- 2 -

urmînd că prin agentură să se stabilească :

- amplasarea şi împrejurimile locuinţei,
eventuale sisteme de alarmare şi pază;

- programul activităţilor,traseele de deplasare,mijloacele de transport folosite,locuri frecventate,persoanele apropiate din anturajul său.

Întrucît "ASHAVER" primeşte la domiciliu
vizite,vom folosi acest prilej pentru pătrunderea legendată în locuinţă a unui ofiţer sau colaborator,în vederea anihilării sale printr-un mijloc adecvat condiţiilor concrete,existente.

Termen: 20.09.1974

Răspund: Lt.Col:[illegible]

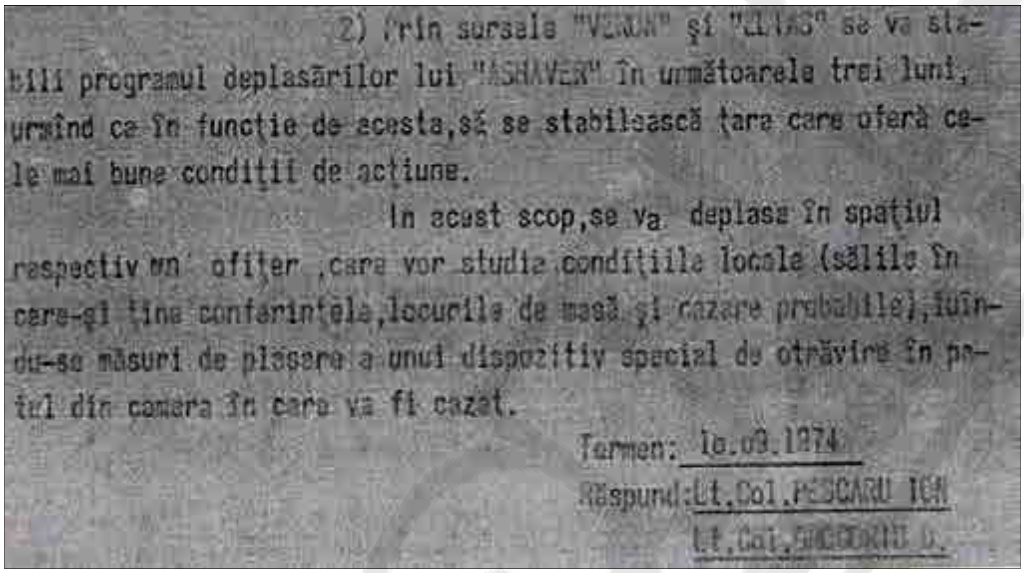

2) Prin sursele "[illegible]" şi "[illegible]" se va stabili programul deplasărilor lui "[illegible]" în următoarele trei luni, urmînd ca în funcţie de aceasta,să se stabilească ţara care oferă cele mai bune condiţii de acţiune.

In acest scop,se va deplasa în spaţiul respectiv un ofiţer ,care vor studia condiţiile locale (sălile în care-şi ţine conferinţele,locurile de masă şi cazare probabile),luîndu-se măsuri de plasare a unui dispozitiv special de otrăvire în patul din camera în care va fi cazat.

Termen: 10.09.1974
Răspund:Lt.Col.PESCARU ION
Lt.Col.GRIGORIU D.

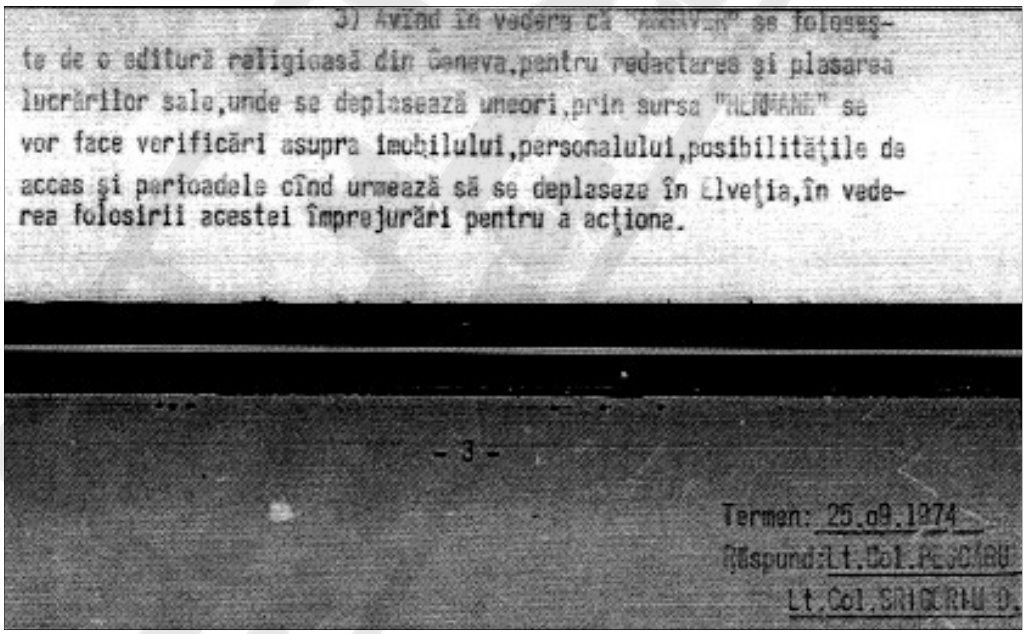

3) Avînd în vedere că "[illegible]" se foloseşte de o editură religioasă din Geneva,pentru redactarea şi plasarea lucrărilor sale,unde se deplasează uneori,prin sursa "[illegible]" se vor face verificări asupra imobilului,personalului,posibilităţile de acces şi perioadele cînd urmează să se deplaseze în Elveţia,în vederea folosirii acestei împrejurări pentru a acţiona.

- 3 -

Termen: 25.09.1974
Răspund:Lt.Col.PESCARU
Lt.Col.GRIGORIU D.

4)Intrucît în luna octombrie a.c. "ASHAVER" urmează să se deplaseze în Israel,cu sprijinul informatorului "VERONA" se vor stabili localităţile unde urmează să se deplaseze,sediile în care va organiza adunările,persoanele care-l însoţesc,locurile de cazare şi masă; vederea pregătirii condiţiilor de acţionare asupra sa,în eventualitatea că se aprobă această măsură în spaţiul respectiv,se va trimite acolo un ofiţer,care va perfecta planul de acţiune propriu-zis.

Termen:1o.1o.1974
Răspund:Lt.Col.PESCARU ION
Lt.Col.GRIGORIU D.

5) Din date recente obţinute,rezultă că "ASHAVER" a angrenat activitatea sa duşmănoasă şi pe fiul său,inginer,domiciliat în Tel Aviv,pe care-l vizitează periodic.Prin posibilităţile lectoratului "ABAR" se vor face verificări asupra domiciliului şi activităţii acestuia,în scopul analizării oportunităţii acţionării asupra lui cînd va veni în acest spaţiu.

Termen: cl.1o.1974
Răspund:Lt.Col.PESCARU ION
Lt.Col.GRIGORIU D.

6) Se va studia posibilitatea folosirii unui element axat,de deplină încredere,care în schimbul unei remunerări corespunzătoare,să asigure lichidarea lui "ASHAVER".

7) Se vor lua măsuri corespunzătoare pentru realizarea unui dispozitiv- explosiv telecomandat - şi a unei substanţe chimice,tice,care urmează a fi folosite pentru anihilarea acestuia.

Michael Wurmbrand:

Din multe alte mii de documente ale Securității, am aflat că zeci, dacă nu sute de ofițeri și informatori din afara României au fost folosiți pentru a implementa aspecte ale acestor planuri de omorâre a familiei Wurmbrand până în anul 1978. Nenumăratele activități ale familiei noastre, călătorii pe patru continente, au fost raportate în detaliu, locația unde ne aflam, chiar hainele pe care le purtam, cele mai bune metode de a fi identificați, toate contactele în detaliu și au fost obținute dovezi fotografiate într-un număr impresionant. Securitatea românească a încercat să identifice în detalii și să obțină accesul la orice persoană, din întreaga lume, care avea legătură cu familia Wurmbrand.

Există documente care arată că politicieni, oameni de presă, lideri de Biserici români și străini, au fost plătiți în mod intenționat de Securitatea românească cu scopul de a implementa planurile de distrugere a familiei Wurmbrand. De exemplu, erau sfătuiți să arate preocupare, susținere și prietenie față de mesajul misionar al soților Wurmbrand, chiar să scrie articole în favoarea lui Wurmbrand, pentru a ne câștiga încrederea de-a lungul timpului. Apoi, Securitatea îi convingea pe apropiații sau cunoscuții familiei Wurmbrand, din diferite țări vizitate, să își părăsească casele în scopul unor invitații-vizite, astfel încât Securitatea să poată implanta dispozitive de ascultare sau să le percheziționeze casele.

Un aspect accentuat la nivel intern printre ofițerii Serviciului de Informații Externe (SIE) al guvernului comunist român a fost cel privitor la bugetul fără plafon alocat distrugerii familiei Wurmbrand. Planurile nu erau făcute de amatori, erau extrem de detaliate, insidioase și puse în aplicare în așa fel încât noi, deși ne numeam experți în ceea ce privește comunismul și metodele comuniste, nu am fi suspectat vreodată ceva.

Sute de pastori, da, de pe cele patru continente vizitate de noi, care au acceptat ca Richard Wurmbrand, soția lui și eu să vorbim în bisericile lor, lideri de Biserici de toate denominațiile, episcopi, organizatori de congrese mondiale, politicieni care ne întâlneau, au devenit dosare deschise de urmărire ale Securității române. Aceste dosare permiteau poliției comuniste să le afle interesele, slăbiciunile, cum puteau fi abordați din punct de vedere ideologic și cum puteau fi făcuți prieteni pentru a sprijini planurile lor ucigașe. Există nenumărate note informative date de creștini, unele conștiincioase, informatori ai Securității române. Deși poate sună strigător la cer, există documente chiar în ce îl privește pe Billy Graham, arătându-l prins în această plasă comunistă nefastă. Se arată cum ar putea fi folosit ca prieten apropiat al președintelui Nixon pentru a-l influența pe președintele Statelor Unite contra lui Wurmbrand! Familia noastră era urmărită atât în România, bineînțeles, dar și aici, în Vest,

24 de ore, șapte zile din șapte, de câte șapte persoane diferite, în același timp. Deci, dacă am fi fost atenți, am fi observat persoane diferite plimbându-se sau conducând mașina prin fața casei noastre.

Există documente ce conțin semnătura dictatorului comunist din România, Nicolae Ceaușescu, și a șefului Securității aprobând aceste planuri. Aceste planuri au fost discutate în detaliu de așa-zisul Consiliu pentru Securitatea Statului și au fost semnate, cel puțin în parte, de cel mai cunoscut ofițer care a dezertat vreodată din Securitatea comunistă, generalul Ion Mihai Pacepa. Bineînțeles, aceasta înainte de a fugi din România.

Nu pot sublinia îndeajuns cât de atotcuprinzătoare a fost „mâna" comuniștilor în viețile tuturor celor care aveau tangență cu familia Wurmbrand nu doar în România, ci și în alte țări comuniste, dar și aici, în Vest. Ar dura luni întregi de studiu al acestor documente și reproducerea a mii de pagini pentru a documenta acest efort enorm al comuniștilor de a-l ataca într-un fel sau altul pe Richard Wurmbrand, familia și mesajul său mondial de demascare a persecuției comuniste asupra creștinilor.

Când Richard Wurmbrand a venit în Vest și a explicat faptul că într-o țară de 20 de milioane cel puțin un milion treceau prin închisorile comuniste, mulți lideri ai Bisericilor din Vest l-au învinovățit de „exagerare". După căderea comunismului în România, cifrele oficiale publicate arătau că 10% din populație fusese închisă, adică mai bine de 2 milioane. Dorința mea este ca niciunul dintre cititorii acestui document, pentru binele și siguranța sa, să nu considere nici pe departe ceea ce scriu aici ca fiind exagerat.

Din moment ce am fost de ambele părți ale ecuației, mai întâi ca unul dintre fondatorii, acum 45 de ani, ai organizației misionare cunoscute atunci sub numele de Misiunea Creștină către Lumea Comunistă, care se opunea și făcea cunoscute atrocitățile comunismului, și acum fiind capabil să obțin aceste informații în mii de pagini despre cum adversarii comuniști se luptau cu noi, chiar încercând să ne omoare, aș dori să vă împărtășesc lecțiile pe care le-am învățat, gândindu-mă că unele dintre ele pot fi de un real beneficiu spiritual oricui le va citi, fie personal, fie celor dragi.

Nu l-aș învinovăți pe cititorul acestui material dacă s-ar întreba cum de nu am fost omorâți în urma efortului gigantic din partea comuniștilor români? Primul și singurul răspuns este „PRIN HARUL LUI DUMNEZEU!" Comuniștii au încercat, cu siguranță.

Întâmplarea face ca persoana cu gradul cel mai înalt din cadrul Securității comuniste românești, generalul Pacepa, să dezerteze în Statele Unite în 1978. Ceaușescu, dictatorul comunist, a încercat să-i reducă la tăcere pe mulți dintre oponenții săi, omorându-i. A încercat să-l folosească pe faimosul terorist internațional Ilici Sanchez, poreclit „Carlos Șacalul." Se știe că Ceaușescu l-a

cazat și susținut financiar în România. Dezertarea generalului Pacepa în 1978 a avut loc, după cum el însuși explică, atunci când a fost trimis să îl asasineze pe directorul Radio-ului Europa Liberă, secțiunea română. În același timp Ceaușescu a trimis un ucigaș în Franța pentru a executa un alt dizident, iar acest ofițer „ucigaș" a trădat trecând de partea serviciilor secrete franceze. Serviciile secrete franceze au înscenat asasinarea dizidentului-țintă în mod public, în timp ce serviciile secrete comuniste din România funcționau în continuare, neavând nicio idee despre faptele reale, crezând că asasinarea chiar avusese loc. Francezii au urmărit toate comunicările radio și poștale ale serviciilor secrete române, dovedind că episodul fusese inițiat de comuniștii români. Președintele Franței chiar a călătorit în România și i-a explicat dictatorului comunist Ceaușescu faptul că tuturor împrumuturilor, afacerilor românești internaționale, propriilor capricii și chiar propriei vieți li se vor pune capăt dacă un astfel de comportament nu va înceta imediat. Toate acestea sunt realități documentate. Ceaușescu și-a destrămat „serviciul comunist de ucigași." Familia Wurmbrand a supraviețuit și mie îmi pare rău că părinții mei nu mai sunt în viață astăzi, când toate aceste informații secrete mi-au devenit accesibile și eu sunt cel care trebuie să scriu lecțiile învățate.

Familia mea a început o lucrare misionară, numită pe atunci Misiunea Creștină către Lumea Comunistă, cu mari dureri, prin credință, de urgență, comparabilă cu situația unei persoane care se îneacă și se agață de un pai sau cu o persoană rănită care cerșește pentru o aspirină. Am fost răscumpărați din România comunistă cu 10.000 de dolari și scopul nostru imediat a fost să apelăm la creștinii din Vest pentru a-i ajuta pe frații lor creștini persecutați de comunism. Lucrarea creștină autentică rezultă în miracole adevărate și trebuie păstrată așa. Moise a fost trimis de Dumnezeu în Egipt pentru a-l convinge pe Faraon având doar un toiag. În cele din urmă, Moise a realizat că obținuse de la Dumnezeu cu mult mai mult decât un toiag, și anume 10 urgii miraculoase.

Atunci când te lupți cu un adversar care controlează o țară sau chiar mai multe țări, lupta e inegală, deoarece cei implicați în luptă de partea bună sunt poate unul sau foarte puțini, pe când resursele umane de cealaltă parte sunt nenumărate! Nimeni să nu se amăgească cu „mantra" sau „exemplul" lui David în lupta cu Goliat. Imaginați-vă o luptă între David și sute de Goliați.

Cel ce luptă de partea bună nu realizează natura personală a luptei. Ne imaginăm că luptăm pentru eliberarea celorlalți, pentru principii bune, pentru credința adevărată, fiind, în general, oarecum naivi cu privire la conceptele pentru care merită să lupți și modul de luptă. **Adversarul malefic luptă nu pentru o ideologie, ci pentru propria supraviețuire, pentru poziția ocupată, salarii, folosind mijloace pe care eroii, în naivitatea lor, nici nu și le pot imagina! Da, acești ofițeri comuniști luptau pentru slujbele lor.**

Știam că cei din regimul comunist doreau ca familia Wurmbrand să moară. Chiar atunci când cei de la FBI au venit personal să mă alerteze cu privire la faptul că un glonț îmi fusese pus deoparte, am luat doar măsuri de siguranță generală, dar nu mi-aș fi imaginat că apropiații mei, cei care mâncau adesea alături de mine la aceeași masă, erau plătiți ca parte a unui plan pentru ca glonțul comunist să ajungă și să mă omoare. Nu poți fi niciodată prea naiv în privința existenței unui sau mai multor luda.

Nu este de ajuns să ai dorința și chiar cunoștințele necesare pentru a fi angajat în lupta de ajutorare a victimelor unui persecutor fără a lua în serios faptul că propria-ți viață este în pericol. Familia ta se află în pericol și trebuie să conștientizezi acest lucru.

În ceea ce îi privește pe copii, gândiți-vă la istorioara biblică a lui Avraam și Isaac. Nu e doar o simplă povestire. Nu degeaba a fost Avraam numit un bărbat al credinței. Ești gata să îți sacrifici propriii copii pentru ceea ce crezi? Îți este clar ce înseamnă pierderile colaterale și tu ești gata să îți asumi responsabilitatea pentru acestea? La vremea când comuniștii unelteau aceste planuri ucigașe în ceea ce mă privea, fiica mea avea doar doi anișori. M-am gândit vreodată la asta? Nu, deloc.

Îmi cer iertare, pe această cale, chiar dacă e prea târziu, chiar dacă nu mai pot schimba nimic din ceea ce a fost, tuturor pe care eu și părinții mei i-am întâlnit și care au fost atinși sau prinși în planurile diabolice ale comuniștilor. Numele lor este documentat în sute de pagini, fiind prea mulți pentru a fi numiți.

Biblia descrie leproși care trebuiau să strige „persoană leproasă" înainte ca cineva să se poată apropia de ei. Ar fi trebuit să îi alertez și eu pe toți prietenii și cunoscuții mei despre preocupările mele și pericolele la care îi expuneam. Dacă sunteți implicați într-o luptă asemănătoare, vă îndemn să faceți acest lucru. Nu condamn pe nimeni care, fără explicații, a refuzat să aibă legături cu noi.

În aceste documente am citit cum nenumărate persoane au fost contactate de comuniști pentru a lupta împotriva noastră și care au preferat să ia o distanță tăcută decât să ne comunice cum au fost contactați. Misiunea folosea mulți creștini din afara sau din interiorul țărilor comuniste doritori să transporte sau să ajute la transportul ilegal de Biblii. Fără să ne gândim, mulți creștini din România și-au folosit copiii și astfel i-au expus, fără să își dea seama, unor pericole de neimaginat.

Vor urma și alte gânduri pentru cei care au dorința și mijloacele de a lupta cu dușmanii creștinismului! Atunci când ești gata să faci un sacrificiu, este bine să cumpănești serios lucrurile în ceea ce privește scopul pe care dorești să îl atingi și măsura suferinței pe care tu și ceilalți sunteți gata să o îndurați. Odată

ce ești rănit, e prea târziu pentru regrete, mai ales când și tu și ceilalți sunteți răniți fără nicio avertizare sau bănuială.

Așa cum și tatăl meu a accentuat de multe ori, capul șarpelui trebuie strivit și nicidecum șarpele să fie doar gâdilat pe burtă. Creștinii trebuie să atace capul răului. Dragostea de bani e rădăcina tuturor relelor. Motivul pentru care comuniștii doreau și depuneau efort pentru a ne vedea omorâți a fost descris de unul dintre ambasadorii comuniști români într-o discuție privată, „din cauza lui Wurmbrand România a pierdut timp de 8 ani consecutiv statutul de națiune privilegiată în relația cu Statele Unite."

În timp ce multe lucrări luptă împotriva multor rele prin programe de ajutorare, nenumărate bănci și oameni de afaceri susțin răul în aceleași domenii prin interesele lor financiare și afaceri așa cum se întâmplă în China comunistă, în Vietnam, în țările musulmane etc. Cum poate un creștin de bună credință munci și lua salariu din industria petrolieră din țările musulmane unde frați creștini de-ai lui sunt mutilați și chiar omorâți pentru credința lor? Cum pot creștinii să pretindă că îi ajută pe creștinii persecutați din China când tot ei sunt cei care încurajează comerțul cu China comunistă?

Întregul raționament ce stă la baza misiunilor creștine precum și metodele și scopurile trebuie revizuite. De asemenea, trebuie revizuite și intențiile bune ale donatorilor, care ar trebui să pună la îndoială nu numai onestitatea Bisericilor lor, acceptând, de exemplu, rele precum homosexualitatea, dar și afacerile cu dușmanii.

Moise a intrat în Egipt, o țară din care a fugit, pentru a ajunge direct la Faraon, cu scopul de a-i cere lucrul suprem, eliberarea poporului său, într-un mod necompromițător. Dar, în timpul comunismului, prea mulți lideri religioși din Occident din diverse denominații au venit în România pentru turism, distracție, încercând să-i momească pe liderii comuniști cu afaceri personale etc., așa cum este descris în multe dintre aceste documente.

Mi-aș dori să pot publica acest articol ca postscriptum în, de acum faimoasa carte a tatălui meu, *Torturat pentru Hristos*, manuscris pe care, după ce am ieșit din România comunistă, l-am bătut eu personal de patru ori la o mașină mecanică de scris, înainte să apară cartea în engleză și apoi să fie tradusă și răspândită în 85 de limbi. Am, de asemenea, o satisfacție, aflând din aceste documente ale Securității cum această carte a fost tradusă din germană în limba română, în mod special de către Securitate și circulă ca un exemplar strict secret, ca să fie citită de către ofițerii de Securitate.

DOREL T. USVAD

Fuga din țară ca formă de protest

În cele ce urmează doresc să prezint unele momente privind dramele suferite în anchete și penitenciare sau în coloniile de muncă de către cei care sunt catalogați ca "frontieriști"; mai mult, despre soarta unor minori condamnați politic în perioada 1964-1968 pentru tentativă de trecere sau trecere frauduloasă a frontierei.

Închin aceste pagini celor șapte minori, tovarăși de suferință din temnița Aiudului în perioada anilor 1964-1968: Meser Francisc din localitatea Simand, jud. Arad, Anghelov Francisc din localitatea Dudeștii Vechi, jud. Timiș, Miatov Cira, din localitatea Gelu, jud. Timiș, Tasnadi Janos din Carei, jud. Satu Mare, Nagy Imre din Târgu Mureș, Prodan Mircea din Cluj-Napoca, Katona Arpad din localitatea Zizin, jud. Brașov, ale căror fișe se găsesc și pe pagina de internet a CNSAS.

După evenimentele din decembrie 1989 în mass-media din România au apărut mai multe articole referitoare la fenomenul "frontieriștii"; s-au scris cărți pe această temă dintre care amintim *Granițe* de Doina Magheti, *Frontieriștii* de Brândușa Armanca, *Trei frontiere* de Laurian Lodoabă, el însuși frontierist. Mai sunt și altele, dar cea mai importantă consider că este *Din culisele spionajului românesc* de Mihai Pelin.

Eu doresc să redau doar calvarul prin care am trecut eu și alții la vârsta de 16 ani.

Provocarea care m-a făcut să pun pe hârtie cele ce urmează a venit după ce în lucrarea *Din culisele spionajului românesc* de Mihai Pelin este consemnat și următorul capitol:

„La 25 decembrie 1982 o informare a Direcției a III-

a de Contraspionaj prezintă conducerii superioare de partid și de stat următoarea situație statistică referitoare la emigrația română: din datele existente la Centrul de Informatică și Documentare rezultă că, începând cu anul 1941, după rebeliunea legionară, până în prezent au părăsit ilegal țara 42.262 persoane din care 3.509 au rămas în străinătate în urma unor deplasări în interes de serviciu, 31.664 au refuzat revenirea în țară după călătorii în interes particular, iar 7.089 AU TRECUT FRAUDULOS FRONTIERA. Marea majoritate s-au stabilit în țări europene, în R. F. G., Austria, Franța, Italia, precum și în S. U. A. și Canada.

Din totalul celor stabiliți în străinătate, până în 1950 au plecat 4,9%, între 1951 și 1960 1,1%, între 1961 și 1970, 17%, între 1971 și 1980, 62,5% și după 1980 14,5%...

Până în prezent, din totalul fugarilor 19.042 nu și-au reglementat situația juridică față de țară, 17.405 au renunțat la cetățenia română, 3.784 sunt rezidenți români cu domiciliul în străinătate, iar 1.716 au revenit în R.S. România; 1.026 s-au repatriat, iar 510 DIN CEI CARE AU TRECUT FRAUDULOS FRONTIERA AU FOST PREDAȚI DE AUTORITĂȚILE ȚĂRILOR VECINE.

Din această statistică se poate deduce, fără drept de apel, că peste trei pătrimi din emigrația română postbelică este alcătuită din oameni care părăseau țara în Epoca Nicolae Ceaușescu. Din punctul acesta de vedere, nici măcar anii războiului nu au prezentat o calamitate mai mare pentru români".

Nu se amintește în această informare despre cetățenii români înrolați în Wehrmacht și retrași în Vest odată cu trupele germane și nici despre cetățenii români deportați în URSS în perioada 1945-1949, câți au decedat acolo și câți au revenit în România, după eliberare.

Având ca suport datele de mai sus, am constatat că cifrele prezentate sunt incomplete și oarecum trunchiate, situația oprindu-se în anul 1982. (Surse oficiale din fosta Iugoslavie semnalează faptul că din 1982 și până la căderea lui Ceaușescu în 1989 prin țara vecină a fost semnalată trecerea frauduloasă a frontierei a peste 100.000 de persoane.)

Dacă pornim de la cifra de 42.262, aceasta nu poate fi reală deoarece în urma odiosului „Diktat de la Viena" și a cotropirii Basarabiei și Bucovinei de Nord de către sovietici, mult mai mulți cetățeni români, în special etnici evrei, au părăsit ținuturile românești stabilindu-se în SUA, Canada, Anglia, Spania, Portugalia, Suedia, America de Sud, Australia sau Africa de Sud.

Erau vremuri de restriște pe care războiul și-a pus amprenta. Astfel de migrații au fost și în timpul Primului Război Mondial și se produc mereu și azi în cazuri de conflicte militare. În cele ce urmează mă voi referi la perioada comunistă, și anume de la 1945 și până la 1989, și în special la cifra de 510

frontieriști (din cei 7.089 cuprinși în raport) și care sunt catalogați ca adevărați frontieriști pentru că și-au riscat viața trecând frontierele fraudulos, ceilalți 35.173 până la cifra de 42.262 părăsind România cu acte în regulă.

Unora li s-a retras cetățenia română și li se eliberau așa-zisele pașapoarte de culoare maro – fără cetățenie. La fel, nu se spune nimic despre persoanele expulzate sau forțate să părăsească România – exil (cum este și cazul Familiei Regale).

După căderea Cortinei de Fier, peste 3,5 milioane de români au luat drumul exilului, de data aceasta cu pașapoarte în buzunar. Este protestul românilor de bună credință care, parafrazând dictonul latin: „Acolo mi-e țara unde găsesc de lucru", au pornit în pribegie, în căutarea unui trai decent.

Voi începe cu acea Conferință de la Yalta din 4-11 februarie 1945, când Stalin, Roosevelt și Churchil au stabilit limitele „Cortinei de Fier" (interesant ar fi de știut dacă Churchill, în celebra sa „ciornă" referitoare la România, a fost influențat de elementul ortodox).

La granițele noilor state, de acum populare-socialist-comuniste, cu cele capitaliste a început instalarea „gardurilor de sârmă ghimpată, a lansatoarelor de rachete și chiar a minelor". Culmea a atins-o „Zidul Berlinului". Gardul de sârmă se întindea pe granița terestră cu Iugoslavia (Serbia) care nu era membră a Tratatului de la Varșovia, ci un stat nealiniat după dezlipirea de „Cortina de Fier" din 1948, Tito fiind considerat de către autoritățile române și celelalte țări membre ale Tratatului de la Varșovia, până la începutul anilor 1960, ca dușman al Moscovei. Tito mai obținuse pentru cetățenii din Iugoslavia și dreptul de a se deplasa liberi, fără vize, și fără a avea restricții pe piața muncii. După dezghețarea relațiilor dintre România și Iugoslavia și încheierea tratatelor de prietenie de către Tito și Ceaușescu, pe anumite porțiuni s-a început și demontarea gardului de sârmă.

Revin la soarta celor 510 frontieriști redați autorităților române.

În raport nu se precizează de care stat frățesc și vecin au fost returnați, dar din statistici reiese că majoritatea absolută a celor trimiși în țară s-a făcut de către Iugoslavia, care era preferata frontieriștilor pe motivul că era culoarul cel mai indicat și cu șansa cea mai mare de a ajunge, prin Austria sau Italia, în lumea liberă. (Au fost și frontieriști care au avut tentative de trecere sau chiar au trecut în fosta URSS, în Basarabia sau Bucovina, în Ungaria).

Fapta de „trecere frauduloasă a frontierei" sau „tentativa" era cuprinsă în art. 267 Cod Penal și era pedepsită cu închisoarea de la 3 la 10, sau chiar 12 ani cu circumstanțe agravante, fiind considerată ca faptă politică, la început C.R. – contrarevoluționar și mai apoi C.S.S. – contra securității statului.

Articolul de lege a fost aplicat până în anul 1968 când, la presiunea ONU și a altor organizații internaționale, guvernul României condus de Ceaușescu a

fost nevoit ca, printr-o nouă grațiere (după cea din ’64), să elibereze toți deținuții politici (atunci a fost adoptat și noul Cod Penal), trecerea și tentativa devenind apoi faptă penală de drept comun.

Mulți dintre frontieriști alegeau ca evadare din „Raiul Comunist” trecerea înot sau cu alte mijloace a Dunării, alții au ales trecerea Mării Negre spre Turcia, alții prin Bulgaria spre Grecia sau Turcia, Ungaria spre Austria. Au fugit cu avioanele (celebrul caz „Bâzu” Cantacuzino – 1948), s-a încercat și cu deltaplanurile, unii au reușit cu documente false, cu trenul, în vagoanele de marfă sau în calele vapoarelor, cu TIR-urile... Amintesc aici cazul Popescu și al familiei Bogdan care, cu un avion utilitar AN-2 de construcție sovietică, au reușit să ajungă în Austria traversând la mică altitudine Ungaria. Luaseră întreaga familie, 20 de persoane, bărbați, femei și copii. Cazul a fost foarte mediatizat în presa occidentală.

L-am cunoscut personal pe „Relu” Popescu. O persoană spirituală și plină de curaj! Soția sa, Mariana Bogdan din Periam era angajată a OJT-ului unde lucram și eu. „Mâna Revoluției e lungă”. Popescu avea să-și găsească sfârșitul într-un tragic accident aviatic în Australia, unde se stabilise cu întregul grup cu care a evadat.

Un alt caz, și mai tulburător, este cel al așa-zisului grup „Autobuzul” care, după ce a intrat prin efracție în postul de miliție din comuna Pui din jud. Hunedoara, de unde a sustras armament și muniție, a luat apoi ostatici pasagerii unui autobuz, după care s-a îndreptat spre Timișoara cu scopul de a pătrunde în aeroport, de unde urma să ia un avion cu care să părăsească România. Acțiunea se petrecea pe data de 23 august 1981. Sfârșitul a fost tragic.

Trupele USLA ale Securității, conduse de către Col. Mortoiu, șeful Securității Timiș care a primit ordine de la Ceaușescu, prin Postelnicu, au intervenit cu brutalitate. Întregul grup, format din trei persoane, a fost capturat în urma unui măcel în care și-au pierdut viața sau au fost răniți mai mulți pasageri nevinovați ce se aflau în autobuz. Cei trei au fost apoi uciși mișelește fără să fie condamnați.

Se spune că Drăgănescu, șeful grupului, care era rănit, a fost ucis în arest prin strangulare iar celorlalți doi, Muntean și Butincu, li s-a înscenat o încercare de fugă de sub escortă și au fost împușcați. Nici azi nu se știe cu precizie unde sunt îngropați. Pe această temă s-a turnat un film bazat pe un scenariu în care se aduceau elogii profesionalismului forțelor de Securitate și de Interne care au rezolvat cazul fără nicio victimă. Mortoiu a fost avansat la gradul de general.

Mare zarvă a făcut și cazul „Scaleți”, comandantul de navă care, în primăvara anului 1985, a încercat evadarea cu ajutorul mineralierului Uricani. Datorită revoltei marinarilor de pe vas a fost nevoit să revină la Constanța.

Florentin Scaleţchi a fost condamnat la ani grei de închisoare. Salvarea i-a venit odată cu evenimentele din ‘89. (*Frontieriști celebri*)

Revin acum la cazul meu, care nu este singular și care este încadrat după statistica de mai sus în numărul celor 510.

Nu aveam 17 ani împliniți când împreună cu Bogdănescu Ștefan din Comlosul Mare, jud. Timiș, în noaptea de 25 spre 26 mai 1966 am trecut frontiera prin zona numită Hiberlon, situată între localitățile Lunga și Teremia Mare din România și Mokrin și Nakovo din Iugoslavia (Serbia). Planul nostru era dinainte stabilit. Scopul nostru era de a ajunge în Occident ca apoi să ne stabilim în SUA, la Chicago, unde tovarășul meu avea un unchi.

Am ales acest loc de trecere deoarece îl cunoșteam foarte bine. La începutul anilor ’60, în perioada colectivizării forțate, părinții mei, împreună cu alte 15 familii au refuzat să intre în „colectiv” – C.A.P. – pe atunci G.A.C. (Gospodărie Agricolă Colectivă). Comuniștii aflați la putere, al căror plan era de a colectiviza întreaga țară, au recurs la măsuri represive, le-au substituit pământul, ca apoi să le dea pământ nedesțelenit în locația Hiberlon, sau Coada Vulpii cum i se mai spunea, la o distanță de circa 12-15 km. de hotarul comunei Gottlob. Aveam aliniamentul chiar la mică distanță de gardul de sârmă al frontierei.

Ne-am deplasat spre Kikinda și apoi spre Zrenjanin, unde am fost capturați de către miliția locală și apoi predați U.D.B.A. (Servicile Secrete Iugoslave – 1946-1991) care ne-au transportat la Kikinda, unde am fost anchetați și predați grănicerilor români la pichetul din Lunga. A urmat calvarul. Până la frontiera cu România am fost transportați cu o mașină de teren de către un milițian iugoslav și șoferul mașinii. De partea cealaltă a frontierei am fost întâmpinați de un grup format din circa 8 persoane, ofițeri, subofițeri și soldați înarmați.

După un mic protocol de câteva minute, în care s-a făcut un schimb de hârtii între cele două părți, timp în care grănicerii români ne-au pus cătușe cu mâinile la spate, am fost conduși sub escortă la pichet. Pe tot parcursul deplasării am fost înghiontiți și loviți în coaste și mâini cu patul AKM-urilor de către soldați, iar ofițerii ne adresau injurii, care au continuat și în timpul anchetei de la pichet.

Fețele celor ce ne anchetau arătau o dușmănie și o ură cum rar am văzut, deoarece cazul le aducea pedepse disciplinare.

“Trădători”, “bandiți” erau insultele care ni se adresau și erau inscripționate și pe niște tăblițe de lemn sau carton ce urma să ni le atârne de gât ca să ne plimbe cu ele pe străzile din Comloș drept exemplu negativ, așa cum s-a procedat și cu alți frontieriști.

Ancheta a durat câteva ore până ce de la Timișoara au venit două IMS-uri cu ofițeri de Securitate, Miliție și grăniceri, care trebuiau să asiste la reconstituirea trecerii frontierei.

Reconstituirea a durat aproape două ore, până aproape de înserare, astfel că s-a renunțat la plimbarea propagandistică ce trebuia făcută prin comună.

Cu vânătăi și flămânzi, încătușați, am fost transportați la noul sediu al Securității situat pe fostul bulevard Leontin Sălăjan din Timișoara (azi Tache Ionescu). După ce am fost preluați la poartă de către ofițerul de serviciu, ni s-au pus pe ochi vestiții „ochelari" și am fost conduși în celule separate, în subsolul imobilului, de către gardienii de serviciu.

Câteva zile am fost singur în celulă, timp în care zilnic am fost scos la anchetă și chestionat despre împrejurările care m-au determinat să fug din țară, dacă am rude în străinătate sau dacă corespondez cu cineva din afara țării, din ce formațiuni politice au făcut parte părinții, ce prieteni și cunoștințe am în țară și care sunt numele și adresele lor. Ce cărți citesc și ce posturi de radio ascult. Cum am fost prinși de către sârbi și ce am fost întrebați de către aceștia. Dacă aveam legături în Iugoslavia.

Din celulă eram dus la anchetă după ce mi se puneau cătușele la spate și ochelarii. Ochelarii erau de forma celor purtați de aviatori, motocicliști ori sudori în perioada interbelică, numai că lentilele erau confecționate dintr-o sticlă prin care vederea nu trecea. Celula avea câte două paturi suprapuse, de o parte și de alta, și o mică fereastră cu jaluzele pe dinafară în așa fel orientate că nu puteai distinge în afară decât cerul.

Zgomote se auzeau doar de pe culoarul celularului, câteodată strigătul disperat al unei persoane care ar suferi un accident și altădată din afară vocea unui vânzător ambulant care striga: „Lapce, lapce"..

Așa cum prevedea regulamentul de arest, așezarea pe pat era permisă doar între orele 22 și 05. Dimineața și seara eram scos pentru necesități. Plimbarea se făcea într-o mică încăpere din subsol sau într-unul din țarcurile amenajate în curte.

După o perioadă am fost transferat într-o altă celulă, unde se mai aflau Silin (Mișa) din Diniaș – Timiș, Klöckner Hubert (fratele său geamăn reușise trecerea cu trenul internațional pe ruta București – Viena) din Brașov, care povestea că tatăl său fusese deținut politic încarcerat la Aiud înainte de 1964, și Zisnovschi din Cluj (grupul Prodan din care mai făceau parte, după porecle, Bill, fratele minor al conducătorului de grup, Sam – Veres Aurel – și Ballila).

Înainte de a fi transferat mi s-a spus de către anchetator că nu am voie să fac celorlalți deținuți din celulă nicio dezvăluire privind ancheta. Anchetatorul meu era căpitanul Ardeleanu și era ofițer de miliție. Pentru că numărul de frontieriști se înmulțea, unele cazuri erau preluate de Miliție, care era subordonată Securității.

Klöckner și Zisnovschi erau frontieriști, pe când Silin era deținut de drept comun, introdus în camera noastră ca „turnător".

Turnătoria era un procedeu pe care Securitatea și Miliția îl foloseau pe perioada anchetelor.

Celor care acceptau să practice turnătoria li se făceau reduceri de pedepse. „Turnătorul" trebuia să vină în sprijinul anchetatorului cu date care să-l ajute în desfășurarea anchetei și avea misiunea să-l descoasă pe deținutul anchetat de unele informații pe care anchetatorul i le cerea. În cazuri speciale sau de extremă importanță pentru organe, turnătorul era chiar ofițer sau subofițer de Miliție sau Securitate.

„Turnătorul de penitenciar" avea, după caz, identitatea falsă sau fapta pentru care se afla în detenție era una care să-l protejeze sau să-i inducă în eroare pe deținuții cu care împărțea celula. Falsul trebuia bine acoperit. Au fost cazuri când astfel de turnători au fost deconspirați și apoi uciși de către deținuți.

Toate serviciile secrete folosesc turnători, numai că în libertate ei sunt numiți „Informatori" sau „Colaboratori". Niciodată nu poate fi aflat numărul lor. Ei sunt voluntari sau, după caz, recompensați. Mai târziu aveam să aflu faptul că am avut norocul să fiu repartizat unui anchetator de la Miliție, anchetatorii aceștia fiind mai blânzi decât cei de la Securitate. Noi, frontieriștii, eram tratați cu puțină blândețe față de cei învinuiți de alte fapte.

După terminarea anchetei am fost transferat la penitenciarul Timișoara din strada Popa Șapcă, o închisoare veche, rămasă moștenire de la Imperiul Austro-Ungar. În acest imobil se afla și Tribunalul Militar. Aici erau alte condiții, oarecum mai bune față de cele de pe parcursul anchetei. Aici am scăpat de cătușe și ochelari, în schimb în meniu nu aveam pâine, care era înlocuită cu un „turtoi", făcut din mălai (urlău, păsat) de mărimea unei palme, opărit și prăjit.

Politicii așteptau aici pronunțarea pedepsei, după care urmau să fie transportați la Aiud. Eram izolat față de condamnații de drept comun și așteptam sentința recitând în gând poezii de Eminescu, Goga și Coșbuc pe care le știam de pe timpul școlii. Gândurile îmi zburau spre casă și familie. O jaluzea de la fereastră, care era puțin deplasată, îmi dădea posibilitatea să privesc în curtea penitenciarului, unde deținuții de drept comun confecționau împletituri de nuiele. Printre condamnați l-am recunoscut pe Kovi Hans (poreclă), un tânăr înfiat de familia Schäfer, vecini de peste drum de casa noastră din strada Americană.

Pe lângă zidul lateral trecea linia ferată; un navetist, care probabil fusese și el în detenție, din când în când se agăța pe treptele vagoanelor de călători și flutura în mâna stângă un ziar strigând cât îl ținea gura: „Decretul, Liberarea". Mi-am dat seama că era o glumă ce o făcea de mai multă vreme pentru că cei aflați în curte începeau să-l înjure. Aici am avut parte de o întâmplare de la care aveam să trag consecințele mai târziu.

În acea vreme călătorii CFR prinși fără bilete erau condamnați la câte două săptămâni de închisoare și aveau un regim diferit față de ceilalți deținuți. Ei erau scoși la curățenie, printre altele la spălatul scărilor și al coridoarelor. Într-o dimineață am auzit o voce ce mi se părea cunoscută. M-am apropiat de ușă și am șoptit:

– Titi...

La care mi s-a răspuns:

– Cine ești?

– Dorel din Gottlob.

– Taci, a zis Titi.

Gardianul Crețu (din Periam) era în apropiere. După două zile am auzit din nou vocea sa și la un moment dat am văzut că pe sub ușă mi-a strecurat ceva învelit într-o hârtie. Am crezut că vrea să-mi comunice ceva, dar în hârtie erau învelite patru bomboane. Titi (Măceanu Constantin) din Variaș îmi fusese coleg de navetă și prieten și era închis pentru două săptămâni. Am socotit că pot consuma bomboanele, câte una pe zi. Nu am avut acest noroc pentru că a doua zi gardianul de serviciu, un om mic, slab și negricios, m-a surprins prin vizor când am scos bomboanele rămase din ascunzătoare. Mi le-a confiscat și apoi a început să mă întrebe de unde le am și cine mi le-a introdus în celulă.

– Nu știu, n-am văzut pe nimeni, le-am găsit sub ușă, i-am zis acestuia.

Credeam că s-a sfârșit, dar zelosul gardian a făcut un raport la care a mai adăugat și faptul că mă așezam pe pat în timpul zilei. Acele rapoarte le-am dus după mine la Aiud.

A venit și ziua în care urma să ni se pronunțe sentința.

Noi, frontieriștii, eram catalogați de către organele comuniste ca indivizi periculoși, de aceea din penitenciar și până la Tribunalul Militar am fost însoțiți de o escortă formată din patru gardieni înarmați, încătușați cu mâinile la spate; deplasarea s-a făcut prin stradă. Judecata s-a făcut cu ușile închise, iar avocatul, care era unul din oficiu, ne-a acuzat mai tare decât procurorul militar. Ni s-a spus doar după multe alte injurii că suntem învinuiți de trecere ilegală de frontieră și conform art. 267 C.P. pedeapsa va fi pronunțată „la urmă”.

După sentință am fost trecuți într-o celulă mai mare în care se aflau și alți deținuți, dintre care îmi amintesc de timișorenii Repholtz Eugen (fost ciclist de performanță la Dinamo București), Hilier Egon, Becker Carol Petru (acesta credea în teoria reîncarnării, spunea că el a văzut în cimitirul din Calea Șagului un monument funerar pe care scria numele său iar decesul celui din mormânt corespundea cu anul său de naștere). De la Becker am învățat primele cuvinte și pronunții în limba engleză, pe care el o vorbea curent. Dulin Pavel (care ulterior a devenit un veros criminal, fiind condamnat la moarte și executat în anii 1970), Klöckner Hubert, cel cu care împărțisem celula pe timpul anchetei

de la Securitate. Aici, Klöckner s-a destăinuit că în Brașov purta porecla de Fuchs (Vulpea).

În lipsa chibriturilor, Fuchs avea o interesantă tehnică de a aprinde focul. Lua câteva bucățele de câlți din saltele, pe care le răsucea ca pe o țigaretă și le așeza pe banca din celulă, apoi cu capacul de la tinetă freca într-o mișcare de dute-vino ghemotocul de câlți. După circa 20-25 de mișcări rapide câlții luau foc și se aprindeau țigările.

Mircea și Vasile Prodan din Cluj (Mircea era și el minor, cu un an mai mic decât mine), Ioanovici Nicolae din Valcani care, într-o noapte, când făcea de planton, a vrut să se spânzure de patul meu, dar tentativa nu i-a reușit. El visa să ajungă în Occident și apoi să lucreze la firma Sony. Unul, Ijac sau Isac din Tg. Jiu, care era un migălos meseriaș, confecționa ace de cusut din bucățele de sârmă pe care le șlefuia cu mici cioburi de sticlă. Mai avea și un număr de distracție pentru noi. Prindea muște și lega mici bucățele de sfoară de picioarele lor, după care le lăsa să zboare prin celulă.

În celulă se mai aflau și un șofer, ucrainean de etnie, cu numele de Parafin, ce lucrase la ICIL Timișoara (Fabrica de Lapte), și un țăran din Bulgăruș cu numele de Nicoară. Eram cu toții frontieriști. Celula avea două ferestre care, de două ori pe zi, dimineața și seara, erau controlate de către „ciocănari", gardienii care intrau în celulă cu ciocane de lemn de forma bătătoarelor de carne, cu coada lungă, cu care loveau gratiile ferestrelor spre a verifica dacă nu sunt tăiate.

Între noi se mai afla și turnătorul Ursuțiu Pavel, care spunea că e din Arad.

Se mai aflau în celulă și două persoane de etnie maghiară din județul Timiș, comuna Dumbrava, de lângă Făget, care erau condamnate pentru credință, fiind membri ai „Martorilor lui Iehova", cult interzis de către regimurile comuniste. Unul dintre cei doi se numea Varga și spunea că este propovăduitor al mișcării, celălalt făcea parte din congregație, avea defecte fizice din naștere. Varga zilnic ne cita din memorie pasaje din Biblie pe care o cunoștea foarte bine, atât Vechiul cât și Noul Testament. Pentru mine era o noutate și descrierile lui din Vechiul și Noul Testament mi se păreau file de istorie care mă duceau cu gândul la Ben Hur. Eram impresionat mai ales de viața lui Iisus Cristos, care în mintea mea atunci apărea ca un aventurier și totodată un erou, ca și Spartacus. Lui Varga îi plăcea foarte mult să redea din Sfânta Scriptură faptele lui Iisus Cristos, cel care și-a vărsat sângele pe cruce pentru răscumpărarea păcatelor omenești, la care mai adăuga:

"– Deși nu a lăsat niciun cuvânt scris și era considerat de unii analfabet, apostolii săi ne-au lăsat nouă, creștinilor, pildele și faptele sale, după care s-au scris apoi nenumărate lucrări".

Niciunul dintre noi nu-și cunoștea pedeapsa. Așteptam pe rând să fim

transportați la Aiud. Transportul se făcea cu un vagon special atașat garniturilor de călători. Cu tovarășul meu nu m-am văzut decât la proces și apoi în Aiud. A venit și momentul deplasării la locul de executare a restului de pedeapsă. În acest episod avea să se consume un moment care avea să mă marcheze tot restul vieții.

Era pe la începutul lunii noiembrie. Transportul s-a făcut noaptea. Știu doar că pe la miezul nopții trenul a fost garat în stația Vințu de Jos. Stația și peronul erau slab luminate. Aveam cătușele la spate ca de obicei, dar de data aceasta aveam și lanțuri la picioare. Trebuia să trecem liniile ferate din stație. La trecerea peste linii eram însoțit de doi gardieni înarmați. Lanțurile, la atingerea pietrelor dintre linii zornăiau, ceea ce a făcut ca lumea care se afla pe peron să-și îndrepte privirea spre mine și milițienii care mă escortau. Eram echipat și cu costumul vărgat. Atunci din mulțime am auzit un glas feminin:

– Uite ce tânăr și criminal!

Peste linii aștepta un camion militar cu coviltir în care am fost urcat și spre surprinderea mea aveam să aflu că în acest camion se aflau deținute de drept comun. M-au așezat între două gardience cu spatele la deținute. Am pornit cu destinația Alba Iulia unde aveam să petrec în tranzit încă două săptămâni. Aveam să constat ulterior că a fost cea mai bună perioadă de detenție. Eram păzit de femei. Gardiencele aflând pentru ce eram condamnat își petreceau momente lungi cu mine, le devenisem oarecum simpatic și beneficiam din partea lor de supliment de alimentație. Eram singura persoană masculină într-un penitenciar de femei (pe pereții celulei am identificat și alte nume masculine încrustate și ulterior am realizat că prin penitenciar mai trecuseră în tranzit și alți deținuți). A urmat transferul la Aiud care s-a făcut cu un camion.

La fiecare transfer dintr-un penitenciar în altul până a fi repartizat pe celular, deținutul sau, după caz, deținuții erau ținuți câteva zile într-o celulă separată, timp în care li se făcea o vizită medicală. Celularul de la Aiud avea forma literei „T" și era compus din trei etaje. La fiecare etaj, între balustrade erau montate plase de sârmă ca protecție în caz de tentativă de sinucidere.

Am fost transferat într-o celulă în care mai erau încarcerați doi minori, Tasnadi din jud. Satu Mare și Nagy (Naghi?) Imre din Târgu Mureș, amândoi de etnie maghiară. Fiecare celulă era prevăzută cu patru paturi metalice suprapuse, câte două de o parte și de alta. Celulele nu erau prevăzute cu W.C.-uri. În fiecare celulă se afla câte o tinetă pe care unii o numeau ***hârdău****, alții* ***chiblă,*** *ce arăta ca un ciubăr pe jumătate umplut cu apă în care se adăuga clor și unde deținuții își făceau necesitățile. Conținutul lor se golea dimineața și seara.*

Tasnadi fusese arestat la Baia Mare pentru agitație contrarevoluționară, iar Nagy era pedepsit pentru ofensa adusă simbolului.

Refuzau să vorbească în limba română, conversau între ei numai în maghiară. După cinci zile, înaintea mesei de prânz, gardianul Marcu a deschis ușa celulei și mi s-a adresat:

–Tu, ia-ți ce ai că vei fi mutat în altă celulă.

În penitenciare se fac des astfel de schimburi. Cel mai des datorită așa-zisei „febra de baracă" care se produce atunci când între deținuți se nasc certuri sau nu se pot suporta unii pe alții din diferite motive.

Cauza mutării aveam s-o aflu peste câteva luni, când tot Marcu mi-a zis că cei doi au vrut să mă omoare prin asfixiere.

El sau alt gardian care știa limba maghiară auzise mai multe convorbiri între cei doi, ceea ce m-a făcut să bănui că cei doi mă credeau „turnător".

Am fost transferat într-o celulă în care se aflau Schwartz Benjamin, zis „Bumbac", și Herciu Ion.

Schwartz, mai în vârstă, era încarcerat din 1962, nu beneficiase de amnistia din '64 și făcea parte dintr-un lot de foști funcționari care fuseseră angajați la Comerțul Exterior. El era expertul care se ocupa cu importul de bumbac (de unde și porecla) pentru industria textilă. Întregul lot era format din evrei, acuzați că au subminat economia națională. În tranzacțiile comerciale ei depuneau valuta provenită din comisioane în bănci din Occident. Era un om blând, spân și cu o piele de culoare roșiatică. În momentele de răgaz povestea că și el are un băiat pe care nu știa dacă îl va mai vedea vreodată.

Herciu era și el pedepsit pentru trecerea frontierei, prins în Iugoslavia și redat autorităților române. El mai suferise și alte condamnări anterioare pentru furturi. Se lăuda mereu cum a jefuit moara Prohaska din Timișoara. A trecut prin mai multe penitenciare. Avea un frumos și bogat repertoriu de cântece (romanțe și unele cântece culese de el de la alți deținuți de prin penitenciarele și coloniile de muncă prin care se perindase), pe care le interpreta cu plăcere și pasiune, în special duminica. Îmi amintesc strofa unui cântec:

„De nimica nu mi-e frică
Numai de mașina mică
Că vine și mă ridică..."

Sau:

„Uite așa trecură anii
așteptând americanii
Și tot așteptând să vie
se făcu în cap chelie
Și tot așteptând apusu'
Se făcu gațu ca fusu"

Cel mai mult îi plăcea să cânte „Tristă-i duminica zilelor mele" din care am reținut:

„ Tristă-i duminica zilelor mele
Născută din doruri și patime grele
Tristă se lasă și noaptea pustie
Îmi plâng deznădejdea
dar nimeni nu știe.
Plâng și suspin în celula cea mută
E frig și-ntuneric dar nimeni n-ascultă
Durerea ce-mi plâng și suspinele grele
Tristă-i duminica zilelor mele."

Nu am aflat cine și când a compus textul. Am aflat doar că melodia era a unui compozitor evreu-ungur și că la text se adăugau mereu alte versuri.

Îi plăcea lui Herciu să fredoneze și unele cântece de „mahala"; unul avea la început următorul text:

„Când cutreier străzile
Se opresc mașinile
Și de ce nu s-ar opri
C-am acasă doi copii."

Sau:

„În pădure la Băneasa
Mi-au furat hoții nevasta
Noaptea pe la două, trei
'Tule muma-n cur de hoți
Și nevestele la toți
Noaptea pe la două, trei."

Cel mai mult îi plăcea să fredoneze romanțe după poeziile lui Eminescu, Goga și Coșbuc. Vocea lui și textele pe care le interpreta mă făceau să visez cu ochii deschiși, să-mi închipui că sunt în afara zidurilor închisorilor, alături de mama, tatăl și fratele meu, acolo, la Gottlob, unde îmi trăisem copilăria. Câteodată Herciu se dezlănțuia și cânta la nivelul etajului 3, unde se aflau celulele noastre; cânta tare „De ce m-ați dat de lângă voi" sau altele. Gardienii de serviciu săreau la el strigând:

– Taci, Herciule! Taci!

Odată, în celulă, după ce a interpretat romanța „Pe lângă plopii fără soț", Schwartz a intervenit cu tălmăcirea:

„Pe lângă plopii fără soț
Adesea eu treceam,
Puteam să trec și printre ei
Dar ce gește făceam?"

Cele recitate ne amuzau, după care purtam lungi discuții despre Eminescu, viața și opera sa.

Prin pușcării se perindau multe povești și legende, unele închipuite, iar altele adevărate. Nu știai pe cine să crezi. Toate poveștile și fanteziile auzite ajutau oarecum la întărirea echilibrului spiritual al deținutului. Herciu se lăuda că are ascuns într-un W.C. din localitatea Zam, Hunedoara, un revolver, Mauser sau Parabellum, nu-mi aduc bine aminte, și că dacă vom ispăși pedeapsa vom organiza trecerea de frontieră având în vedere că eu cunoșteam bine locurile de trecere.

Cu ei am împărțit celula până la eliberare. Schwartz-Bumbac m-a introdus în primele noțiuni de politică. De la el am reținut și una dintre celebrele con-

cluzii vehiculate după război în lumea diplomatică: „Așa se întâmplă când lași politica pe mâinile zugravilor și ale pantofarilor", cu referire la Hitler și Mussolini, cu aluzie și la Ceaușescu, care se afla în fruntea P.C.R.

Până în 1964 penitenciarul Aiud era destinat numai deținuților politici, în special legionarilor. În penitenciar funcționa o fabrică de construcții metalice formată din mai multe ateliere unde se construiau sobe de gătit, dulapuri de metal pentru acte, arcuri pentru saltelele Relaxa și tot felul de alte obiecte.

După '64 penitenciarul a fost împărțit prin construirea unui zid. De o parte erau deținuții politici și de cealaltă cei de drept comun. Cei de drept comun nu aveau acces în fabrică odată cu cei politici; ei făceau aprovizionarea cu materiale și le era interzis să poarte convorbiri între ei. Prin muncă, deținuții care efectuau diferite activități beneficiau de așa-zisul „condițional", ceea ce însemna că prin depășirea normelor puteau obține reducerea pedepsei.

După o scurtă perioadă, am fost scos la muncă. În fabrică puteam circula dintr-un atelier în altul numai în interesul atelierului. Aici m-am reîntâlnit cu tovarășul meu Bogdănescu și cu Klöckner. Tot aici am cunoscut și alți deținuți minori care se aflau în acea perioadă la Aiud, toți frontieriști: Katona Arpad din Zizin, Brașov; Anghelov Francisc din Dudeștii Vechi, Timiș; Miatov Cira din Gelu, Timiș; Meser Francisc din Șimand, Arad.

Am fost repartizat în atelierul de tinichigerie, unde se confecționau dulapuri metalice pentru Ministerul de Interne. Lucram la o mașină de sudat prin puncte importată din RDG, care mereu se defecta, dar eram bucuros că pot beneficia de „condițional".

Zile am acumulat, dar mi-au fost anulate de către Comisia 720/56 datorită raportului din penitenciarul Timișoara de care am amintit și din cauza căruia comisia m-a „gratulat" și cu zece zile de izolare, pe care le-am executat într-o clădire special amenajată. Deținuții îi spuneau „Zarca", dar adevărata Zarcă, ce se afla tot în curtea închisorii, era o clădire veche de o sută de ani și a fost folosită până în 1964, după care a fost dezafectată. În raport se cerea să fac 15 zile dar, fiind minor, comandantul a redus pedeapsa la 10 zile. (Vezi copia filei din dosar).

Maistrul atelierului era un civil ungur cu numele de Osvat, un om de statură mică dar robust, care zâmbea sau râdea tot timpul. Datorită asemănării de nume, mă întreba mereu pe ungurește dacă nu sunt cumva ungur. Numele și localitatea natală îi făceau pe mulți să creadă că sunt ungur sau neamț. Această confuzie s-a făcut prin toate locurile pe unde viața m-a purtat.

Celula de izolare era una mică și fără geam, avea doar o gură de aerisire și era dotată cu două paturi rabatabile din scândură care erau prinse pe pereți de o parte și de alta, fiind lăsate jos numai noaptea. În mijloc se afla o vergea îngropată în beton de care cel pedepsit era prins cu un lanț pe tot parcursul

zilei. La picioare ți se puneau așa-zisele „cătușe țigănești" formate din două bare de fier prinse cu nituri, care ți se scoteau la ispășirea termenului de izolare. Mâinile îți erau prinse cu cătușe la spate și ți se eliberau numai când luai masa sau îți făceai necesitățile. De la cătușele țigănești am făcut rană la piciorul drept. Urmele se văd și azi și cu ele mă voi duce în mormânt.

Meniul complet se dădea o dată la două zile. O zi mâncai, una nu, primeai numai „turtoi" și apă.

Am mai avut colegi de izolare (5 zile) pe cetățeanul Rachelli Rolando din Milano, care fusese descoperit de grăniceri când voia să treacă în portbagajul mașinii o cetățeancă de origine română, și pe Traicu Milan din Giurgiu, contrabandist care trecea mereu Dunărea înot în Bulgaria de unde aducea esențe de parfumuri de trandafiri.

A trecut și asta și am revenit la locul de muncă, unde am muncit până la eliberare. În apropierea atelierului de tinichigerie se afla atelierul de tâmplărie, unde lucrau 6-10 deținuți printre care și Feri Meser, de care am amintit. Atelierul era condus de către Merkler Ioan, un evreu din Arad care înainte de a fi condamnat fusese maistru tâmplar la fabrica de mobilă curbată (Tonet) din Gherla. În scurtele pauze, nea Iencsi, cu nostalgie în suflet, privind la noi ne spunea că îi este tare dor de soție și mai ales de fiul său de câțiva anișori.

– N-o să le iert niciodată jidanilor mei pentru că ei m-au băgat în pușcărie.

Nu ne-a spus niciodată de ce și cum. Aveam să aflu adevărul la câțiva ani după amnistia din '68, când Merkler mi-a devenit unchi prin alianță. Soția lui, tușa Veronica, era sora mamei soacre. Relațiile noastre au devenit apoi mult mai apropiate. Ne făceam vizite reciproce, chiar dacă familia Merkler era stabilită la Gherla și ai mei în Banat. Erau de-acum contacte familiale. Unchiul Iancsi, după fiecare întâlnire mă avertiza: „Să te ferești de jidani, ei sunt diavolul pe pământ".

Atunci mi s-a destăinuit cum cei de la Comerțul Exterior, care erau tot evrei, depuneau în bănci din străinătate comisioanele încasate în urma tranzacțiilor la exportul de mobilă. Organele de partid, aflând acest lucru, au ordonat organelor de control verificarea faptelor, dar cei din corpul de control, tot evrei, care băgaseră în pușcărie înainte de '64 un lot întreg de la Comerțul Exterior, l-au scos țap inpășitor pe Merkler. Tot de la el am aflat cum evreii scoteau aur din țară prin metoda „tablelor C.F.R. și cuielor de ambalaje". Pe vagoanele CFR se atașau niște tăbliță metalice pe care erau inscripționate rutele. În acest caz era vorba de trenul internațional București – Viena. Tablele erau confecționate din aur și vopsite cu alb/negru și erau atașate apoi pe vagoane în depoul Gării de Nord din București. La Viena erau înlocuite. CFR-ul era blindat de evrei, de la funcționari superiori și până la manevranți, a căror îndeletnicire era aceea de a spiona conținutul transporturilor.

Un personaj de care îmi aduc aminte cu mare plăcere a fost Dan Cernovodeanu, considerat de unii ca fiind „părintele" heraldicii românești. De la el am aflat multe lucruri despre trecutul istoric al României. Spunea că a fost coleg de bancă cu Majestatea Sa Regele Mihai I al României.

Aici, prin contactul cu alți deținuți care făcuseră închisoare și înainte de 1964, am aflat de grozăviile îndurate de aceștia în penitenciarele din Sighet, Gherla și în coloniile de muncă de la Salcia, Periprava sau Canal (Canalul Dunăre-Marea Neagră) început de Dej și terminat de Ceaușescu. Tot aici, un bătrân deținut, Băltănoiu, de profesie inginer de mină, fost legionar, povestea de grozăviile pe care le-a îndurat la Pitești și Baia Sprie și cum invenții de-ale sale (utilaje miniere) aveau să poarte pe ele sigla firmei Siemens. Tot printre deținuți circula și povestea inginerilor Aramă, tată și fiu, ale căror invenții au ajuns la Moscova.

Dacă până în '89 despre aceste atrocități s-au transmis informații orale sau pe calea undelor (Vocea Americii sau Europa Liberă) de către unii care au ajuns în Occident, după '89 a apărut atât în presa scrisă cât și în literatură sau în cinematografe ori la TV o serie întreagă de mărturii despre „Gulagul românesc". Menționez doar cazul Dr. Dobrescu, fost ministru și membru PNȚ, care a decedat și căruia i s-au tăiat picioarele de la genunchi pentru a încăpea în sicriul care era prea mic.

Majoritatea deținuților politici din perioada 1964-1968 încarcerați la Aiud era cea a frontieriștilor. (În acea perioadă, ministru cu probleme legate de tineret nu era altul decât Ion Iliescu, viitorul președinte al României după '89.)

Din partea organelor de partid și de stat și-a făcut apariția în penitenciar o comisie constituită cu scopul de a afla și cerceta care sunt motivele pentru care frontieriștii vor să părăsească „raiul socialist". Era o nouă anchetă. Din câte știu și cu câți am stat de vorbă, niciunul nu a declarat adevărul, dar au invocat diferite motive: unul (Crăiniceanu sau Sălișteanu) a declarat că a vrut doar să plece la Londra să vadă mormântul lui Marx, altul că a scris reginei Angliei și nu a primit răspuns etc. Eu le-am zis că doream să ajung la Hollywood pentru a deveni cascador. Adevărul, pe care nici ei nu voiau să-l recunoască, era că singura formă de protest în acele vremuri era „fuga".

Între noi aveau loc schimburi de informații și se discutau planuri privind o nouă evadare, care urma să fie pusă în aplicare după eliberare. Pe tot parcursul detenției de un an și jumătate am avut dreptul la o carte poștală prin care să anunț familia că am dreptul la vorbitor.

Într-o după-amiază a anului '67 am fost înștiințat de către gardianul Marcu să fiu pregătit că am o vizită. Convorbirile erau scurte și se limitau la câteva fraze pe care gardianul ți le punea în vedere înainte de a trece în încăperea care arăta ca două colivii despărțite de un coridor prin care patrula gardianul.

Printre ochiurile plaselor de sârmă l-am văzut pe tata cu lacrimi în ochi, care după câteva clipe m-a întrebat:

– Cum îi, puiul meu?

La care i-am răspuns, și eu tot cu lacrimi ce mi se prelingeau pe obraz:

– Cum să fie, tată, bine...

Am aflat că noi, frontieriștii care ajungem în Occident suntem tratați ca refugiați politici și că în cadrul ONU funcționa un departament (U.N.H.C.R.) care se ocupă de cazurile noastre, pentru aceasta fiind organizate lagăre de transfugi la Padinska Skela, lângă Pancevo, în Iugoslavia, la Campo Profughi de lângă Trieste și la Treiskirchen, lângă Baden – Viena. (Mai târziu a funcționat și unul de tranzit la Latina, lângă Roma. Prin acest lagăr tranzitau transfugii români de confesiune baptistă, care erau fericiții beneficiari ai acordului dintre Ceaușescu și președintele de atunci al SUA, Jimmy Carter, care a intervenit în favoarea lor. Regimul comunist era bucuros să scape de cât mai mulți pocăiți.) Cu puțin înainte de ’89 s-au amenajat tabere pentru refugiați și în Ungaria, la Bicske și Debrecen. Atunci am auzit pentru prima dată de înțelegerea dintre comuniștii români și cei iugoslavi, acord prin care România se obliga să dea Iugoslaviei un vagon de sare pentru fiecare frontierist extrădat. Dacă până în anul 1982 fuseseră predați României 510 frontieriști (dintre care sigur 500) de către partea iugoslavă, R.S.F.I. (Republica Socialistă Federativă Iugoslavia) primise „plocon” de la România 500 de vagoane de sare; câte tone cântărea fiecare vagon nu se știe, cum nu se va afla niciodată numărul celor împușcați sau înghițiți de apele Dunării. Amintesc cazul adolescentului Nicolae Dinuț, care abia împlinise 18 ani, împușcat mortal în perimetrul comunei Pristol pe când încerca să treacă Dunărea pe 2 iulie 1949.

Cazul prietenilor mei – familia Roman – este și mai zguduitor. Pe Ion (Iosca) l-au împușcat la Dunăre. Nici azi nu se cunoaște unde este înmormântat. Soția sa a fost ciuruită de gloanțe și a decedat la spital. Au lăsat în urmă doi copii.

Grănicerul sau grănicerii care capturau sau împușcau frontieriști erau recompensați cu permisii sau diferite forme de remunerare. Și cum granița româno-iugoslavă era înțesată cu soldați proveniți din zona Moldovei, aceștia abia așteptau să li se ivească o astfel de ocazie pentru a putea beneficia de permisie.

Regulamentul era de ordin intern și secret. Cunoșteam din el un singur paragraf. Militarului îi era interzis să tragă spre teritoriul vecin, ci numai spre interiorul țării. (Armata deschidea focul împotriva poporului român. Acest lucru s-a demonstrat și la „Revoluția” din ’89, când armata a ucis și rănit mii de demonstranți. Armata a fost criminală și trădătoare. Armata și-a trădat comandantul, vorbe pe care le-am auzit din gura unui fost colonel de Securitate.) Nu știu cât de mult se respecta acest consemn. Se știe doar că

cimitirele de pe partea sârbească a Dunării sunt pline de frontieriști.

După ’89, Germania a făcut mai multe filme și reportaje pe tema „Zidului Berlinului” în care s-au comunicat numărul și numele celor uciși sau încarcerați, precum și despăgubirile materiale și morale acordate frontieriștilor sau urmașilor. La noi nu se dorește aflarea adevărului despre metodele organelor represive, care angajau colaboratori pentru denunțarea frontieriștilor sau călăuze false care, în schimbul unor sume de bani sau aur, conduceau viitoarele victime (de obicei noaptea) până în apropierea pichetelor de grăniceri, după care îi abandonau. Au fost cazuri în care cei care apelau la astfel de călăuze erau uciși după ce erau deposedați de bunuri.

Din penitenciarul Aiud am fost eliberat (după expirarea pedepsei) pe data de 22.11.1968. Cu câteva zile înainte de a ieși pe poarta închisorii am fost ținut singur într-o celulă; mi s-au părut cele mai lungi zile din viață, nu aveam somn, îmi pierise pofta de mâncare cu toate că alimentația era mai bună. După masa de dimineață, în jurul orei 10, am fost poftit la magazie de unde mi-am ridicat hainele civile, mi s-a înmânat biletul de eliberare și un bilet de călătorie pe CFR, împreună cu o mică sumă de bani (proveniți din orele de “condițional” neacordate). După procedură, mi s-a ținut un discurs în care am fost amenințat că dacă voi vorbi sau divulga ceva despre perioada de detenție, mă voi întoarce de unde am plecat.

Înapoi nu m-am mai întors. Visul meu avea să se împlinească după 20 de ani, pe 7 decembrie 1989, după o lungă și grea încercare. Împreună cu fiica mea Gabriela și inginerul Fersedi Ioan, după mai multe întâmplări petrecute pe teritoriul fostei Iugoslavii, am reușit ca pe 22 decembrie 1989 să fim înregistrați în lagărul de la Treiskirchen, din Austria.

Pentru mine și familia mea începea un alt episod al vieții...

P.S. În unele articole apărute în diverse publicații după 1989, sunt catalogați drept „frontieriști” și persoanele care au trecut granița cu pașapoarte în buzunar, în scopuri turistice sau trimiși în diferite misiuni (muncă pe șantierele din străinătate – firma ARCOM avea șantiere de construcții peste hotare, cu mii de angajați, mulți dintre ei se repatriau conștienți de represiunile la care erau supuse ulterior familiile rămase în țară –, schimb de experiență, deplasări sportive, culturale sau chiar misiuni de spionaj pentru statul român) și care nu s-au mai întors în țară.

Doamna Brândușa Armanca a realizat un film documentar pe care l-a prezentat și la Centrul Cultural din Viena. Din convorbirile avute cu dl. Rațiu, regizorul peliculei, am aflat că realizarea reportajului a costat 20 000 USD. Conținutul se rezumă la câteva interviuri, luate pe malul sârbesc al Dunării, locuitorilor unor localități unde se aflau îngropați frontieriști înecați sau

împușcați de grăniceri și găsiți pe mal, aduși de apele fluviului. Crucile din cimitire nu aveau nume. În film erau luate și câteva interviuri unor frontieriști stabiliți în Austria, printre care și unuia pe nume Jelez, pe care l-am cunoscut și cu care am relații în cadrul Asociației Unirea. Acesta, după cum relata, a venit cu pașaport turistic în care avea vize pentru țările socialiste și când a ajuns la Bratislava a luat-o spre Viena, fără să fie oprit. Între România și Austria nu existau vize, lucru pe care puțină lume îl știa. Jelez nu se considera un frontierist. Un alt interviu i s-a luat unei persoane de credință neoprotestantă despre care am aflat ulterior că a ajuns în Austria pe „rețeaua Carter", lucru pe care nu l-a pomenit în interviu.

Revenind la Brândușa Armanca, aceasta a scos o carte intitulată *Frontieriștii* pe care a lansat-o la Salonul de Carte prin anii 2010. Cartea reia conținutul filmului, în care îl cataloghează ca frontierist și pe cunoscutul Ioan Holender, care a ajuns la Viena cu pașaportul în buzunar. Holender trece în mediul timișorean drept un personaj foarte controversat, mai ales când se fac referiri la evenimentele studențești din 1956, când majoritatea studenților implicați au fost condamnați sau exmatriculați, el reușind să primească pașaport ca să se stabilească apoi la mama sa la Viena. Această relatare am auzit-o din gura dlui Popescu Toma, „Tomiță".

Numai că adevărații frontieriști sunt cei care, în mod ilegal, fără documente, asumându-și riscul de a fi prinși și condamnați la ani grei de închisoare sau chiar împușcați, au părăsit din diferite motive țara.

Lista cu „frontieriști români":

Nadia Comăneci, în Ungaria; Horia Sima, în Iugoslavia (a trecut frontiera prin zona localității Lățunaș (Caraș-Severin) având drept călăuză un localnic membru al Gărzii de Fier; Paul Celan, în Ungaria, cu călăuză; Emil Ghilezan, în Ungaria (subsecretar de Stat, membru PNȚ); formația Phoenix (cu ajutorul Securității, fapt relatat de Komocsa Bela – Kamo, chitarist, fost component și membru fondator al trupei de pe timpul când purta numele de „Sfinții". Kamo mi-a destăinuit acest lucru la sfârșitul anilor 2010 la Centrul Cultural din Viena, unde fusese invitat să țină un concert de blues cu noua sa formație, „Bega Blues Band"...

Instituții ce s-au ocupat sau se ocupă de refugiați:

I.R.C. – International Rescue Committee cu sediul în New York City este o organizație nonguvernamentală (ONG) care are ca scop ajutorarea refugiaților de sub regimurile totalitare. A luat naștere în anul 1933 la inițiativa lui Albert Einstein (la început a avut denumirea de I.R.A. – International Relief Association) cu scopul de a ajuta refugiații (evrei) din Germania nazistă,

ulterior și a celor din Spania lui Franco și Italia lui Mussolini. După cel de Al Doilea Război Mondial și-a extins activitatea, astfel că, după lăsarea Cortinei de Fier, I.R.C. a venit și în ajutorul refugiaților din Europa de Est căzuți sub „Experimentul Comunism” după Tratatul de la Yalta, când Stalin, Roosevelt și Churchill au împărțit Europa în cele două sfere politice.

U.N.H.C.R. – Înaltul Comisariat ONU pentru Refugiați, organizație ce a luat ființă la 14 decembrie 1950 și are ca obiectiv ajutorarea refugiaților de pe întregul mapamond.

Leo Tolstoy Foundation, cu sediul în New York City, Valley Cottage, a fost fondată la 26.02.1939 de către fiica marelui romancier rus (cel care a refuzat Premiul Nobel pentru literatură, Lev Nikolaevici Tolstoi) cu scopul de ajutorare a refugiaților din spațiul sovietic. Fondatoarea, Alexandra Lvovna Tolstaya, s-a născut la 18.07.1884 pe domeniul tatălui ei, Iasnaya Polyana (la cca 200 km vest de Moskova) și a decedat la 26.09.1979 în SUA.

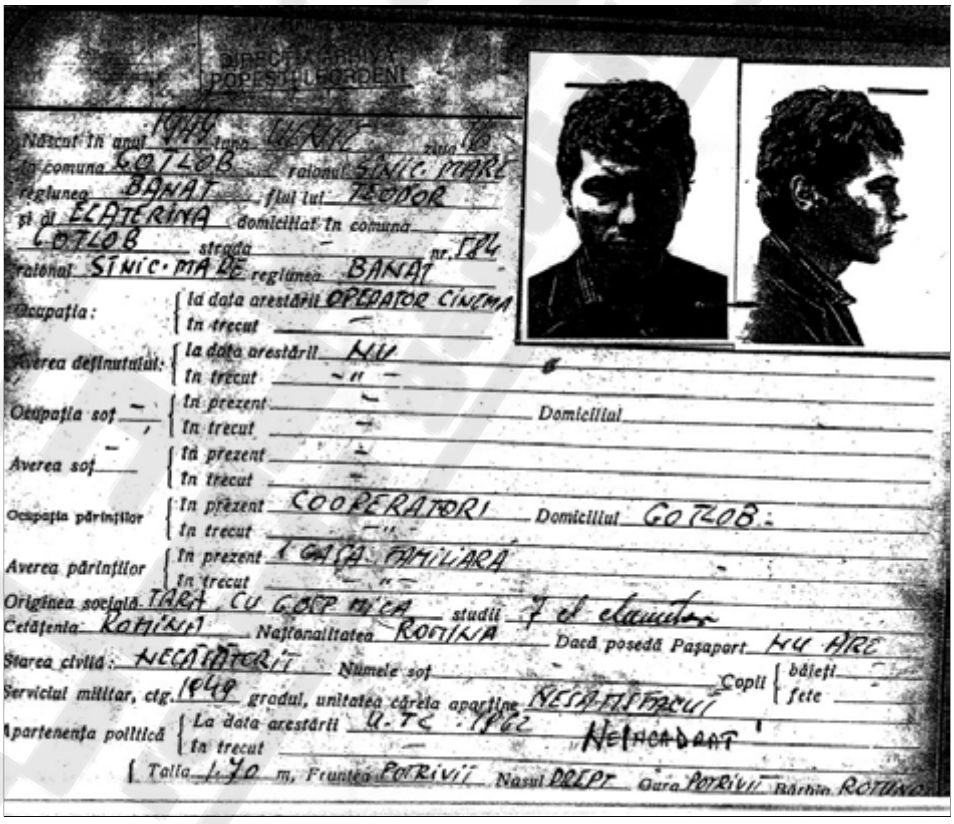

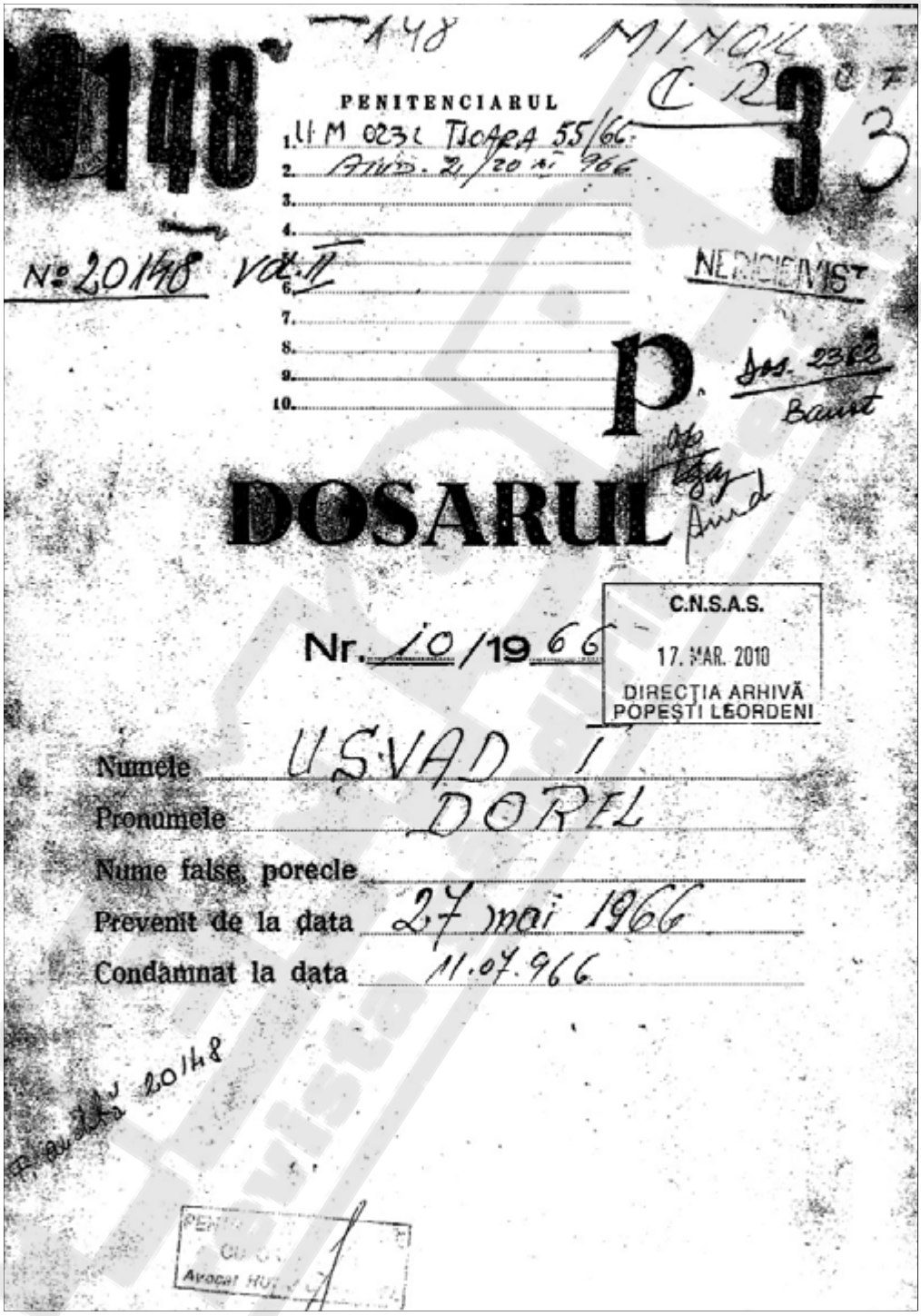

148 148 MINOIL

C. R. 3

PENITENCIARUL

1. U.M. 0231 TIOARA 55/66
2. Aind. 21/20 ai 966
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

Nº 20148 Vol. II

NERECIDIVIST

p. Dos. 2362 Baurt

DOSARUL

Nr. 10/1966

C.N.S.A.S.
17. MAR. 2010
DIRECȚIA ARHIVĂ
POPEȘTI LEORDENI

Numele USVAD I

Pronumele DOREL

Nume false, porecle

Prevenit de la data 27 mai 1966

Condamnat la data 11.07.966

20148

PEN... CU... Avocat HU...

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIA GENERALĂ A PENITENCIARELOR
ȘI COLONIILOR DE MUNCĂ

Locul de deținere Aiud.

41

ADEVERINȚĂ-CARACTERIZARE

Deținutul [1]) USVAD DOREL născut la data 16.06.1949 în comuna GOTLOB raionul Sînicul-pu MARE regiunea Banat. ocupația operator cinema originea socială condamnat de Trib. Mil. Timișoara prin hotărîrea penală nr. 133/966 din la 1,6 ani [illegible] pentru [illegible] în baza art. 267 c.p.

Pedeapsa începe la data de 27.05.966 și expiră la data de 22 XI 1967.

Execută pedeapsa în baza mandatului nr. din

emis de

A mai fost condamnat pentru [2])

Conținutul caracterizării [3]) În timpul detenției a fost [illegible] cu 10 zile de izolare și a fost pus în discuția Comisiei A.L. 720/56 pentru nerespectarea regulamentului și pt. faptul că a dat mărăci de proastă calitate. Comisia i-a anulat beneficiul realizat.

22 XI 967.

COMANDANTUL PENIT.

[signature]

[illegible]fica nouă" — c. 3646

13

Rafael 2013 (oțel)

ADRIANA DECU

Literatura testimonială de detenție: cazul Lena Constante

Pentru multe societăți post-totalitare, literatura testimonială reprezintă încă un teritoriu neexplorat, mai ales din cauza ambiguității sale. Deși aspectul său documentar e evident, având în vedere dorința explicită a autorilor de a spune adevărul și de a schimba versiunea oficială a istoriei recente, nu putem ignora totuși valoarea sa literară.

Acest articol analizează volumele autobiografice ale Lenei Constante – *Evadare tăcută* și *Evadare imposibilă*. *Penitenciarul politic de femei Miercurea Ciuc 1957-1961* – într-o încercare de a considera ambele aspecte ale operei sale: cel istoric și cel literar. Premisa inițială de la care pornim este că o abordare onestă, departe de a opera o delimitare fixă, trebuie să accepte și să analizeze ca atare ambele fețe ale literaturii testimoniale.

Într-o lume în care suntem obișnuiți să analizăm până în ultimul detaliu totul, să dăm răspunsuri la întrebări încă neformulate și în care, oricum, nimic nu mai e de natură să ne mire, este curios cum psihologii, scriitorii, istoricii încă evită să cerceteze consecințele închisorii în Europa Centrală și de Est asupra deținuților politici. De cele mai multe ori suntem confruntați cu o mulțime de mărturii cutremurătoare care vorbesc de la sine despre ororile regimului comunist, dar care la nivelul receptării în prezent rămân experiențe izolate, povestite unele steril, altele emoționant, dar fără un ecou îndelungat.

Trauma nu poate fi transmisă integral de la o generație la alta. Efectele se diminuează pe măsură ce

receptorul este îndepărtat ca poziționare temporală față de evenimentele descrise. Adevărul este că singurii vizați imediat de aceste consecințe ale detenției și torturii sunt cei care le-au trăit și familiile acestora. „Protagoniștii", dacă au supraviețuit, sunt premiați, solicitați pentru diverse comunicări, iar experiența lor este catalogată de unii drept best-seller.

Cartea *The bow on Stalin's Moustache* scrisă de Erika Riemann a ajuns pe locul patru în topul celor mai bine vândute cărți din Germania. Este vorba despre autoarea însăși, care la 14 ani a fost închisă pentru că a îndrăznit să strice portretul lui Stalin, din școala în care învăța, desenându-i o fundă cu rujul mamei ei pe mustață. A trecut prin trei închisori din Germania, incluzând un fost lagăr nazist; a fost violată în mod repetat, înfometată și bătută. Eliberată după 8 ani de închisoare, la 22 de ani Erika declară: „*am fost atât de rușinată de experiențele mele, încât nu le-am discutat niciodată, nici măcar cu copiii mei; mi-am adunat curajul să scriu despre ele când soțul meu a murit anul trecut. S-a dovedit a fi o eliberare spirituală. Mi-a luat 50 de ani să mă împac cu trecutul meu*" [1]

Este una dintre numeroasele povești care cutremură lumea, dar care se pierde într-un ocean de glasuri stinse. Bătăi, umilințe, violuri în grup, țigări stinse pe piele, teroarea psihică, familii destrămate, o ură neîmpăcată; toate fac parte din ceea ce a însemnat Imperiul Sovietic. Iar când vine vorba de femei închise, fie că au suferit ca mame, soții sau fiice ale unor deținuți, fie că ele însele au fost considerate de către comuniști periculoase pentru ordinea socială, întregul calvar capătă alte dimensiuni. Nașterea, maternitatea, indispozițiile lunare, bătăile, munca până la epuizare, foamea și frigul sunt trăite, amintite și povestite altfel când sunt raportate la universul concentraționar.

Chiar dacă omul nu este imun în fața traumei și a groazei, acesta are o capacitate imensă de rezistență.

„*Prin câte trece o ființă ominiască fără să-și dea siama*" [2]

„*Mă întreb și astăzi cum au putut trăi laolaltă 300 de femei, 300 de mirosuri, 300 de temperamente, de individualități, de mentalități... 300 de femei într-o singură încăpere. Groaznic!*" [3]

„*S-ar fi crezut că trăiam într-o poveste cu zâne, și lucrul cel mai minunat era că știam, oricât de greu ar părea asta, că povestea era adevărată. Nimic din greutatea detenției nu mă atingea. Frica de necunoscut nu mă tulbura și nici faptul că, după trei zile de la arestare, nimeni nu mă chemase încă la interogatoriu. Știam că va urma, dar așteptam acest moment fără teamă*".[4]

Sunt mărturii ale unor femei trecute prin mediul carceral, care, în ciuda condițiilor, au reușit să își păstreze caracterul, moralitatea. Astfel închisoarea devine „*un spațiu deosebit care scoate în evidență calitatea morală a*

oamenilor, un fel de piatră de încercare și totodată un catalizator al valorilor umane" [5]

Chiar dacă nimeni nu poate restitui acestor oameni clipele, viețile și familiile, totuși literatura testimonială de detenție apărută după căderea unui regim pe care îl contestă are o importantă latură didactică, în sensul în care autorul vrea să dezvăluie tratamentul la care a fost supus unei societăți care nu a avut acces la această informație, și are, în același timp, o funcție cathartică, prin publicarea acestor documente autorul încercând să depășească traumele trăite.

Peisajul literar românesc de după 1989 abundă în asemenea opere, în ideea de a compensa cinci decenii de cenzură. Cel mai adesea aceste cărți sunt mărturii fără pretenții de opere literare. Prezențele feminine nu sunt deloc rare în literatura testimonială de detenție; o antologare adecvată a acestora nu s-ar bucura de spațiul necesar în acest articol, dar o trecere în revistă a unor nume ar putea reprezenta un argument pentru cele menționate mai sus: Lena Constante, Anița Nandriș-Cudla, Elena Zelea Codreanu, Alice Voinescu, Ioana Berindei, Nicoleta Valeria Bruteanu, Măriuca Vulcănescu, Ileana Macici, Ștefania Cezara-Solescu, Liana-Nedelcu Stan, Aspazia Oțel Petrescu și multe altele au scris despre temnițele comuniste, așa cum o femeie ar vedea o încăpere, ar trăi drămuit, ar simți frica și ar îndura umilința de a naște cu ofițerul de serviciu, așa cum o femeie ar înțelege să scrie despre ce i se întâmplă.

Originalitatea acestor scrieri este indiscutabilă și cu atât mai emoționantă cu cât de fapt cele care ne „vorbesc" sunt tinere mame, soții, fiice sau nepoate. Reflecția lui Dante „*Nessun maggior dolore che ricordarsi del tempo felice, nella miseria*"[6] determină drama celor povestite de către cei închiși și dă, în același timp, o dimensiune umană celor trăite: copilăria, creșterea patriotică, familiile reprezintă un sprijin pentru aceste femei.

Obtuzitatea, teroarea și incertitudinea regimului sunt greu de receptat astăzi. Deși nici noi nu am scăpat de imbecilitatea clasei politice, de hotărâri luate cu partea opusă gândirii și, într-un fel inconștient, și noi asistăm la o exterminare în masă a bătrânilor, măcar avem dreptul exprimării libere, până la un anumit punct. Citatele sunt necesare pentru a exemplifica absurditatea situației, sistemului și în același timp eficiența lui. Nimeni nu înțelegea nimic, tuturor le era frică de orice, putând fi închis pentru orice detaliu din viața lor: „*În patul de sub fereastră era o bătrână. Bătrâna asta se chema Ana, «Mama Ana» așa-i ziceam noi. Era sârboaică și o arestaseră fiindcă după seceriș se dusese să culeagă spice, boabe de grâu ce căzuseră pe câmp. Își punea în șorț ce găsea, dar, din greșeală a trecut granița sau a ajuns lângă graniță și au arestat-o. Știu că am stat de vorbă cu ea. – „De unde ești, ce-ai făcut, ce-ai pățit cum îți este..." Și zice: „Păi, pe mine mă iau așa, când ne pune*

ochelarii... Mai întâi mă cântăresc și după aceea ma bagă într-o cameră și mă tot întreabă de ce am trecut granița (...) Într-o dimineață iar m-au luat la anchetă și zice anchetatorul "Dumneavoastră, acolo jos, stați cu niște doamne," „Da" zic, „Și ce mai spun ele" „Ce mă minunează pe mine este că stau cu o bătrânică sârboaică și spune că după ce îi puneți ochelari o cântăriți. Ei, ce vină poate avea femeia asta care nici nu știe ce-i ăla lift?"[7]

Cu o brumă de amuzament, dacă este posibil în asemnea situație, ar trebui făcut un catalog al celor mai „interesante" capete de acuzare din regimul comunist: „spiritism", „crima de favorizare a soțului", „poezii dăunătoare ordinii de stat", „împotrivire la întovărășire", „huliganism politic", „elogierea științei și tehnicii capitaliste", „acțiunea criminală de sabotaj...efectuând lucrări neplanificate", „infracțiunea prin analogie – Fapte, care nu sunt anume prevăzute de lege, dar se consideră periculoase pentru societate, se încadrează ca faptă analogă prevăzută în lege ca infracțiune".

În centrul acestui „sistem disciplinar" funcționează un mecanism ideologic aberant: mincinoși, monștri, anomalii psihice, perverși, inadaptați, hoți; sub pretextul că explică un act, aceste calificative constituie modalități de a „descalifica" un individ din condiția umană. Atribuite deținuților politici, aceștia sunt tratați ca atare și devin condamnații, nu doar ai sistemului judiciar, dar și la excesele de barbarie și cruzime ale unor firi inepte, cu un dispreț total față de viața umană; astfel închisoarea devine omnidisciplinară, ocupându-se, printr-o acțiune continuă, de toate aspectele individului: modelarea lui fizică și comportamentală, atitudinea pentru muncă, descoperirea și depășirea unor limite, formarea unei noi personalități și punerea sub semnul întrebării a adevărului așa cum îl cunoaște condamnatul, prin izolare – toate în scopul obținerii „omului nou" așa cum l-au dorit comuniștii.

Dacă o singură clipă hotărăște viața omului, atunci destinul Lenei Constante motivează întru totul sentimentul injustiției, pe care orice om ar trebui să-l încerce față de monstruozitățile care au putut să ia naștere în bezna temnițelor.

Născută la 18 iunie 1909, Lena Constante urmează școala elementară de la Pitar Moș și liceul Regina Maria din București. Studiile universitare sunt urmate la școala de Arte Frumoase. A fost artistă plastică și folcloristă. A colaborat la publicațiile importante ale vremii, în anii '30, a semnat ilustrație de carte și afiș, după ce, studentă fiind, participase la campaniile de cercetări sociologice în satele românești, inițiate și conduse de către profesorul Dimitrie Gusti. După cel de-Al Doilea Război Mondial a colaborat la crearea primului teatru de marionete din Capitală, împreună cu soția lui Lucrețiu Pătrășcanu – ministru de Justiție comunist –, fapt ce a dus la condamnarea sa la 12 ani de închisoare, dintre care primii opt în celula solitară. În 1968 este rejudecată,

împreună cu soțul ei, etno-muzicologul Hary Brauner, fiind reabilitați și achitați. Cu toate acestea Lenei Constante i s-a interzis să lucreze, să vândă și să expună în domeniul care o consacrase.

„Afacerea Pătrășcanu" sau „lotul Pătrășcanu" este una dintre referințele principale ale publicisticii de după '89. Lucrețiu Pătrășcanu a fost acuzat de naționalism burghez și arestat de propriii colegi de partid in 1948, fiind condamnat la moarte și executat în aprilie 1954. Ultimele cuvinte ale acuzatului Pătrășcanu, atunci când magistratul militar Ilie Moisescu i-a dat cuvântul, au fost: „*N-am de spus nimic decât că scuip pe acuzațiile care mi se aduc! (...) viața mea e scurtă, dar sunt oameni care or să urmărească această porcărie*."[8]

A fost reabilitat, post-mortem, în aprilie 1968, de către Nicolae Ceaușescu.

Revenind la cazul Lenei Constante, trebuie spus că niciodată nu l-a învinuit pe Lucrețiu Pătrășcanu pentru cei 12 ani de detenție, ci pe Belu Zilber, prieten al acestora, fiindcă inventase o poveste pentru a scăpa de tortură, conform căreia ea și viitorul ei soț, Hary Brauner, făceau parte dintr-o agenție de spionaj britanic, care avea să-i înlesnească fuga din țară ministrului Justiției.

După eliberare, Lena Constante a trăit în Franța și a scris două cărți document: în 1990 *L'évasion silencieuse* a fost tradusă în limba engleză *The silent escape* și a câștigat premiul din partea *Asociației scriitorilor francezi,* iar în 1993 a fost tradusă în limba română în versiunea autoarei *Evadare tăcută - 3000 de zile în închisorile comuniste* și a câștigat *Premiul Lucian Blaga* din partea *Academiei Române*.

În 1997 a jucat în ecranizarea cărții sale, în regia lui Thomas Ciulei, intitulată *Nebunia capetelor*, interpretându-și propriul rol. În 1993 scrie *Evadare imposibilă - Penitenciarul politic de femei Miercurea-Ciuc 1957-1961*. Cărțile sunt catalogate de autoare drept „cartea neagră" și „cartea cenușie".

În primele pagini ale *Evadării tăcute* autoarea înfățișază cartea drept un protest împotriva dictaturii. Folosind o tehnică oratoric-descriptivă și încercând să mobilizeze conștiința cititorilor, Lena Constante pledează pentru învățarea din experiențele ei și nerepetarea acestui fenomen negru al istoriei României.

Citind această carte avem tot timpul senzația că procesul în care este implicată autoarea este unul kafkian – deși este conștientă de motivul oficial, asocierea sa cu familia Pătrășcanu, se știe nevinovată, dar ajunge totuși în situația aberantă de a fi pusă să recunoască ceva ce nu a facut, punându-i-se în același timp în vedere că nimic din ce ar putea spune nu o poate absolvi în ochii partidului; durerea fizică fiind completată de chinul de a nu se putea sustrage unei situații absurde: „*După zece minute, trei paznici, și în urma lor șeful... îmi spune să-mi scot pantofii și să mă așez în genunchi pe pat. Picioarele să atârne în afara patului. Cu fața întoarsă spre perete îmi scot pantofii. (...) Inima mă junghie tare de frică. În spatele meu se urzește ceva*

îngrozitor. (...) Aud un zgomot de stofă mototolită. Mă vor bate iar?... Unul dintre paznici îmi biciuiește tălpile picioarelor cu toată puterea. Cu centironul de piele. (...) Cu catarama mare de metal. Șocuri de durere, valuri de durere. Ceilalți doi paznici îmi apucă umerii. Unul la dreapta altul la stânga. Mă mențin cu toată puterea lor. Asta e tot. Mă așază pe pat. Acum îi pot privi. Pe toți patru. Pot să mă uit la cel ce tocmai acum își încinge centironul. Cum își închide catarama. Să-i văd fața acoperită de sudoare. Roșie. Chipul beat."[9]

Atunci când faptele ating un asemenea paroxism în violență, devine limpede că aceste practici nu mai sunt animate de conștiința unei pedepse de îndeplinit, cu atât mai puțin de dorința de a îndrepta, ci de o acțiune subumană pornită din imbecilitatea cea mai adâncă cu putință.

Nebunia partidului în lupta de clasă și umilința pe care oamenii au îndurat-o din partea Securității poate servi oricând drept experiență academică pentru violența statală. În arsenalul de cruzimi ale regimului de dominație sovieto-comunistă la care românii au fost supuși, un rol deosebit de important l-a jucat tortura, cu repercusiuni atât în plan social, ca factor psihologic de provocare și utilizare a fricii drept instrument de dominație, cât și pentru atingerea unor scopuri imediate, prin obținerea unor informații considerate utile de către aparatul de Securitate. Deși în arhivele fostului Comitet Central al Partidului Comunist Român se păstrează documente care atestă violența sălbatică a metodelor de anchetare, deși sunt cărți care povestesc cu lux de amănunte ororile îndurate, totuși în manualele de istorie, devenite, după multe reforme în învățământ, alternative, la capitolul *Comunism* avem parte de o prezentare succintă a unor date, persoane care au condus țara și... cam atât. Considerând probabil mult prea deplasat, pentru vârsta unui elev de liceu, conținutul unor articole despre regimul totalitar român, se pare că și istoria poporului a devenit la fel ca manualele: alternativă.

Revenind la conținutul cărții, trebuie menționat că, așa cum autoarea prezintă faptele, tortura nu constituia un simplu exces de zel, ci o atribuție de serviciu pe care ofițerii și-o asumau odată cu îmbrăcarea uniformei: „*Durerea a fost violentă și neașteptată. Nu pot să cred că mi-a smuls părul. Durere și țipăt, încă o suviță, încă una. Plâng. Mai degrabă de rușine decât de durere. (...) Mă pocnește peste obraji. La dreapta, la stânga, în bărbie. Una din lovituri e atât de puternică încât scaunul se răstoarnă cu mine, (...) îmi vine în ajutor cu lovituri de picioare*" [10]

Tipul de mărturie, alături de multe alte discursuri, ar putea contura, prin extrapolare, particularitățile scrisului de detenție feminin. Este ușor de remarcat faptul că în spatele acestor mărturisiri se găsesc, de fapt, retrăiri personale ale unuia și aceluiași trecut care-i parvine cititorului ca o sumă de perspective ale unui univers autonom, cu coordonate specifice. Trecerea de la

înțelegerea primară la interpretare se face în mod spontan, nu ca o reproducere, ci ca un apel la educația fiecăruia, la educația anterioară.

Lena Constante departajează metodele de evaziune de subiectul în sine, de unde și îndatorirea cititorului de a le înțelege în termenii proprii logicii lor. În discursul feminin principiul coerenței are de suferit, având tendința de a lăsa neelucidate anumite amănunte, căci stările afective exacerbate intervin în povestire; totuși, textul se constituie ca un ansamblu coerent, în care părțile lipsă pot fi deduse prin raportarea la întreg. De multe ori autoarea dă dovadă de tact și moderație, renunțând la detalii inutile, marcând această renunțare prin afirmarea imposibilității cititorului actual de a înțelege contextul carceral. Fixarea și tematizarea scopului literaturii testimoniale sunt marcate de permanenta raportare la lumea liberă printr-o strategie liber asumată – unificând contextul primar cu cel secundar – , experiențele povestite capătă o valență extralingvistică, astfel postularea unui context unic apare ca insuficientă. Această utilizare a orizontului comparativ este exemplificată cu ajutorul unor cuvinte cheie: „*Multe lucruri se vor fi schimbat în țară! Tineri râzând prea tare, (...) adresând fetelor glume în doi peri și fumând toți, fac parte dintr-o lume pe care eu nu o cunosc... O lume de analfabeți*”[11]

Exemplele sunt nenumărate pe parcursul celor două cărți și dau senzația unei reprezentări pertinente a lumii, valabilă și astăzi, nu neapărat pentru un fost prizonier politic, ci mai degrabă pentru un om obișnuit, dar cu bun simț. Ipotezele „fanteziste” lansate de autoare asupra lumii libere – ipoteze născute din vești aduse de noile deținute, din bucăți de ziar lăsate de ofițeri în latrina penitenciarului – dau naștere unui orizont interogativ și speculativ, tratat în text ca o strategie a argumentării stării de disperare, acest context fiind susceptibil de completări și redescrieri din perspectiva fiecărei autoare în parte.

Am blamat, la începutul articolului, lipsa cercetării efectelor psihice asupra deținuților; se pare că această carență este intuită de autorii înșiși care încearcă să își explice condițiile extreme în care sunt dispuși să facă unele sacrificii. Se poate spune că utilizarea raționamentului comparativ are scopul de a transforma nonfamiliarul în familiar. Este inutil să precizăm că literatura testimonială nu poate fi interpretată, ci mai degrabă expusă. Nu există comentarii destul de pertinente, în afara citatelor *in extenso* din cărțile supuse analizei. Încercarea criticului sau a cititorului de astăzi de a se apropia de aceste scrieri are mai mult caracteristicile unui act civic de luare la cunoștiință. A rezona cu aceste fapte este imposibil[12], a le cunoaște este necesar.

Unul din leitmotivele cărții este obsesia autoarei de a număra, de a cuantifica, de a încerca să dea un sens iraționalului, prin introducerea unei măsuri exacte; suntem în permanență informați câte zile, minute, secunde a petrecut în închisoare, câți metri avea celula, câți pași îi erau necesari pentru

a o străbate și câte secunde îi lua gardianului care o supraveghea să străbată distanța de la vizetă la scaunul lui: „*Doi pași la dreapta, doi pași la stânga, oprire și așa mai departe. Între cele două opriri să număr până la opt. Deci, doi pași la stânga, apoi număr: unu, doi, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt, din nou doi pași în sens invers și unu, doi, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt și așa mai departe. Aceste opt secunde de odihnă mi-au fost de mare ajutor*." [13]

Contabilizarea permanentă a timpului este un mijloc de păstrare a sănătății; timpul petrecut singur, în izolare, fără ceas sau orice alt reper stabil, este un timp mort, pentru că nimic din jurul tău nu-ți permite să-i urmărești trecerea, astfel că singura modalitate de a te re-poziționa în timp este să fii mereu în alertă, să încerci să păstrezi un ritm pe care l-ai învățat în libertate, dar care nu mai este valabil în închisoare. E ca și cum cineva care trăiește mereu în întuneric încearcă să rămână conștient de faptul că în afara lui există totuși zile și nopți care se scurg normal. Discursul aproape frizează nebunia – într-o succesiune rapidă asistăm la calcule înnebunitor de detaliate, menite să contabilizeze timpul, la judecăți privind capacitatea limbii române de a se preta la poezie, comparativ cu limba franceză[14], la considerații filozofice asupra binelui și răului[15] împletite cu amintiri de dinainte de intrarea în închisoare și detalii despre perioada de detenție.

Când avem de-a face cu autori care au scris în închisoare, este foarte pregnantă imaginea atotputernică a milițianului, a paznicului, a gardianului; aceste personaje sunt prezentate cu onestitate și imparțialitate. Lena Constante observă că puțini erau răi cu adevărat, majoritatea erau doar îngroziți că ar fi putut fi denunțați pentru că nu făceau exces de zel. Acest lucru, însă, nu exclude portretizarea paznicului dornic de experiențe erotice cu deținutele. Un aspect destul de „neglijat" în cărțile românești despre detenție, dar aproape inevitabil când avem de-a face cu abuzul de putere: „ *(...) o șoaptă mă trezește. O voce murmură niște cuvinte în vizetă. (...) Paznicul vrea să vadă ... îmi spune să dau la o parte cearceaful. Mă prefac că dorm. La fiecare trecere îmi trântește câte-o grosolănie! (...) Cum să îmi astup urechile? Cum să nu îi aud obscenitățile pronunțate cu respirația gâfâită? ... Într-o noapte un zgomot ușor mă trezește. Zahăr. Mi-a aruncat zahăr (...) pentru o ședință de strip-tease.*"[16]

Despre promiscuitate, în literatura testimonială, nu se vorbește aproape deloc, deși este o componentă importantă a condiției umane claustrate: violuri, umilință sexuală, lesbianismul deținutelor. În general pentru autoare este un subiect tabu. Din teama de a mărturisi o traumă ireparabilă, tema agresiunii sexuale a rămas ignorată; însă faptele descrise în *Evadare tăcută* ne introduc în ceea ce se numește „cultura închisorilor", un proces antropologic specific aplicat în sistemul carceral: caracterististici, norme, valori, expresii standard,

percepția rolurilor într-o societate închisă – reprezintă stadii pe care autoarea le parcurge pentru a asimila universul în care se află, și în care învață lecții dure de supraviețuire și apărare: „ *(...) Un lucru dezgustător se târăște pe trupul meu, îl simt cu groază cum îmi alunecă pe piele. Cum îmi șerpuiește pe coapsă. (...) Un bărbat este aplecat deasupra mea. Pe coapsă mâna lui jilavă (...) lumina îi cade pe față. Paznicul. La fiecare „program" când este el de serviciu, aceleași încercări. Mi-e foarte frică de el. Este mult mai puternic decât mine. După câteva zile reușește să forțeze ușa. Are pantalonul desfăcut. Îl amenință. Dacă nu mă lasă în pace îl denunț. Se retrage*."[17]

Metodele de evaziune din acest spațiu găsite de autoare sunt: traduceri de poezii din franceză, compunerea unor piese de teatru, visul, modelarea unor figurine de săpun, desenul. Într-un fel de simulacru al normalității, metodele estetice, socializarea oferă deținutului un soi de confort. În ceea ce privește relația cu ceilalți deținuți este de remarcat faptul că autoarea ajunge să considere prietene niște deținute pe care nu le vede niciodată, dar cu care comunică prin bătăi în perete.

Întreaga povestire se confundă câteodată cu un tratat de anatomie[18]; făcând abstracție de mai multe variabile terminologice[19], fie că vorbim despre diverse necesități percepute ca semne irevocabile ale diformității sistemului carceral comunist, fie că acceptăm că autorul suferă de indiscutabile tare psihologice și complexe, un lucru este evident – toate aceste episoade descriu realitatea celulei, formată din nevoile mărunte, din metodele empirice de a le satisface și din adaptabilitatea omului la condiții extreme.

Spre deosebire de *Evadare tăcută* care este „cartea neagră" a supraviețuirii în izolare, folosită ca mijloc punitiv, *Evadare imposibilă* este relatarea integrării în realitatea carceralã colectivă, în care discursul autoarei devine bifocal: nu mai sunt descrise doar reacțiile ei, ci și ale colegelor de celulă; motiv pentru care asistăm la multe pasaje descriptive, la incursiuni în viața deținutelor de dinainte de a fi închise, pe scurt, autoarea clădește un microcosmos în care fiecare personaj își are locul său. Ca în cazul primei cărți, Lena Constante ține să explice de ce scrie; cum permanent face comparația între anii petrecuți în izolare și cei petrecuți la comun, autoarea arată că în noile condiții îi era imposibil să se mai folosească de vechea soluție pentru a supraviețui – să inventeze jocuri, cărți, să facă traduceri etc.; alternativa este să-și îndrepte interesul asupra colegelor. În continuare este obsedată de găsirea sensului tragediei pe care o trăiește, așa încât întrebarea la care va încerca să răspundă este: De ce a fost fiecare dintre colegele ei închisă?

„Ani de zile mă drogasem cu obsedanta căutare de cuvinte, de ritmuri și de rime. Simțeam, totuși, nevoia să înlocuiesc versurile cu o altă activitate. Am găsit o singură soluție. Să caut răspunsul primei mele întrebări la intrarea în

celulă. Nu cine erau ele, ci pentru ce erau ele în penitenciar. Din moment ce singurul mijloc de a-ți petrece timpul în celulă era o interminabilă și insuficientă pălăvrăgeală, să găsesc, vorbind cu ele, răspuns la întrebare."[20]

Personajele feminine din carceră sunt analizate în funcție de gradul de îndepărtare de modelul feminin unanim acceptat de societatea liberă. Fie că este vorba despre hoațe, femei conservatoare, țărănci cu frica lui Dumnezeu, prostituate, soții de demnitari, trăsăturile acestora devin distincte din cauza mediului carceral. Trăsăturile lor nu mai aparțin unei tipologii, ci se transformă în accentuări personale ale fiecărei individualități în parte. Unele dau dovadă de spirit de solidaritate, altele dau un adevărat exemplu moral celor din jur. Cele care au fost cochete și prețioase, în ciuda regimului aspru din închisoare, își folosesc rația de margarină, primită în cazuri foarte speciale, o dată pe lună, în locul cremei de față.

Personajele se evidențiază prin povestea lor, care aduce pentru fiecare în parte o atitudine distinctă, o dorință de schimbare, formând o mică societate în care nu există variații de la valorile dominante ale ansamblurilor unitare libere, dar în care, neavând nici o clipă de singurătate, caracterele devin tot mai „tari", mai vizibile. Din această cauză spațiul închis individualizează și accentuează caracteristicile fiecărui personaj. Dede, Cati, Boji, Crăciuna, X, Y, Z (numite astfel pentru păstrarea discreției), sunt admirate sau ridiculizate după caz.

Disputele din carceră sunt greu de imaginat[21] și majoritatea țin de toleranță și înțelegerea nevoilor celorlalte, în așa fel încât mica structură feminină din carceră să funcționeze în parametri „normali". În ciuda tuturor acestor impedimente se nasc, așa cum le numește autoarea, adevărate personaje de „comedie penitenciară"[22]: țigăncușa, măicuța bătrână, doamna K, toate beneficiază de o descriere și analiză demnă de Cesare Lombroso, dar mult estompată din cauza condiției comune.

Viața în celulă se învârte în jurul povestirilor, cu conștiința că singura armă împotriva unei realități dramatice este cuvântul. „Le-am ascultat poveștile. Le-am povestit, la rândul meu, povești" [23]. Lena Constante află treptat poveștile deținutelor, dar le și întreține în același timp, spunându-le la rândul ei povești potrivite vârstei și educației – celor tinere le povestește despre intrigi de amor, Crăciunei, țăranca simplă, îi povestește cum o va vizita în sat după eliberare, pe Boji, unguroaica, o învață franceză etc.

După întâmplări pe care nu le-a putut relata în întregime în cele două cărți, după cum mărturisește autoarea, seria mărturiilor celor 12 ani de detenție se încheie cu eliberarea Lenei Constante, povestită pe parcursul a cinci pagini, în care dezgustul pentru societatea întâlnită, emoțiile sosirii acasă și gândul la împrumutarea unei fise de 25 de bani pentru a da un telefon acasă se împletesc cu regretul inutil pentru o tinerețe pierdută.

Atunci când pentru autor totul este în aceeași măsură relativ și egal, este destul de greu să mai fixăm un canon literar la care să-l raportăm, sau să pretindem că-i înțelegem drama personală, că i-o trăim la aceeași intensitate, atrocitatea întâmplărilor fiind dată de faptul că totul se povestește din perspectiva omului surprins de una dintre cele mai mari anomalii a naturii umane: tortura fizică și spirituală.

Iar ultimele cuvinte pot fi considerate ca aparținând tuturor deținuților politici, deopotrivă femei și bărbați, care au scris literatură testimonială și care, conștienți de incapacitatea de înțelegere a societății careia îi încredințau anii lor de suferință, totuși au scris: „Voi continua până la capăt, în pofida certitudinii că nu sunt în stare să fac simțită, reală și prezentă viața noastră acolo, în tot golul ei, toată jalea și intolerabila ei mizerie”.[24]

Concluzii

Literatura testimonială pune serioase probleme cercetătorilor sub aspectul metodologiei: să acorzi unor asemenea scrieri doar o valoare literară ar fi nedrept și jignitor față de autorii lor; să le consideri doar latura istorică e imposibil. De aceea, articolul de față propune o cale de mijloc, mai precis, un compromis între fațeta documentară și cea artistică a literaturii de detenție.

Lena Constante se numără printre puținii autori ai acestui tip de literatură ale căror scrieri se află, deopotrivă, sub incidența ambelor domenii. Scopul său, după cum declară la început, este să arate lumii grozăviile cu care mulți au fost, deși fără să știe, contemporani. Din acest punct de vedere, volumele sale s-ar încadra într-o literatură didactică, care tinde să modifice, dacă nu istoria oficială, măcar memoria populară. Lucrurile nu sunt, însă, atât de simple, pentru că autoarea este departe de a fi o idealistă, care își închipuie că „să spui adevărul” restabilește dintr-o dată, balanța. Dimpotrivă, istoria ne-a dovedit de nenumărate ori că greșelile se pot repeta la nesfârșit, chiar dacă în contexte diferite.

De aceea, nu relatarea istorică va salva proza Lenei Constante de la uitare, ci acele fragmente, numeroase în economia volumelor, care „fac literatură” – micile schițe de portret realist ale celorlate deținute, monologurile cu accente lirice, autenticitatea fluxului conștiinței – toate detaliile care fac dintr-un martor un scriitor.

Note:

[1] Tony Paterson, "Torture Memoirs Revive Horrors of Communism", *The Telegraph*, 2003: http://www.telegraph.co.uk/education/3323564/Torture-memoirs-revive-horrors-of-communism.html consultat la data de 6 februarie 2012: "I was so deeply ashamed of my experiences that I never discussed them, not even with my children. (…) I only summoned up the courage to write about them after my husband died last year. It has proved to be a spiritual release. (…) It has taken me nearly 50 years to come to terms with my past."

[2] Anița Nandriș-Cudla, *20 de ani în Siberia – Destin Bucovinean*, Ed. Humanitas, București, 1991, p. 8.

[3] Liana Nedelcu Stan, "Din închisorile comuniste", *Memoria: revista gândirii arestate*, nr. 28, 1999.

[4] Nicole Valéry Grossu, *Binecuvântată fii, închisoare*, Ed. Univers, București, 1997.

[5] Mircea Anghelescu, *Literatura autobiografică. Pușcăria la români*, Ed. Universității din București, 2008, p. 9.

[6] *Nu există durere mai mare decât să-ți amintești de vremurile fericite, atunci când ești în mizerie*, în, Dante, *Divina Comedie*, *Infernul*, cântul V, I, p. 121.

[7] Lavinia Betea, *Am făcut Jilava în Pantofi de vară, Convorbiri cu Ioana Berindei*, Ed Compania, București, 2006, p. 143.

[8] Apud Christian Levant, "Pătrășcanu - arestat, anchetat, asasinat!", *Adevărul*, ed. online, 2007, http://www.adevarul.ro/actualitate/Patrascanu-arestat-anchetat-asasinat_0_37797055.html, consultat la data de 12 februarie 2012.

[9] Lena Constante, *Evadare tăcută - 3000 de zile singură în închisorile din România*. În versiunea românească a autoarei, Ediția a II-a, Ed. Florile Dalbe, București, 1995, p. 14.

[10] *Ibid*., p 45.

[11] Lena Constante, *Evadare imposibilă*, Ed. Florile Dalbe, București 1996, p. 246.

[12] „Îmi pare rău că nu găsesc stilul cel mai grăitor pentru a-l face pe cititor să se înfioare și să își dea seama că el are mai tot timpul motive de bucurie, dar nu știe să le vadă, sau nu vrea să le vadă. Cum poți să te pretinzi într-adevăr nenorocit, când cheia casei tale sau chiar numai a odăii tale o ai tu în buzunarul tău și poți deschide sau închide ușa oricând dorești? Când setea ta cu un simplu pahar de apă o poți atât de lesne potoli? Foamea ta sătura măcar cu o bucată de pâine. Murdăria ta o poți spăla. (...) Când al tău este și cerul, ai tăi norii și soarele și pomii și toată frumusețea pământului?"

Lena Constante, *Evadare imposibilă*, București, Editura Florile Dalbe, 1996, p. 217.

[13] Lena Constante, *Evadare tăcută - 3000 de zile singură în închisorile din România*, în versiunea românească a autoarei, ediția a II-a, Editura Florile Dalbe, București 1995, p 12.

[14] „În perioada aceasta am trecut de la franceză la română. Cred că limba română nu generează poezie minoră. Dulcegării, sentimentalism, apă de trandafiri, vorbărie goală. Am încercat în van să înșir câteva versuri pentru un cântec de genul romanță de dragoste și am înțeles de ce întreaga noastră muzică ușoară este banală. Geniul limbii române cere epopee, balade eroice, profunzime, strigăte de dragoste, sânge și ură. E o limbă care a știut să spună ca nici una alta suferința, luptele, nedreptatea. Și sărăcia și dragostea. Dintotdeauna, bărbații și femeile acestei țări au „cântat" numeroasele lor dureri și puținele lor bucurii. De-a lungul secolelor, ei au creat un limbaj poetic și muzical de o mare noblețe." *Ibid.,* p. 25.

[15] „Trăisem până atunci pe baza unor idei curente. Binele - răul. Nimic mai simplu. Binele era alb, răul – negru. Conștiința, un instrument de precizie. Fără putința de a greși. Cei buni ca îngerii, albi. Satan, cei răi și trădătorii, negri. Să trăiești pentru un ideal, foarte bine. Să mori pentru un ideal și mai bine. De pe o zi pe alta, totul se răsturnase. Între alb și negru, prea mult cenușiu. Conștiința mea nu mai vedea o graniță clară între bine și rău. În cazul meu, minciuna era ea albă sau neagră, bună sau rea? Idealul pentru care ți-ai da chiar viața îți dă oare dreptul să sacrifici viața altora? Conștiința mea orbise." *Ibid.,* p. 31.

[16] *Ibid,* p. 25.

[17] *Ibid,* p. 38.

[18] „Din aceste cinci zile febra scădea. Îmi amintesc numai că trebuia să îmi vină ciclul. Cer paznicului. Zadarnic. Într-o dimineață mă trezesc într-un pat plin de sânge. Privesc inmărmurită petele roșii răspândite pe cearceaf. Ce să fac? Cum să le spăl? Cum să mă spăl? Unde? Cu ce? Ce să spun paznicului?" *Ibid,* p. 8.

[19] „În fiecare dimineață, după deșteptare, eram dusă la closet. Sufeream de constipație. (...) Evacuarea acestor sâmburi, pietre mici și negre, era înceată și anevoioasă. Mi s-a întâmplat să nu o pot face zece zile de-a rândul (...) Tot în fugă îmi spălam mâinile și fața. (...) Un prosop de pânză era agățat în cui. Un singur prosop pentru toată închisoarea. Mai mult de cinzeci de celule. Curând bube pline de puroi îmi țâșniră pe frunte. Apoi pe toată fața." *Ibid,* p. 19.

[20] Lena Constante, *Evadare imposibilă*, Ed. Florile Dalbe, București, 1996, p. 39.

[21] „....Așa a fost adusă în celulă o a doua tinetă și ni s-a dat ordinul imperios

de a întrebuința una din tinete pentru evacuările solide și cealaltă, pentru cele lichide. (...) În celulă după primirea tinetei și audierea ordinului ne cuprisese pe toate o mare perplexitate. Cum să întrebuințăm conform ordinului, cele două tinete? Doar nu puteam trece la repezeală de pe una pe cealaltă, pentru a separa, conform ordinului, evacuările noastre solide de cele lichide. După o lungă dezbatere purtată cu toată seriozitatea impusă de o atât de importantă problemă, s-a ajuns la următoarea soluție: evacuările lichide simple, în tineta din dreapta; evacuările complexe, în tineta din stânga... Punct." *Ibid*., p. 183.

[22] *Ibid*., p 193.

[23] *Ibid*., p. 73.

[24] *Ibid*., p. 216.

Bibliografie

BETEA, Lavinia, *Am făcut Jilava în pantofi de vară*, Convorbiri cu Ioana Berindei, Ed. Compania, București, 2006.

CONSTANTE, Lena, *Evadare imposibilă*, Ed. Florile Dalbe, București 1996.

CONSTANTE, Lena, *Evadare tăcută – 3000 de zile singură în închisorile din România*. În versiunea românească a autoarei, Ediția a II-a, Ed. Florile Dalbe, București, 1995.

NANDRIȘ-CUDLA, Anița, *20 de ani în Siberia – Destin Bucovinean*, Ed. Humanitas, București, 1991.

VALERY GROSSU, Nicole, *Binecuvântată fii, închisoare*. Ed. Univers, București, 1997.

ANGHELESCU, Mircea, *Literatura autobiografică. Pușcăria la români*, Ed. Universității din București, 2008

NEDELCU STAN, Liana, "Din închisorile comuniste", *Memoria: revista gândirii arestate*, nr. 28, 1999, București.

SORIN POPESCU

Familia Tătărescu

Familia Tătărescu este una dintre familiile gorjene care făcea parte din vechea boierime a Olteniei, înrudită îndeaproape cu Pârâienii, Frumușenii ș.a., ai căror reprezentanți au ocupat funcții înalte în dregătoriile Țării Românești, putând fi urmăriți documentar până în secolul al XV-lea.

Nicolae Tătărescu (1850-1916), general de brigadă și fost șef de Stat-major al armatei române, și soția sa, Speranța, născută Pârâianu (1858-1920), au avut nu mai puțin de zece copii, dintre care patru băieți: **Gheorghe, Alexandru, Ștefan și Emanuel (Emanoil).**

Gheorghe Tătărescu (1886-1957), cel mai cunoscut dintre frații Tătărescu și una dintre personalitățile gorjene cele mai reprezentative, s-a născut la Poiana, lângă Tg-Jiu, a urmat cursurile Liceului *Carol I* din Craiova și, după studii de Drept la București, pleacă la Paris, unde susține în 1912 un doctorat în științe juridice, cu teza *Le régime électoral et parlementaire en Roumanie*, în care făcea o critică a regimului parlamentar din România. La începutul anilor 2000, această lucrare a fost reeditată prin grija fiicei sale, Sanda Tătărescu-Negroponte, fiind lansată în locuința familiei din str. Polonă din București (care le fusese restituită), festivitate la care am avut prilejul să particip.

Atras de publicistică, Gh. Tătărescu a funcționat o scurtă perioadă ca director al ziarului *Cuvântul Gorjului* (1918-1919). Din 1912, se înscrie în

Partidul Național Liberal, fiind ales pentru prima dată în Parlament, în 1919, ca deputat de Gorj. Gh. Tătărescu va avea o carieră politică strălucită, devenind președinte al Consiliului de Miniștri, pe timpul lui Carol al II-lea, între 3 ianuarie 1934 și 28 decembrie 1937 (când are realizări remarcabile pe plan economic), precum și între 25 noiembrie 1939 și 4 iulie 1940.

A fost căsătorit din 1916 cu Arethia, născută Piteștieanu, devenită președintă a Ligii Naționale a Femeilor – Filiala Gorj, cea care a avut un rol decisiv în determinarea lui Constantin Brâncuși să ridice celebrele sale monumente la Tg-Jiu.

După război, Gh. Tătărescu își formează propriul partid liberal, acceptând să intre ca viceprim-ministru și ministru al Afacerilor Străine în guvernul Petru Groza; în această calitate este președintele delegației române la Conferința de Pace de la Paris.

Înlăturat brutal de la guvernare pe 4 noiembrie 1947, Gh. Tătărescu se retrage, dezamăgit, la Poiana. Ulterior, în martie 1949, i se stabilește domiciliu forțat în București.

În noaptea de 5 spre 6 mai 1950, Gh. Tătărescu este arestat și depus în subsolul clădirii Ministerului de Interne (devenit apoi sediul CC al PCR), ocupând, singur, celula nr. 22. Ulterior va fi transferat la închisoarea din Sighet, unde rămâne până în decembrie 1950, când este adus la București, în arestul Securității din Calea Plevnei. Aici este constrâns să fie martor al acuzării în procesul lui Lucrețiu Pătrășcanu. Este eliberat din închisoare de abia la 6 iunie 1955, grav bolnav de Morbul lui Pott. Moare relativ la scurt timp după ieșirea din închisoare, la 28 martie 1957.

După 1989, fiica sa Sanda Tătărescu-Negroponte a mutat osemintele părinților săi de la Poiana la Curtișoara, lângă Tg-Jiu, unde există un muzeu etnografic în aer liber.

Fiul Tudor, plecat imediat după război în Franța, cu vasul *Transilvania*, împreună cu mama Arethia (care revine apoi în țară) și cu vărul său Dinu, fiul lui Emanuel

Sanda Tătărescu-Negroponte

Tătărescu, era suferind de nervi și va fi internat într-o clinică la Paris, fără a mai reveni în țară. Din relatările dnei Marigela Paschievici, bună prietenă cu Sanda Tătărescu (vor deveni ulterior verișoare prin alianță), Gh. Tătărescu depusese o sumă de bani la Paris pentru îngrijirea fiului, bani la care avea acces un cunoscut, considerat om de încredere, dar dovedit a fi un escroc care, fără nici un fel de scrupule, și-a însușit întreaga sumă.

Fiica Sanda, căsătorită Negroponte, fostă șefă a organizației de femei a PNL-Tătărescu, va fi, de asemenea, arestată, în perioada 1952-1954.

Este de amintit că, după cutremurul din 1977, dna Paschievici, împreună cu cel de-al doilea soț, Dimitrie Cosmescu, își vor găsi adăpost în locuința prietenei sale Sanda Tătărescu-Negroponte, unde vor sta până la 1 ianuarie 1978.

Toți ceilalți frați ai lui Gh. Tătărescu au fost arestați odată cu acesta sau la scurt timp ulterior. Astfel, cel de-al doilea frate, **Alexandru** (1888-1951), general de brigadă în rezervă, cu studii în Germania, fost președinte al Organizației PNL-Tătărescu din județul Gorj, avea să fie arestat tot în noaptea 5/6 mai 1950, depus în celula nr. 57 din subsolul MAI, apoi internat la Sighet, unde și moare în 1951. A fost căsătorit, mai întâi, cu o doamnă Mongescu și apoi cu Cireșica (n. 1902), văduva deputatului și avocatului Vasile Arjoceanu, politician foarte cunoscut în Gorj, rudă cu familia mea (o soră a mamei fusese căsătorită cu fratele său, avocatul Ștefan Arjoceanu, având împreună o fată, vara mea primară Florela, căsătorită Cosmulescu, profesoară, care trăiește la Tg.-Jiu). Cireșica a stat și ea în pușcărie în perioada aprilie 1952 – aprilie 1954, ca “element dubios”.

Al treilea frate Tătărescu, **Ștefan** (ns. în 1890), colonel de aviație în rezervă, va fi depus în celula nr. 85 din subsolul MAI, închis la Sighet și adus apoi în București la închisoarea Malmaison; va fi eliberat în 1957, supraviețuind apoi până în 1970. Nu a avut urmași din căsătorie.

Ștefan Tătărescu fusese membru marcant al Partidului Țărănesc al lui Ion Mihalache, ales senator pe listele acestui partid, ulterior devenind lider al Partidului Național-Socialist Român, de orientare pronazistă, director al *Ligii Apărării Naționale* și al *României ariene* (de altfel, cartea sa *Crez nou,* din 1932, proslăvește ideea național-socialistă).

Ștefan Tătărescu a fost și autor al unor cărți în care atrăgea atenția asupra pericolului bolșevic, precum volumul *Sovietele în fața războiului de mâine* (1929), în care se arată că: *Pe ruinele țarismului Sovietele clădesc un regim militar,* și un altul intitulat, *O țară însângerată,* apărut la Craiova, la „Scrisul Românesc". A scris, de asemenea, piese patriotice, în colaborare cu Ion Al. George (*Fugarul* și *Sângele neamului*, prima reprezentată pe front, în 1919).

În fine, **Emanuel** (1892-1981), cel de-al patrulea frate, ofițer de carieră, a fost primar al Craiovei în anii 1927-1928, fondatorul și directorul editurii Scrisul Românesc, fiind, în anii '30, în fruntea societății pe acțiuni Adevărul. Emanuel Tătărescu s-a căsătorit cu Gabriela, născută Fotino, având împreună doi băieți: Dinu, plecat la Paris, căsătorit cu Mira, și Manole, căsătorit, la 8 noiembrie 1943 cu Marigela Paschievici, astăzi ajunsă la venerabila vârstă de 92 de ani, cea care, cu deosebită amabilitate, mi-a furnizat informații privind familia Tătărescu și mi-a pus la dispoziție prețiosul său album de familie, din

Gabriela Fotino Tătărescu

Dinu Tătărescu,
fiul lui Emanuel Tătărescu

care am reprodus, aici, unele fotografii-document.

Arestat și el în 1950, depus în celula nr. 71 din subsolul MAI, transferat apoi la Sighet, Emanuel Tătărescu va sta în închisoare până la 15 august 1955 și va locui apoi la nora sa, Marigela Paschievici, în str. Henri Coandă nr.42, până la sfârșitul vieții, în 1981. Cu un an înainte de eliberarea din detenție, soția sa, Gabriela, își pusese capăt zilelor, nemaiputând suporta cumplitele încercări prin care trecea. De altfel, și alți membri ai familiei Tătărescu recurseseră la același gest tragic (este vorba de sora fraților Tătărescu, Florica Sfetescu, precum și de fiul acesteia, Horia Sfetescu, politician liberal, care se sinucisese după ce ieșise din închisoare, unde fusese torturat).

Dintre surorile Tătărescu, cea mai mare, Constanța, s-a căsătorit cu un ofițer, Marin Niculescu, având împreună o fată, Feia.

O altă fată, Speranța, a fost căsătorită cu generalul doctor Urdăreanu. Nu au avut copii.

Cea de-a treia, Marioara, căsătorită cu Rafael Mărculescu (soțul era ofițer superior), a avut un băiat Mihai, care a activat în diplomație, stabilindu-se ulterior în Argentina, precum și o fată Măriuca, căsătorită Vasiliu Bolnavu, care trăiește și astăzi și are la rândul ei doi copii și nepoți.

Urmează o altă fată, Olga, moartă de tânără, la 14-15 ani.

În afară de Florica, căsătorită Sfetescu, de care am amintit mai sus, ultima fată Tătărescu, Irina, s-a căsătorit cu colonelul Aurel Pociovălișteanu, din Tg-Jiu.

Soții Pociovălișteanu, prieteni cu părinții mei, aveau o casă la Tg-Jiu, pe Dealul Târgului, lângă conacul bunicului, Constantin Popescu. Clădirea este și astăzi în picioare, fiind, în timpul regimului comunist, sediul unei ferme a Stațiunii de Cercetări Pomicole.

O nepoată a col. Pociovălișteanu, Ileana, de o frumusețe răpitoare, născută în 1919 la Tg-Jiu, a dus o existență aventuroasă, având o legătură cu Mihai Antonescu, care, înainte de 23 august, a trimis-o în Elveția, pentru a o proteja. Ulterior, Ileana Pociovălișteanu a plecat în Statele Unite, unde a contractat căsătorii, succesive, cu moștenitorii imperiilor Bulova și Lindt. În perioada anilor '50 și-a adjudecat la licitație o lucrare a lui Brâncuși (*Muza)*, pe care a vândut-o ulterior cu 800.000 dolari unui colecționar. A murit la 90 de ani, pe 6 august 2009, în West Palm Beach, Florida.

Emanuel Tătărescu la 80 de ani, în 1972, în mijloc, rândul I, în spatele său, Marighela Paschievici, Sanda Tătărescu, dreapta sus, colonelul Pociovălișteanu

„Tu vrei, mă banditule, să dărâmi regimul?”

Interviu cu Mircea Nicolae, fost deținut politic, instalator la Cazinou detașat de la Canal

Reluăm interviul publicat de ZIUAnews cu Mircea Nicolae, unul dintre cei 2.800 de foști deținuți politici care mai sunt în viață, dar și singurul supraviețuitor din echipa de 100 de oameni care a fost selecționată de la Canal, în 1951, pentru a participa la unul dintre cele mai puțin cunoscute episoade ale istoriei Gulagului românesc – restaurarea, cu arma în coaste, a Cazinoului din Constanța.

Reporter ZIUAnews: Ce vârstă aveați când v-au arestat securiștii?

Mircea Nicolae (MN): La începutul anilor ‘50, aveam 17 ani și eram inevitabil U.T.M.-iști. Împreună cu niște prieteni, făceam parte dintr-o brigadă artistică și ne obligau să mergem pe la căminele culturale. Dar nu ne conveneau deloc textele pe care trebuia să le interpretăm...

ZIUAnews: Și cum ați protestat?

M.N.: Eu și cu prietenul meu Ciocănel Vasile – cei care am fost capii acestei chestiuni – am hotărât să redactăm un manifest. În vremurile acelea, eu eram elev la școala Specială de Arte Grafice și făceam practică la Monitorul Oficial. Așa că ne-am întâlnit mai mulți băieți, vreo 10-12, și am întocmit manifestul. La proces, am avut surpriza să văd că au apărut 18 arestați. Pe restul nu știu nici acum de unde i-au adus.

ZIUAnews: Despre ce era vorba în manifest?

M.N.: Printre altele, acolo se spunea așa: „Cetățeni români, luptați contra pramatiilor comuniste pentru un trai mai bun”. Și noi, ca organizație anti-comunistă, ne-am luat titlul de „Tineretul Partizan”.

ZIUAnews: Cum ați fost prinși?

M.N.: Unul dintre noi a făcut o imprudență. I-a povestit această ispravă chiar băiatului șefei de la UFDR-ul (n.red - Uniunea Femeilor Democrate din România) din cartier de la noi, din Colentina... Îți dai seama că aia s-a dus numaidecât la Securitate.

ZIUAnews: Ce s-a întâmplat mai apoi?

M.N.: Am fost duși la Jilava. Eu am fost arestat pe data de 29 aprilie 1950 și am stat acolo până în martie 1951. Apoi, m-au trimis la Poarta Albă.

ZIUAnews: Anii '50 au reprezentat iadul detenției de la Jilava... Înseamnă că l-ați cunoscut pe tovarășul Nicolae Moromete... (n.red. - fiorosul director al închisorii)

M.N.: Da, din păcate l-am cunoscut pe torționarul Maromet (n. red. – poreclă dată de deținuți) și pe fiorosul său adjunct, Ivănică. Amândoi erau niște bestii cu chip de om.

ZIUAnews: Care e cea mai înfricoșătoare amintire de la Jilava?

M.N.: Țin minte că, într-o zi, ne-au scos la o verificare – în baia din curtea închisorii, pentru că acolo era mai mult spațiu – și, în timp ce ne făceau controlul, a apărut Maromet. Nici în ziua de astăzi nu știu ce i s-o fi năzărit lui, în ziua cu pricina, că Maromet m-a strâns deodată de gât, în timp ce mă zgâlțâia și mă tot întreba urlând: „Tu vrei, mă banditule, să dărâmi regimul?" Atunci am simțit că mă sufoc și am fost convins că o să mor. Din fericire, Maromet mi-a dat drumul la timp...

ZIUAnews: Ce „organizații subversive" mai erau încarcerate acolo, la începutul anilor '50?

M.N.: La Jilava, erau deținuți din multe organizații, din care eu țin minte doar vreo patru: PNȚ Dudești-Cioplea, Coloana 7, Vulturii Munților și organizația Ofițerilor Prizonieri care veniseră din Rusia. Desigur că mai eram și noi, Tineretul Partizan.

ZIUAnews: Pe cine ați întâlnit la Jilava?

M.N.: Printre mulți alții, cu mine în celulă s-au aflat G.D. Ioanițescu, fost ministru al Muncii și profesor la ASE, precum și Ion Halmaghi, filosoful care s-a stabilit mai apoi în America. Acolo era și scriitorul Zaharia Pană (cunoscut peste ani sub pseudonimul de Zahu Pană), dar și Ion Popa, arhitectul Ion Cristodulo, generalul Leonar Mociulschi, scriitorul Camil Petrescu, Nelu Vlașca și avocatul Scurtu. Despre Scurtu pot să vă spun că, din pricina crudului regim de detenție, a făcut o infecție atât de gravă, încât a dat în septicemie. Administrația penitenciarului nu a luat nicio măsură, așa că a murit acolo, cu noi uitându-ne la el, fiindcă nu aveam cum să-l ajutăm cu o astfel de infecție. După gratii se mai aflau Edi Tomescu, cel care a fost directorul închisorii Jilava în perioada legionarilor, George Ivașcu (fostul director al Agerpres), Romică Pușcașu și Păzitoru Gheorghe. Pușcașu nu mai știu câți ani a făcut, dar Păzitoru era membru al Mișcării Legionare și era închis din 1941, de la rebeliune.

ZIUAnews: Povestiți-mi o zi la Jilava... Care era „fișa postului”?

M.N.: Deșteptarea se dădea întotdeauna la ora cinci. La „masa” de dimineață mâncam 200 de grame de terci. La prânz, ne dădeau niște arpacaș sau mâncare de morcovi. De fapt, toate astea erau niște mizerii. Ne-au hrănit câteva luni numai cu morcovi stricați până când am ajuns să avem cu toții pielea galbenă. Abia dacă ne mai puteam ține pe picioare. Uneori ne aduceau o „supă” făcută din mațe în care găseam ochi de animale cu tot cu pleoape, organe sexuale, dinți și copite. Mai târziu, când am fost dus la Canal, ne făceau fasole în care amestecau carne de cal și îmi aduc aminte că un deținut a găsit un penis de cal în gamelă. Pe atunci, era la modă să fie omorâți caii – din pricina cooperativizării, a mecanizării. Revenind la Jilava, țin minte că au fost câteva luni în care ne dădeau o zeamă de măruntaie, în care băgau tot ce se arunca de la abatoarele care ne „aprovizionau”. Când o primeai erai fericit, fiindcă era o mâncare mai sățioasă. Cât despre plimbare, aceasta se făcea doar pe camere. Te scoteau 10-15 minute maxim, și te băgau înapoi. În celule nu

aveam voie să stăm așezați în intervalul 5 dimineața-9 seara.

ZIUAnews: Câți stăteați într-o celulă?

M.N.: Deși m-au plimbat prin majoritatea celulelor din Jilava, cel mai mult am „locuit" în camera numărul 7. Acolo l-am întâlnit pe arhitectul Nelu Cristodulo. Eram aproximativ 160-180 de persoane înghesuite într-o odaie strâmtă, în care nu încăpeau mai mult de 20 de priciuri. Mulți erau nevoiți să se îngrămădească la „șerpărie", pe cimentul de sub primele rânduri de priciuri. Chiar și deasupra, încercai să dormi pe o parte, fiindcă nu aveai loc să te miști. Când se întorcea primul deținut din capăt, eram forțați să ne întoarcem automat cu toții, ca la comandă. Era un coșmar. La începutul anilor '50, un deținut sârb a încercat să evadeze de la Jilava. A reușit să escaladeze un zid, dar nu se putea pune problema să scape. Dacă ieșea afară, ar fi dat exact în Valea Piersicilor (n.red. – celebrul loc de execuție unde, printre mulți alții, a fost împușcat mareșalul Ion Antonescu). Era imposibil să evadezi din Jilava. Drept pedeapsă, conducerea a ordonat ca toate ferestrele închisorii să fie bătute în cuie. Îți dai seama că nu puteai să stai decât în chiloți și în pielea goală, altfel era imposibil să suporți căldura.

ZIUAnews: Dar în celebra celulă numărul 16, supranumită „Neagra", ați ajuns vreodată?

M.N.: Din fericire pentru mine, acolo am intrat doar în vizită, și asta după Revoluție. Era o cameră total întunecată, fără ferestre, cu o singură ușă care se închidea ermetic. O criptă igrasioasă din tavanul căreia picura continuu apă. Deținuții erau aruncați acolo la izolare și obligați să rămână ore în șir cu picioarele în băltoaca de pretutindeni, pradă unor temperaturi extreme.

ZIUAnews: Erau așteptați americanii la Jilava?

M.N.: Nu mai erai în stare să îi aștepți pe americani deși, în tot cazul, așteptai ceva, sperai să se facă o schimbare. Dar nu că vin americanii. Și uite că nu au mai ajuns la noi niciodată...

ZIUAnews: Ați luat parte la celebrele conferințe pe

care intelectualii le organizau în celule?

M.N.: În fiecare zi, cineva ținea o prelegere. I-am audiat pe mulți dintre înțelepții închisorii. De exemplu, eu am auzit „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război" chiar din gura lui Camil Petrescu, autorul romanului. L-am ascultat cu toții, în cea mai deplină liniște. Și pe George Ivașcu l-am audiat.

ZIUAnews: Cum vă tratau gardienii și paznicii de la Jilava?

M.N.: În marea lor majoritate, aceștia erau țigani. Cu toții ne băteau cu bestialitate, fără deosebire. Ieșeai la plimbare în ciomege și tot în ciomege te întorceai. Așa că ne îmbrăcam cu tot ce aveam mai gros, măcar să aibă brutele unde să lovească. La începutul anilor '50, a fost cea mai dură perioadă de încarcerare. Tot atunci se făcea și colectivizarea satelor iar, la Jilava, au fost aduși numeroși țărani nevinovați, învinețiți de la atâta bătaie. Fuseseră călcați în picioare și abia dacă le puteam deslușii trăsăturile. Erau aproape în pielea goală și țin minte că i-am ajutat și noi cu niște haine.

ZIUAnews: Pușcăria v-a întărit credința în Dumnezeu?

M.N.: Desigur! În închisoare erau și preoți care oficiau slujbe. Te puteai închina, spuneai o rugăciune... Credința nu ne-o putea lua nimeni.

ZIUAnews: Torționarii vă pedepseau pentru asta?

M.N.: Dacă ne-ar fi prins, sunt convins că am fi fost pedepsiți drastic. Din fericire, cât am stat la Jilava nu au fost în stare să ne surprindă. Eram noi mai hoți decât ei. Când se oficia o slujbă sau se ținea o conferință, unul dintre deținuți stătea cu spatele chiar în vizorul de la ușă, pentru a se asigura că paznicii nu ne iau pe nepregătite. Așa s-a întâmplat și atunci când Camil Petrescu ne-a povestit minunatul său roman. Aveam și o listă de deținuți care trebuiau, pe rând, să stea cu spatele în vizor.

ZIUAnews: Să mergem mai departe. Când ați fost trimis la Canal?

M.N.: În martie 1951. Inițial, adjunctul Ivănică ne-a mințit că, pe noi – cei din grupul „Tineretul Partizan" – nu ne va trimite la Canal. Apoi, la o săptămână, ne-a trimis acolo. Aveau nevoie de toată mâna de muncă pe care o puteau aduce. Așa am ajuns la Poarta Albă, unde am fost băgat într-o brigadă care se ocupa cu descărcarea vagoanelor. Ce făceam toată ziua? Descărcam 20 de m cubi de pământ în 10 ore, asta era norma. Apoi îl nivelam cu grijă, fiindcă băgau o altă garnitură la rând și aveau nevoie de spațiu. Din fericire pentru mine, am fost cooptat și eu în brigada de deținuți care s-a ocupat de restaurarea Cazinoului din Constanța. Altfel, nici nu cred că aș mai fi scăpat cu viață. Aceasta în condițiile în care, la Canal, mureau între 200 și 400 de oameni în fiecare lună. Cădeau ca muștele...

ZIUAnews: Pe torționarul Stănciugel îl mai ții minte?

M.N.: Păi nu am cum să-l uit vreodată! Stănciugel era un țigan bâlbâit de prin Mehedinți, de o cruzime fantastică. O brută de om! El a fost prim brigadier la Poarta Albă și a omorât pe un fost comandor de aviație. L-a ars în cuptorul de cărămidă. Cert este că, din pricina lui, au murit foarte mulți deținuți. A fost chiar și un scandal la Poarta Albă, referitor la bestialitatea lui Stănciugel, dar a scăpat fără să pățească nimic, fiindcă toți torționarii erau mână-n mână. Se ajutau și se ajută între ei.

ZIUAnews: Să revenim la Cazinoul din Constanța. Cu ce v-ați ocupat acolo?

M.N.: Cu prilejul acestei lucrări – care s-a finalizat cu renovarea totală a Cazinoului – deținuții au fost împărțiți în mai multe echipe: zidari, instalatori, electricieni. Eu am fost într-o brigadă de zidari și am lucrat la restaurarea fațadei. Noi am curățat toată tencuiala veche și am făcut reparațiile cu ciment, dându-i forma actuală. Fiindcă fusese bombardat de ruși încă din 1943, Cazinoul era o ruină gata să se prăbușească. Când am ajuns noi acolo, din subsolul clădirii puteam vedea cerul. Întregul edificiu a fost restaurat grație deținuților arhitecți Constantin Joja și Ion Cristodulo. De fapt, Joja a părăsit șantierul după două luni, fiind trimis

la Capul Midia. De continuarea și finalizarea întregului proiect s-a ocupat, în următoarele 14 luni, arhitectul Ion Cristodulo.

ZIUAnews: Să înțeleg că traiul unui deținut era mai ușor acolo, la marginea mării?

M.N.: E adevărat că prigoana gardienilor se mai domolise o idee, dar tot cumplită era. Cel puțin, pe șantierul de la Constanța, fiecare avea patul lui și o mâncare ceva mai bună. Cu prilejul renovării Cazinoului, am lucrat două luni ca zidar, apoi ca instalator, deoarece întregul sistem de încălzire fusese furat. La un moment dat, ajunsesem șeful echipei de instalații.

ZIUAnews: Pe ce șantiere ați mai lucrat apoi, ca deținut?

M.N.: După finalizarea Cazinoului, am fost trimiși să renovăm clădirea Arhivelor Statului din Constanța. Menționez că arhitectul Nelu Cristodulo a coordonat și această lucrare. Eu am plecat la Eforie pentru a lua parte la etajarea vilei Corpului Didactic, care era pe vremea aceea un fel de hotel. Îmi amintesc că, la un moment dat, eu și cu un prieten Grigore lucram la punerea în funcțiune a ascensorului. Sus, în cabina acestuia, chiar pe pervazul unei ferestruici, era azvârlită o cărțulie care se numea „Întâmplări din America”. Țineți cont de faptul că era scoasă la Editura Tineretului, la fel ca multe alte cărți. Cu toate acestea, ne-am trezit că vine un oarecare sergent Oancea și, pentru că a găsit cărțulia aia acolo, torționarul ăsta nenorocit ne-a băgat la carceră. Am fost închiși de la 9, ora stingerii, până a doua zi de dimineață. Ne-au îngrămădit patru oameni într-o carceră de o persoană. Și, poate că din pricina asta am scăpat cu viață deoarece, în noaptea aceea grea, a fost o temperatură de peste minus douăzeci de grade. Cred că de acolo m-am îmbolnăvit de plămâni.

ZIUAnews: Când ați fost eliberat?

M.N.: Pe 25 martie 1953, la puțin timp după episodul ăsta groaznic din Eforie. Apoi, am ocupat diverse

funcții. De exemplu, timp de opt ani am fost șeful Centrului de Export de la Cotroceni. Menționez că am avut doar responsabilitatea funcției, fără a figura pe același post și în acte, tocmai fiindcă eram fost deținut politic. Mi-am făcut treaba și nu m-a interesat niciodată politica.

ZIUAnews: Și, pe acolo, la Centrul de Export Cotroceni, nu dădeați nas în nas cu tot felul de securiști?

M.N.: Pe întreaga durată în care am ocupat această funcție, am fost urmărit în permanență. Într-o bună zi, a venit în vizită și domnul Dan Voiculescu, însoțit de generalul de securitate Panaite. Voiculescu m-a dat afară din propriul meu birou, spunându-mi că trebuie să dea un telefon și că are de purtat o discuție confidențială. Oricum, nici nu m-aș fi putut opune. Când am ieșit din clădire, am observat că pe rampă se încărcau două vagoane cu armament...

ZIUAnews: Înțeleg că în '61, pe 12 decembrie, Securitatea v-a arestat din nou, în urma unei diversiuni penibile. Cum s-a petrecut?

M.N.: V-am spus că, după prima eliberare, am îndeplinit o serie de funcții deși, în cartea de muncă, apar în permanență ca electrician. Când m-au arestat, eram șeful de șantier al sanatoriului TBC Balotești. Securiștii m-au luat pe mine și pe dirigintele de șantier, Lupescu, care fusese comandor de aviație și membru al „Sutanelor Negre". Făcuse și el pușcărie. Anchetatorii au insinuat că noi doi aveam o legătură politică. Problema a fost că eu, de-a lungul timpului,

angajasem mai mulți foști deținuți pe șantierele din București, ca să le fac un bine. Așa că am fost acuzați de conspirație. Ne-au ținut un an și patru luni în arestul Securității de pe Calea Rahovei. Până la urmă, un procuror din Constanța a analizat dosarul și ne-a eliberat într-un târziu, realizând că suntem nevinovați. M-am întors acasă pe data de 25 aprilie 1963.

Aceasta a fost cea de-a doua prigoană.

ZIUAnews: După aceea ați mai fost filat și hărțuit de Securitate?

M.N.: Precizez că am fost urmărit în permanență. Locuiesc în același apartament de 40 de ani și agenții veneau o dată la două săptămâni să întrebe de mine, îi chestionau pe vecini. Mi-a dezvăluit asta chiar fosta șefă de scară, o doamnă respectabilă. Restul locatarilor au tăcut mâlc, deși vorbeau și ei cu securiștii. Norocul meu a fost că acea femeie care mi-a spus adevărul trăia cu un bărbat „cu bube în cap", care avusese părinți moșieri, și avea o altă mentalitate. Așa că am avut grijă să nu ies în evidență.

ZIUAnews: Ce s-a întâmplat cu foștii deținuți politici după '89? De ce statul român nu face nimic pentru ei?

M.N.: Cum de ce?! Pentru că, în România, toți factorii de răspundere fac parte din armata securistă. Pentru că pe noi, românii, nu ne conduce altcineva decât Securitate, în frunte cu directivele primite din URSS.

ZIUAnews: E convingerea dumneavoastră?

M.N.: Da! În România avem această mafie a Securității, o mafie care s-a întins pretutindeni. Din nefericire, acele „pramatii comuniste" pe care le înfieram în manifestul din '50 sunt la fel de puternice acum ca și atunci...

ZIUAnews: Credeți că mai este posibil un proces al foștilor torționari comuniști? Am văzut că a fost identificat Alexandru Vișinescu, unul dintre marii călăi de la Râmnicu Sărat.

M.N.: Nu cred în reușita acestui proces. Și, chiar dacă l-ar face cineva, acum este mult prea târziu. România avea nevoie după Revoluție de o lege a Lustrației, de punctul 8 de la Timișoara. Marea tragedie a fost că a murit Seniorul Corneliu Coposu. El era singurul politician care ar fi putut lupta cu Ion Iliescu.

ZIUAnews: Credeți că fostele penitenciare comuniste vor fi transformate în muzee memoriale ale crimelor comunismului? Se pare că Jilava va fi transformată în muzeu...

M.N.: Am fost acolo în vizită și am auzit că vor să bage paturi. Păi, ce e asta?! Mă pot chema pe mine să le povestesc eu cum erau priciurile de la Jilava și, mai apoi, le pot face exact cum au fost pe vremea aceea. Pe post de așternuturi foloseam pături de cai și rogojini. Un muzeu trebuie să fie amenajat în funcție de realitățile de atunci... Altfel, de ce l-am face?

Bunavestire 2013 (oțel)

GABRIEL TEODOR GHERASIM

Interviu cu Dr. Vitalia Pavlicenco,

președintă a Partidului Național Liberal din Basarabia

Următorul act de demnitate este recunoașterea oficială a ocupației Basarabiei și lichidarea consecințelor Pactului Ribbentrop-Molotov
Dr. Vitalia Pavlicenco

Gabriel Teodor Gherasim: Mult stimată doamnă Pavlicenco, ne întâlnim la amurgul anului 2013, la fel cum ne-am întâlnit la începutul acestui an – pe calea interviului. Ne-ați putea oferi un sumar a ceea ce a însemnat anul 2013 pentru Basarabia și pentru poporul român în general?

Vitalia Pavlicenco: Pot spune cu satisfacție că, pentru mișcarea unionistă, anul 2013 a fost unul pe potriva anului 2012, când – pentru prima oară în două secole – s-au ridicat mii de oameni la manifestări pentru Unire pe ambele maluri ale Prutului, comemorând 200 de ani de ocupație ruso-sovietică. În anul 2013 au continuat acțiunile unioniste care, după doi ani de prezență curajoasă în public, au impus o abordare mai serioasă a perspectivei de refacere a unității naționale, prin unificarea celor două state românești. Astfel, se ridică, încet, tabu-ul de pe subiectul Unirii, după ce – o perioadă îndelungată – a rămas sub șapte lacăte sau a fost tratat ca o aspirație marginală, extremistă, neobișnuită, nepermisă și chiar inimaginabilă, tratată, în cel mai bun caz, ironic. Acum trezește, mai curând, reacții nervoase din partea celor ce răspund comandamentelor din Est, din partea celor ce ne țin în continuare sub ocupație.

Pe 28 iunie, Consiliul Unirii a desfășurat o manifestare de demnitate națională la care, într-o vineri, pe o căldură insuportabilă, am comemorat trista zi din istoria României și a Basarabiei, am defilat pe bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt și am sfințit Piața Marii Adunări Naționale, pângărită pe 9 mai 2013 de către clica rusească în frunte cu obraznicul Dmitri Rogozin, reprezentantul lui Putin pentru Transnistria, care a venit la Chișinău să ne spună încotro să mergem politic și strategic. Vreau să spun că doar unioniștii au protestat, în acest an, contra vizitelor misionarilor Rogozin și Kirill ai Kremlinului. Tot pe 28 iunie a fost înmormântat și poetul-martir Dumitru Matcovschi, cel care a fost în primele rânduri ale mișcării de Renaștere Națională. Membrii Consiliului Unirii i-au adus un omagiu, inclusiv în cadrul unei slujbe oficiate de un sobor de preoți de la Mitropolia Basarabiei în fața Academiei de Științe, unde se află corpul neînsuflețit al celui ce a avut curajul de a lupta mereu pentru adevăr. Apoi, membrii Consiliului Unirii s-au întâlnit la Marșul de la București, pe 20 octombrie, unde au trăit clipe înălțătoare de solidaritate românească, acțiunea având menirea să îi încurajeze pe guvernanți să ia în dezbatere inițiativa legislativă pentru care Platforma civică „Acțiunea-2012" a adunat 117 000 de semnături și care cere implicarea majoră a Statului Român pentru a îmbunătăți statutul basarabeanului în dreapta Prutului. De asemenea, în 2013 Consiliul Unirii a pregătit un pliant într-un tiraj mare, în care arată avantajele Unirii față de menținerea statului falimentar Republica Moldova sau de aderare la Uniunea ruso-asiatică inexistentă, zisă vamală.

Pentru 1 Decembrie, Ziua Națională a tuturor românilor, Consiliul Unirii a încercat, așa cum face pentru al treilea an, să unească toate forțele unioniste pe platforma comună proUnire și putem constata cu bucurie că am reușit, împreună cu Platforma civică „Acțiunea-2012", cu alte forțe ce pledează pentru reîntregirea neamului, să facem o manifestare extrem de spectaculoasă, denumită „În Cerc Unim Guvernul", făcând un lanț de oameni care s-au apucat de mâini și au încercuit Guvernul de la Chișinău printr-un lanț uman unionist. Am vrut să demonstrăm, prin aceasta, că românii de pe ambele maluri ale Prutului suntem solidari în jurul Guvernului, ca expresie a voinței basarabenilor, care ar trebui să le dorească binele acestora și să acționeze pentru reîntregirea națiunii române, pentru a deveni mai repede parte a NATO și UE. Au venit circa 2000 de oameni, numărul participanților la asemenea acțiuni crește constant și am reîntâlnit o mulțime de intelectuali români din Basarabia care au răspuns optimist și încrezător îndemnului unioniștilor.

De asemenea, Consiliul Unirii și-a exprimat mereu poziția față de evenimentele majore și importante din Republica Moldova, cum ar fi *Summit*-ul de la Vilnius. Consiliul Unirii a apreciat parafarea acordurilor asociative cu UE ale Chișinăului, dar a considerat și consideră că cea mai scurtă cale de

aderare la NATO și UE pentru al doilea stat românesc este Unirea cu România și, de aceea, Consiliul Unirii a adresat o Scrisoare deschisă Președintelui Nicolae Timofti, solicitându-i o poziție orientată extrem de energic și dinamic spre apropierea cât mai strânsă a celor două state românești, mergându-se spre omogenizarea spațiului social, cultural, spiritual, mediatic, economic, militaro-strategic, politic.

Putem contata cu satisfacție poziția evoluată a Președinților celor două state românești, Traian Băsescu și Nicolae Timofti, în privința unionismului și românismului. Astfel, Băsescu, cel care mai înainte vorbea de abordarea problemei naționale prin conceptul „o națiune – două state", acum a spus și la Chișinău, și la București, despre unirea pe care trebuie să ne-o dorim efectiv și care poate deveni obiectiv național al României, iar Timofti a recunoscut identitatea lingvistică românească a basarabenilor și identitatea românească a statului Republica Moldova.

Incontestabil, decizia Curții Constituționale privind restaurarea, la locul adecvat, de document fundamental pentru Constituție, a Declarației sfinte de Independență a basarabenilor, a început să reașeze lucrurile dureroase pentru noi, românii din stânga Prutului, umiliți și după proclamarea Independenței, de către o clasă de politicieni vânduți Kremlinului.

Pentru Republica Moldova, anul 2013, fără nicio îndoială, este unul al speranței, în profida tuturor problemelor majore legate de corupție, injustiție, sărăcie, nedreptate. Este anul parafării documentelor asociative cu UE și, acum, depinde de presiunea pe care societatea și factorii europeni vor dori și vor putea să o pună pe decidenți, ca să nu pățim ca Ucraina, în fața atacurilor necruțătoare și abile ale Rusiei. Noi, unioniștii, fiind adevărații eurointegriști, desigur, am fi dorit ca Puterea, care se pretinde democratică, să obțină coeziunea societății și a forțelor proeuropene după modelul Declarației de la Snagov, România, din 1995, când toate forțele politice și-au asumat obiectivul euroatlantic, însă la noi nu există o asemenea tratare serioasă a imperativelor naționale, care nici nu se cunosc definitiv, de aceea manifestările puterii, până la parafare, dar, mai ales, după, rămân jalnice, regretabile și chiar lamentabile, pentru că se manifestă ca tot mai antiunioniste.

Remarcăm activizarea clasei politice din România în privința Republicii Moldova, vizite importante făcute, declarații privind Unirea, chiar fiind, poate, diferite, dar este important că această aspirație este tot mai des abordată în declarațiile politicienilor.

Am mai remarca, pentru Puterea din R. Moldova, că ar fi bine să devină tolerantă față de dreptul românului la aspirația sa de reîntregire a neamului, în temeiul Constituției, în temeiul Declarației de Independență, al libertății de exprimare, pentru că și Curtea Constituțională a statuat, în ultimii trei ani,

împreună cu justiția națională, dreptul de a se vorbi despre Unire, de a avea în clipuri electorale acest obiectiv, de a avea în program și statut acest scop și de a pretinde/cere lichidarea consecințelor Pactului criminal Ribbentrop-Molotov, declarat ca atare de Guvernele lumii, inclusiv de Chișinău. Partidul Național Liberal a contribuit la reașezarea mai multor abordări în mod corect constituțional, conform Declarației de Independență și Convenției Europene a Drepturilor Omului. Următorul adevăr și gest de demnitate este recunoașterea oficială a ocupației Basarabiei și lichidarea consecințelor Pactului Molotov-Ribbentrop. Unii guvernanți încearcă acum să tragă o linie de demarcație inadecvată și dubioasă între proeuropenism și proromânism/unionism, ceea ce este total fals. Pretinșii proeuropeni pragmatici nu doresc, de fapt, integrarea în Europa, dar o spun pentru că R. Moldova primește mulți bani din Vest. Integrarea în NATO și UE o doresc cel mai sincer unioniștii, care o spun deschis și consideră că fericirea poporului român nu rezidă în a suporta atâția demnitari și funcționari hrăpăreți și dezinteresați de soarta cetățeanului, ci în a avea o bunăstare și un viitor, lucruri pe care le poate oferi numai un stat suveran, independent, membru al NATO și UE, precum e Țara noastră România.

Gabriel Teodor Gherasim: Ce înseamnă faptul că limba română este considerată limba de stat pentru Republica Moldova?

Vitalia Pavlicenco: Limba română este limba de stat din 31 august 1989. Cu două zile înainte de adoptarea acestor hotărâri istorice privind limba moldovenească drept limbă de stat și a grafiei latine, am editat, împreună cu publicistul Vlad Pohila, cărțulia *Să citim, să scriem cu litere latine*, care a servit drept prim-manual pentru a se trece la limba română. Îmi pare rău că mama mea, care a predat româna, numită în perioada sovietică „moldovenească", nu a apucat cu doar doi ani aceste vremuri. Numai că forțele imperiale ruse au avut mereu grijă să devieze mersul normal al lucrurilor în Basarabia și, de aceea, după proclamarea Independenței, au operat prin servilii lor comploturi și scenarii care să ne oprească din mersul înainte de care au dat dovadă balticii. De aceea, este extrem de important că avem acum o Curte Constituțională ce a redat demnitate românească acestui pământ și acestei societăți, prin decizia de a restatua Declarația de Independență pe soclul identității românești, fiind o revenire la Mișcarea de Eliberare și Renaștere națională, după 23 de ani... Și este foarte regretabil să vedem politicieni cu studii în România care fac declarații aberante contra limbii române, care e limba noastră nativă și dintotdeauna. Frica și logica celor care se opun identității noastre autentice și veridice – românești – este că, după recunoașterea limbii drept românească, se va recunoaște că suntem români toți cei peste 80 la sută din cetățeni, după care românii, dar și alogenii integrați,

se vor întreba de ce nu suntem într-un singur stat, ca germanii. Însă de ce te temi (și încă fără motiv) nu scapi. De aceea, oricum, spre asta se merge și trebuie să ne pregătim. Sperăm să punem capăt acestei situații fals dilematice. Dar este adevărat că trebuie să rezistăm în fața atacurilor Moscovei, pe care statuarea Declarației de Independență drept cel mai important act fondator al statului o scoate din sărite și se teme să nu ne refacem unitatea națională românească, ajungând aici, peste Prut, trupele NATO, ceea ce o va forța să își retragă armata și arsenalele prin care ne ține sub ocupație. Ca președinte al PNL din Basarabia, ca unul dintre coordonatorii Consiliului Unirii, intenționăm să identificăm formula prin care să resolicităm atitudinea Curții Constituționale față de pozițiile-cheie din Declarația de Independență, care devine parte a Constituției, în ceea ce privește statutul de ocupație al celui de-al doilea stat românesc și lichidarea consecințelor Pactului criminal Molotov-Ribbentrop, prin care au fost distruse viețile unor generații întregi, rupte prin generația bunicilor de Patria-Mamă, România.

Gabriel Teodor Gherasim: Cine au fost promotorii limbii române în Declarația de Independență, cărora le rămânem îndatorați, și cine au fost promotorii „limbii moldovenești" din Constituție, care s-au acoperit de ridicol de-a lungul decadelor, până la culminarea în infama fițuică de „dicționar moldo-român"?

Vitalia Pavlicenco: Limba română în Declarația de Independență a fost inclusă de deputații români, având conștiința adevărului lingvistic, ca și de scriitorii și oamenii de știință ce au promovat denumirea corectă a limbii noastre în acest act de maximă importanță, la care, din câte mai cunoaștem, au participat și diplomați de la București, deoarece după proclamarea Independenței celui de-al doilea stat românesc relațiile Chișinău – București erau mai calde decât acum. Printre basarabenii care au contribuit la textul Declarației de Independență, din câte știm, au fost academicianul Alexandru Moșanu, scriitorii și cercetătorii Valeriu Matei, Vasile Nedelciuc, juristul Tudor Pantiru și alții, toți fiind personalități puternice, afirmate în spațiul românesc. Din România a participat ambasadorul Aurel Preda, în prezent președintele Asociației Române de Politica Externă, unul dintre cei care, acum 20 de ani, a contribuit la elaborarea textului Declarației de Independență, care participase, ca diplomat, în anii '80, și la Conferința „Pactul Molotov-Ribbentrop și consecințele acestuia asupra Basarabiei din 1991 – reuniune ce a marcat 51 de ani de la raptul comis asupra României de imperiile roșu și nazist, și, desigur, cu ocazia pregătirii proclamării RM". Aurel Preda a venit la Chișinău pe 25 august 1991, la cererea prietenului său Vasile Nedelciuc, cu care colaborase în timpul Conferinței. El nu a avut mandat... în scris, însă interesele supreme ale statului i-au fost – așa cum spune – mereu în sufletul de diplomat

român și era conștient că Moscova a gândit că independența va întârzia Unirea Basarabiei cu țara. Ceea ce a și fost, de fapt. Revenind la întrebarea cine a contribuit la elaborarea Declarației de Independență, Aurel Preda ne vorbește de cinci-șase personalități politice, între care dnii Nedelciuc și Matei, și colegul venit de la București, Valentin Stan, șef de cabinet în MAE al lui Marcel Dinu. Declarația de Independență din 27 august 1991 nu a fost opera unor străini, ci tot a unor români. Și nu contează că au fost de la Chișinăul de pe Bac sau de la Chișinăul de pe Criș. Important e că documentul reflectă interesul și instinctul național al Basarabiei – ne spune Aurel Preda într-un interviu extrem de prețios, publicat în cotidianul național „Timpul".

Cât privește cine a introdus „limba moldovenească" în Constituție, desigur, e vorba de Clanul Lucinschi și Clanul Voronin, care, din păcate, conduc și azi Republica Moldova și e posibil să pregătească scenarii ca să conducă în continuare. Asta e nenorocul și slăbiciunea noastră, iar lipsa unei identități clare a populației conduce și la frică – în fața guvernanților – a pretinsei societăți civile și, de aceea, ne paște continuu pericolul remoldovenizării în stil stalinist, adică de deznaționalizare continuă. Agrarienii, care au votat Constituția, s-au acoperit de rușine, de aceea e bine că această Curte Constituțională a pus punctul pe o rușine națională. Acum va trebui să știm a ne apăra această realizare a Mișcării de Eliberare și de Renaștere Națională.

Gabriel Teodor Gherasim: De la politicienii din Găgăuzia, care s-au născut și trăisc în Moldova, dar vorbesc numai rusește, până la ucrainienii din Bucovina de Nord și Bugeac, diverse autorități au continuat să publice cărți și să creeze matricole școlare unde limba română și „limba moldovenească" erau considerate limbi diferite, iar vorbitorii lor „popoare diferite". În ce măsură decizia Curții Supreme de la Chișinău poate introduce obligatoriu universalitatea limbii românești în curriculele școlare și/ sau datele statistice ale densității poporului român (acum – readus sub aceeași identitate)?

Vitalia Pavlicenco: Pentru cine nu e certat cu legea, lucrurile sunt clare. De azi înainte, indiferent de ce e scris în Constituție, adevărul e cel pronunțat de Curtea Constituțională. Dar nu excludem deloc faptul că Rusia va face totul ca să deturneze lucrurile și iată, trebuie să cântăm și noi ca „Nemuritorii" din Buzău, că „Suntem aici" și ținem piept Urgiei din Est. Eu cred că lucrurile și percepția, totuși, se schimbă. Și este important să nu revină comuniștii la Putere, pentru a menține ce avem și a continua să avansăm mai energic spre refacerea unității românești. Iar hotărârea istorică a Curții Constituționale are importanță mare și în ajunul recensământului ce va avea loc în R. Moldova în aprilie, în cadrul căruia românii vor trebui să spună corect și nestingheriți de nimeni că sunt români și că vorbesc româna. Vă imaginați cum ar fi dacă cei 500 000 de români cu acte în regulă vor fi intimidați și nu vor avea libertatea

nici acum să spună că sunt români și vorbesc limba română? Dacă va fi așa, înseamnă că actuala conducere de la Chișinău își zice proeuropeană, dar, de fapt, este ghidată și trasă de iețe de către păpușarii de la Moscova și doar mimează că se vrea în civilizația europeană. Ea nu se vrea nicăieri. Vrea doar să fure și pentru asta e bună și complotarea, și cârdășia cu Moscova. Ceea ce nu o deosebește de comuniști. Noi, Consiliul Unirii, ne-am fixat trei priorități pentru anul 2014 – elaborarea unui Plan Marshall pentru Unirea celor două state românești, formarea Guvernului Unirii și exercitarea de presiuni pentru

desfășurarea, în condiții fără intimidări, a recensământului din aprilie.

Este adevărat că acum la conducere sunt forțe care încă vor torpila statuarea și utilizarea limbii române în toate sferele, în primul rând în învățământ, dar să vedem rezultatele alegerilor parlamentare din 2014, poate oamenii, sătui de minciuni și gogoșele, vor vota pentru forța unionistă a Consiliului Unirii. Pentru că PNL din Basarabia, de exemplu, a declarat că oferă lista sa pentru cei mai demni membri ai Consiliului Unirii, ca să obținem un vot pentru un grup de oameni nesantajabili, curați și principiali, ce nu se vând ispitelor bănești. Toți alogenii neintegrați trebuie să învețe limba și să ne respecte istoria, tradițiile, să se adapteze și să se integreze în societate, dar să învețe, în primul rând, limba.

Gabriel Teodor Gherasim: Mulți copii și adulți au fost abuzați verbal și fizic în marșurile unioniste din Chișinău, Bălți și în alte localități. A meritat suferința lor pentru rezultatele din acest an?

Vitalia Pavlicenco: Tinerii care au participat la marșurile unioniste au fost curajoși și au rezistat presiunilor rușinoase la care s-au dedat forțele prorusești, având în spate Puterea pretins democratică, cu orientarea prorusă camuflată prin mesajul proEuropa, ca și Opoziția comunistă, vădit prorusă. Asta nu a făcut decât să îi călească și să îi întărească în convingerea că ceea ce fac ei este corect. Cât privește copiii, aceștia nu au fost la marșuri, dar au venit cu părinții, ca la o sărbătoare. La marșuri au participat zeci de mii de

oameni și putem spune că am salvat obrazul ambelor Puteri – de la București și Chișinău – redând demnitate poporului român, partea din stânga Prutului continuând să fie, de 200 de ani, sub ocupație ruso-sovietică.

Este foarte bine că marșurile au avut loc și în alte orașe, pe care alogenii neintegrați le consideră „ale lor", pentru că ei mai domină (inclusiv prin răbdarea băștinașilor români) în aceste localități importante din R. Moldova, urmare a implantării lor speciale de către regimul comunist de factură sovietică, pentru a dilua ponderea românilor în compoziția populației Basarabiei. Peste tot e pământul nostru, românesc, și nimeni nu are dreptul să ne spună unde să defilăm. Noi nu împiedicăm pe nimeni să facă ce dorește, asumându-și răspunderea, și nu periclităm nicio manifestare a altcuiva. Toate piedicile și atacurile violente la care au fost supuși unioniștii au fost regizate de anumite forțe cuibărite într-o ambasadă mare și obraznică, ce a fost mereu conectată și cu forțele prorusești de la Putere, drapate în forțe, cică, proeuropene. În timp ce, de fapt, dacă legea e de partea noastră, statul trebuie să ne ofere posibilitatea și să ne apere drepturile și libertățile fundamentale, inclusiv la liberă exprimare în acțiuni publice. Efortul, bineînțeles, a meritat, astăzi perspectiva de Unire este privită cu seriozitate, mai ales știindu-se ce scopuri ascunse au actualii guvernanți, care spun una și fac alta.

Gabriel Teodor Gherasim: În ciuda deportărilor din perioadele țariste, comuniste și „democrate" (a la Putin, în Transnistria), a deznaționalizării românești din Basarabia/ Bucovina de Nord, Bugeac și a introducerii constant de coloniști rusofoni, supraviețuitorii victimelor deportărilor și ale persecuțiilor antiromânești, făcute de Rusia între Nistru și Prut, s-au ridicat la înălțimea înaintașilor, prin culminarea legiferării limbii române, ca să revină în Basarabia la ea... acasă (ca și tricolorul și leul monedei). Ce mai trebuie făcut ca Basarabia să reajungă în România?

Vitalia Pavlicenco: Nimic din ce este alipit artificial la ceva nu rezistă în timp, precum nimic din ce e desprins artificial și cu forța nu rezistă. Ca să fim cu adevărat liberi – pentru că încă nu suntem – trebuie să avem legea în capul mesei, să avem un autentic pluralism politic și de opinii, televiziuni libere, care sunt încă o iluzie, să nu-i persecutăm pe investitori, ca să le dea de lucru basarabenilor și să aibă televizoare, să se informeze, să avem impozite plătite, să fie alte pensii, un standard mai bun de viață.

Consiliul Unirii a elaborat un Manifest în care arată cum ar trebui modernizată urgent R. Moldova, ca să nu ajungem o epavă când ne vom reunifica. Toate proiectele și fondurile europene, vrei nu vrei, chiar dacă o bună parte sunt deturnate, ajută la modernizarea societății, toate urmând să conducă la statutul de cetățean liber, ce îi va mătura de la putere pe fariseii antiromâni și va vota pentru unioniști.

Deocamdată, nu avem o voință clar exprimată de pro-Unire a autorităților de la București și Chișinău, dar când vor simți masa critică, cu toții se vor grăbi să spună că și ei au fost unioniști. Unora nu le permite trecutul lor șantajabil, altora prietenia dubioasă, adică, de fapt, dependentă de Rusia, celorlalți – pregătirea, pentru că încă nu și-au eliberat creierii de propaganda comunistă și sovietică. Dar lucrurile evoluează și noi suntem optimiști activi.

Gabriel Teodor Gherasim: Ce doriți să urați Republicii Moldova și României pentru Noul An?

Vitalia Pavlicenco: Să aibă conștiința și sentimentul apartenenței la un neam absolut deosebit, al românilor, care au un trecut glorios și, sper, un viitor fericit. Dar pentru aceasta trebuie să fim o națiune unită, care să reziste tuturor vicisitudinilor sorții și vitregiilor care, fără îndoială, încă ne vor paște. Unirea face Puterea!

Gabriel Teodor Gherasim: Doamna Pavlicenco, mulțumim pentru interviu și vă dorim Dvs. și celor dragi un Crăciun Fericit și un An Nou plin de noi realizări!

Vitalia Pavlicenco: Și eu vă mulțumesc, vă doresc un Crăciun Fericit și la Mulți Ani!

Melahel 2013 (oțel)

ALEXANDRU ZUB

O restituție istorico-memorială de prestigiu: Gheorghe Boldur-Lățescu

Profesorul Gheorghe Boldur-Lățescu, al cărui curriculum se leagă îndeosebi de Academia de Științe Economice, este una dintre marile figuri nedreptățite din ultima jumătate de secol, dacă ne gândim la anemicul ecou public al cărților sale de memorii și de eseistică angajată.

De curând, el a făcut să apară, la New York, un nou volum ilustrativ pentru modul său de a discerne și defini realitățile timpului, puse mereu în cheie diacronică și marcate de un spirit format la școala marilor tradiții umaniste.[1] Este o culegere de eseuri publicate mai întâi în presă (*România liberă, Cotidianul, Timpul* etc.), din 1995 până în 2011, cu mențiunea expresă că este vorba de opinii ale unui fost deținut politic, supraviețuitor al „fenomenului Pitești" (1949-1951), pe seama căruia a întreprins deja o minuțioasă analiză critică[2], una ce s-a bucurat de o anume recunoaștere.[3]

Impresia pe care o produce, chiar și la o lectură fugitivă noua carte a Profesorului, asociat de astă dată cu mai tânărul Daniel Teodorescu, nepot prin alianță, este a unei mărturii, la senectute, pe seama unui „eveniment" cu semnificație specială pentru biografia proprie, ca și pentru istoria unei epoci de tristă amintire, aceea a regimului totalitar comunist din România. Este vorba mai întâi de titlul însuși, în care problema „reeducării" prin violență, destul de controversată, e definită acum ca un „experiment" și antamată din perspectiva unui supraviețuitor decis a regândi totul sub unghiul duratei în ansamblu, la trecut, prezent și

viitor, în economia noii serii (*Central and Eastern Europe in Transition*) cu rost integrativ.

Dacă autorul a ținut să publice o versiune engleză a textelor, este fiindcă avea convingerea că „lumea mare", îndeosebi cea de peste ocean, trebuie să cunoască drama României postbelice, având sub ochi datele esențiale (inclusiv cele de ordin geopolitic, etnocultural, istoric), date pe care le sintetizează într-o prefață destul de consistentă, în care se și enunță caracterul unic al „fenomenului Pitești", ca proiect de remodelare prin violență a omului.

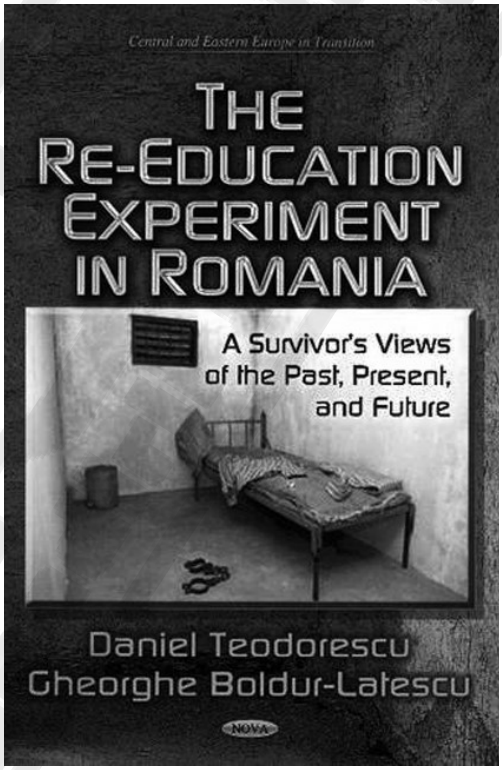

Prima parte, din cele trei ale cărții, se intitulează chiar *Omul nou,* concept în numele căruia s-au produs ample schimbări instituționale. A doua, continuând analiza în același spirit, se cheamă *Omul post-decembrist,* iar ultima, *Renașterea conștiinței naționale,* ca fel de a semnala sensul benefic al schimbărilor din 1989, incluzând integrarea României în NATO și în Uniunea Europeană, ca pași decisivi în destinul istoric al țării.

Numeroase subdiviziuni asigură o anume structură tematică, astfel ca cititorul mai puțin avizat să poată urmări problemele puse și deopotrivă reacțiile autorului, ca actant, martor și analist al unei epoci de intens dramatism. Nu se pot rezuma, sistematic, asemenea capitole, deși autorul a avut grijă să pună în fruntea lor sintagme edificatoare și să facă, eventual, unele mențiuni bibliografice, care să permită și o extensie analitică. Pânza evenimențială se întretaie, în acest cadru, cu datele curriculare, cu episoade și figuri ale recluziunii silnice, evocate anume pentru substratul lor paideic.

Arestat în primăvara anului 1949, odată cu numeroși alți tineri, autorul a cunoscut asprimile recluziunii la

Rahova, Uranus, Pitești, ultima închisoare fiind tocmai cea în care Securitatea, la ordinul Moscovei, pregătea o diabolică acțiune de așa-zisă *reeducare,* folosindu-i chiar pe deținuți (în frunte cu Eugen Țurcanu) pentru a impune autocritici, abdicări de la crezuri politice și morale, prin violențe de tot felul, unele nemaiîntâlnite aiurea. Tinerii închiși la Pitești, mai cu seamă studenți, au cunoscut din plin tortura și au practicat-o, la rândule, spre a-și dovedi atașamentul față de regimul comunist. Se urmărea, prin acest „experiment", achiziția de noi date, utile pentru sistemul coercitiv, dar și anihilarea unei elite în devenire a societății românești.[4] În cazul de față, originea aristocratică era un motiv în plus de eliminare, adăugat la nonaderența politică și la gesturile ostile față de regimul „democrat-popular".

Monumentala suită de volume despre *Genocidul comunist în România* (I-IV, Ed. Albatros, 1992-2003) denotă o imensă investiție de muncă, tărie morală, talent, ca și versiunea sintetică publicată, în engleză, la New York[5], la care autorul a adăugat recent un text mai aparte, mai personal, împreună cu Daniel Teodorescu, despre fenomenul reeducării, text la care ne vom referi mai jos fără intenții de analiză sistematică, exhaustivă.[6]

Cazuistica fenomenului, inepuizabilă practic, se cunoștea secvențial, prin diverse mărturii (D. Bacu, G. Dumitrescu, P. Goma, V. Ierunca etc.), însă G. Boldur-Lățescu a dorit să adauge propria sa depoziție, ca unul ce fusese tocmai în camera 4 Spital când s-a declanșat indicibila revărsare de ură, violență, bestialitate, fără să cedeze și a ajuns a se opune eficient, mai apoi, în celula 7, în confruntarea cu unul dintre cei mai redutabili torționari. Tot astfel, la Peninsula, unde începea o altă formă de reeducare, prin depășiri de normă.[7]

Orizontul în care autorul își înscrie depoziția legată de comunism și de parcursul personal în acest cadru este unul extensiv, menit parcă să îngăduie analogii relativizante. Comunismul românesc are note specifice, dar el nu poate fi înțeles, ca orice fenomen

istoric, fără a fi contextualizat, pus în relație cu fenomene similare de oriunde și de oricând.

Spirit critic în continuă veghe, autorul știe să vadă slăbiciunile comilitonilor, după cum și calitățile unora dintre cei cu atitudini ostile.[8] Tabloul e complex și nuanțat, pe verticala istoriei, ca și pe orizontala acesteia, fie și pe calea unor divagații sau paranteze plasate anume în text pentru a obține o mai bună raportare la real.

Spiritul de clan, în sensul bun al cuvântului, i-a dominat diversele inițiative. Astfel, schimbul epistolar dintre părinții săi (col. Boldur-Lățescu și Marina Stroici) a fost inserat în memoriile sale, tot așa cum la volumul ultim, *The Re-education Experiment in Romania,* a ținut să-și asocieze un nepot, Daniel Teodorescu, efect al unei solidarități familiale demne de stimă, situație la care memorialistul ar dori să insiste.[9]

„Experimentul Pitești" comportă desigur nuanțe specifice, însă el n-a fost deloc unic în epocă, dacă ne amintim de torționarii sovietici sau de cei naziști, nici ei inovatori în absolut, din moment ce iacobinii francezi au procedat cu aceeași cruzime în Vandeea.[10]

Cărturar de elită, autorul a știut să contextualizeze mereu, ideologic sau istoricește, fără să facă abuz de erudiție sau de factologie. În faza relativei destinderi din anii '60, el s-a preocupat mai intens de familie și de realizări profesionale, ca inginer și cercetător, unul orientat spre logica matematică, domeniu în care a și obținut o amplă recunoaștere.[11]

Bursa de cercetare în Columbia și Stanford (1974) i-a adus o certă extensie de orizont în domeniu. Profesor la Academia de Științe Economice n-a ajuns totuși decât după schimbarea de regim, perioadă în care s-a produs și o gravă suferință (medicală) a soției sale, Mary, pomenită mereu în text.

N-a ocolit însă activitățile de ordin civic, luând parte la crearea *Asociației Foștilor Deținuți Politici* și a *Alianței Civice,* sau analizând în presă evenimentele în curs, ca și problemele de durată ale poporului român în context mondial. Cea mai de seamă contribuție a sa, în

noua etapă, ar putea rămâne suita de volume despre *Genocidul comunist în România.* În același timp, el era preocupat de instituționalizarea deplină a cercetării.

Eseurile pe tema raportului dintre știință și religie, publicate în *Revista de politica științei și scientometrie*[12], denotă un angajament spiritual de certă profunzime, unul forjat de-a lungul anilor și limpezit de încercările, adesea penibile, de care a avut parte. Biografia și cunoașterea pozitivă, științifică se cuvin antamate, în cazul său, și nu numai, indisociabil. Merită a fi reprodusă aici concluzia, bazată și pe o vastă literatură, că excesul secularist manifestat în unele cercuri a produs efecte negative în ansamblul corpului social, după cum s-a putut constata pe seama revoluției Franceze și a altor revoluții ce au avut loc între timp.

Definit, de-a lungul mileniilor, ca *homo religiosus,* cu o dimensiune sacrală mereu activă, omul modern a crezut că se poate elibera de tutela divină, pentru a-și impune voința și a refonda lumea pe cont propriu. S-a putut proclama chiar „moartea lui Dumnezeu", ceea ce implica dreptul omului de a nu se simți constrâns de norme morale. Urmările se cunosc, dacă ne amintim de nespusele tragedii personale și colective din secolul XX, în care știința și religia au fost mereu antagonizate. De fapt, sunt „două elemente fundamentale ale efortului de cunoaștere, pe care l-au făcut și îl fac în continuare oamenii din toate timpurile. Ele sunt perfect complementare, potențându-se reciproc, dacă sunt practicate cu inteligență și bună credință"[13], pe linia unei atitudini metafizice în continuă resurecție.

În acest spirit, distinsul cărturar a ajuns la concluzia că „omul de știință, intelectualul, în general, are datoria să folosească, din plin, imensul «dar» pe care ni l-a dat Creatorul: gândirea logică și relațională. Cu ajutorul acestora, putem investiga și înțelege multe din tainele universului și în același timp putem tinde spre spiritualitatea ce face legătura cu lumea metafizică".[14]

Preocupările relative la „omul nou" sau la „omul postdecembrist", experiența recluziunii în condiții limită, ideile extrase din istorie și alte discipline umaniste,

inclusiv teologia, iată orizontul în care profesorul Gheorghe Boldur-Lățescu și-a înscris contribuțiile personale, multiple și sugestive, legate de condiția cronotopică a omului, fie acesta individ sau comunitate. Este un tip de reflecție la care au ajuns și alți contemporani sensibili la toposurile totalitarismului.[15] Meritul autorului, la care ne-am referit mai sus, merit deloc neglijabil, este de a-și fi prezentat propria experiență a recluziunii, atât de severă, în relație cu utopia comunistă a omului nou și cu marile teme ale timpului nostru. Nu i-au lipsit, în această acțiune anevoioasă, nici curajul, nici știința, nici talentul, nici tăria morală. Îi rămânem, firește, adânc îndatorați.

Note:

[1] *The Re-Education Experiment in Romania. A Surviovor's Views of the Past, Present, and Future,* by Daniel Teodorescu and Gheorghe Boldur-Lățescu, Nova Publisher, New York, 2013, 240 p. (Central and Easter Europe in Transition), infra: *The Re-Education.*

[2] Gheorghe Boldur-Lățescu, *Genocidul comunist în România,* București. Albatros, I, 1992; II, 1994; III, 1998: IV, 2003, în colaborare cu Filip Lucian Iorga; idem, *The Communist Genocide of Romania,* New York, Nova Science Publisher Inc., 2005.

[3] *Raport final* (Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, ed. Vladimir Tismăneanu ș.a.), București, Humanitas, 2007, p. 459 și următoarele.

[4] Cf. Virgil Ierunca, *Fenomenul Pitești,* Paris, „Limite", 1981; București, Humanitas, 1990 și alte ediții.

[5] Gheorghe Boldur-Lățescu, *The Communist Genocide of Romania,* New York, 2005.

[6] *The Re-Education.*

[7] *Ibidem,* p. 156.

[8] *Ibidem,* p. 155.

[9] *Ibidem,* p. 157.

[10] Cf. Reynald Secher, *Vandeea: de la genocid la memoricid,* București, Fundația Academia Civică, 2013.

[11] Gheorghe Boldur-Lățescu, *The Logic of Decisions and*

Management of Systems.

[12] Idem, *Științele și credințele religioase,* în *RPPS*, 24/1912; *Logică, știință și spiritualitate,* ibidem, II, 4.2013, p. 342-349.

[13] Idem, *Științele și credințele religioase,* în *RPSS, I,* 4/2012, p. 348.

[14] *Ibidem,* p. 349.

[15] Tzvetan Todorov, *Confruntarea cu extrema. Victime și torționari în secolul XX,* București, Duh și Adevăr, 2000; Adrian Cioroianu, *Comunismul românesc, fețele represiunii,* în *Arhivele Durerii,* București, Fundația Academia Civică, 2000.

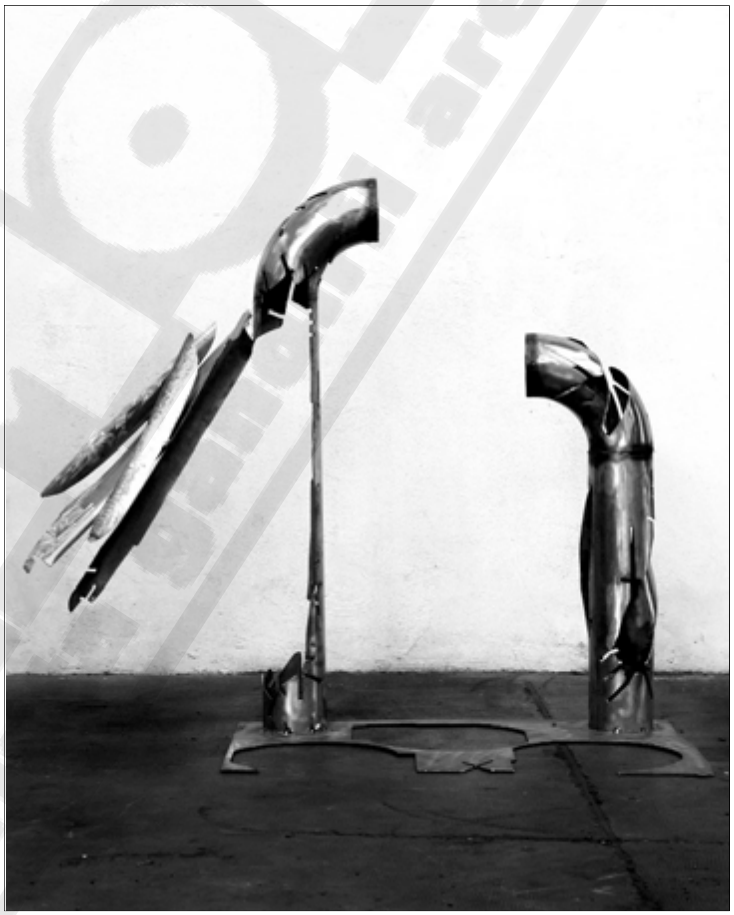

Locul Buneivestiri 2013 (oțel-inox)

Între mirajul utopiei și realitatea barbariei

Recenzie

Lucrarea scriitorului prahovean, Codruț Constantinescu, *Mirajul utopiei. Călătoriile în URSS: control și propagandă*, pune în evidență, dacă mai era necesar, fragilitatea intelectualului în fața Puterii. Minuțios documentată, cartea face o radiografie pertinentă și necesară "trădării cărturarilor" occidentali în fața utopiei comuniste dar și a "dezvrăjirii" acelora dintre ei care au știut să privească dincolo de mirajul provocat de propaganda sovietică.

Imediat după instalarea la putere, bolșevicii au dus o campanie intensă de seducere a Occidentului și nu numai. Dorința lor de modernizare și industrializare avea nevoie să fie susținută de un *know-how* ce le lipsea cu desăvârșire. Acesta se găsea din plin în Occident și acolo vor merge să îl caute. În perioada interbelică numeroși ingineri, medici și oameni de știință din Europa occidentală și SUA vor fi atrași în URSS pentru a construi societatea comunistă. Dar, pentru ca toți aceștia să vină, era nevoie de o opinie favorabilă sovietelor în societățile lor de origine.

Nu numai nevoia de expertiză a făcut URSS să pornească ofensiva propagandistică, ci și dorința de legitimare și recunoaștere din partea Occidentului. Un mijloc ce s-a dovedit destul de la îndemână a fost seducerea unor intelectuali influenți din Europa și America: aceștia, bine plătiți sau gratis, vor face apologia unui regim ce se baza de la începuturile sale pe crimă, nedreptate și exploatare.

Codruț Constantinescu ne oferă lista completă a celor ce s-au lăsat atrași de mirajulul Uniunii sovietice. Unii, precum Romain Rolland, au rămas prizonierii

acestuia. Alții, cum a fost cazul lui André Gide, deși favorabili utopiei comuniste, vor reuși să vadă dincolo de cuvintele meșteșugite și punerea în scenă abil orchestrată de autoritățile sovietice și să se trezească la realitate.

Scriitorul câmpinean care comentează pe larg jurnalele și pozițiile intelectualilor occidentali ne oferă și prilejul de a cunoaște mai bine jurnalele de călătorie ale unor scriitori români mai mult sau mai puțin celebri, începând cu Constantin Constante ce a vizitat Rusia în 1918, continuând cu Panait Istrati, Alexandru Sahia, Constantin Virgil Gheorghiu, George Călinescu și Geo Bogza, ultimii doi călătorind în țara sovietelor după instaurarea comunismului în România. Dacă Panait Istrati a fost dezamăgit de URSS, Sahia vedea în 1935 doar lucruri demne de apreciat, spre norocul lui, fiind ulterior și el "apreciat" la justa valoare în momentul instaurării comunismului în România. Geo Bogza, care a călătorit în URSS între 1950 și 1952, scrie o adevărată "sovietohagiografie": scriitorul român aderă cu convingere la valorile și realizările sovietice, pe care le descrie cu pasiune și aplomb.

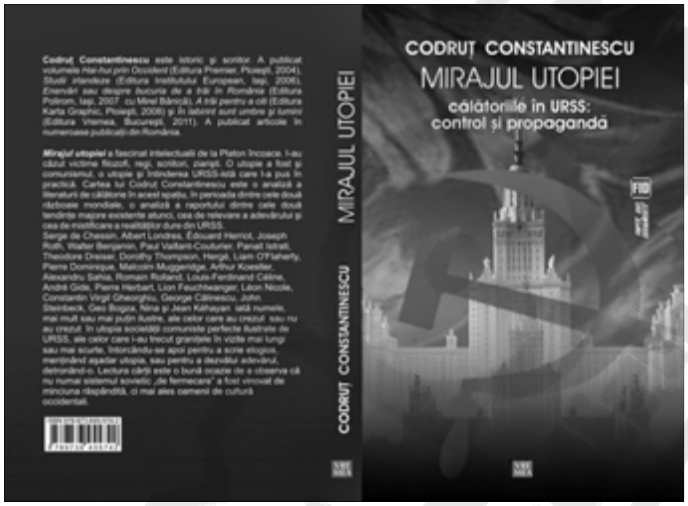

Mirajul utopiei se citește ca un compendiu, pe de o parte, al realizărilor propagandei sovietice de vrăjire a lumii occidentale, și pe de alta, al slăbiciunilor omenești de care nu sunt scutiți nici marii intelectuali care uneori aleg să privească lumea din turnul lor de fildeș, alteori chiar când coboară în realitate, par să nu-i înțeleagă adevărata barbarie până nu ajung să o trăiască.

Claudia-Florentina Dobre

Am mai spus-o: una dintre primele instituții edificate de comuniști de îndată ce-au pus mâna pe putere în România (6 martie 1945) a fost instituția-pușcărie. Harta de față arată locurile „onorate" de această instituție de bază a regimului comunist. Și încă nu sunt toate locurile consemnate. Fiindcă Securitatea a mai avut locurile ei de detenție prin fiecare oraș mare sau mic, ba chiar în foarte multe comune. O hartă care ar consemna cu exactitate toate aceste locuri de suferință românească ar apărea complet neagră. Baza acestui gulag românesc a fost pusă de Gheorghiu-Dej. Atunci a și căpătat amploare acest gulag de inspirație sovietică. Când a venit Ceaușescu la putere, acest gulag a cunoscut un oarecare declin. Pozând într-un „comunist cu față umană", cosmetizare necesară ca să facă bună impresie Occidentului, Ceaușescu a început să mai renunțe la zidurile închisorii propriu-zise, fără însă a renunța la teroare. Teroarea lui era mai nuanțată, fiindcă el nu-și mai înlătura adversarii cu glontele tras în ceafă, ci prin alte metode, chipurile mai „blânde", precum: accidente de mașină, sinucideri simulate, iradieri, expulzări peste granită etc. În memoria țării locurile consemnate pe harta de față au rămas și vor rămâne. Unele pușcării au o tristă și înspăimântătoare faimă. Așa au fost Jilava, Sighet, Râmnicu Sărat, Pitești, Galați, Caransebeș, Aiud, Gherla etc. În unele dintre aceste locuri nu mai există azi nici închisori. Așa sunt, de exemplu, Râmnicu Sărat, Caransebeș, Galați, Sighet etc. Ba chiar unele dintre ele, cu zidurile slăbite în urma diverselor cutremure, sunt gata să fie demolate. Noi credem că nu trebuie lăsate să dispară. Ele trebuie luate sub îngrijirea societății civile și conservate. Pentru ce conservate? Pentru că aceste locuri s-au gravat în istoria țării noastre ca locuri de suferință pentru poporul român care, în planificarea comunistă, trebuia să dispară de pe fața pământului. Rândurile pe care le scriem acum vor să se constituie într-o invitație față de acei români care, având și posibilități materiale, pot lua în custodie o fostă închisoare sau alta, ca să o poată conserva ca atare. Spre neuitarea martirilor noștri.

CERNĂUȚI
Rahova
Briceni
Lipcani
Soroca
Cotiugeni
Brănești
BĂLȚI
Râbnița
Nistru
SIGHET
Baia Sprie
Cavnic
BOTOȘANI
SUCEAVA
Tiseni
Telenești
Orhei
Dubăsari
CHIȘINĂU
Vadul
Aneni
Cricov
Tiraspol
Ghițcani
Tighina
Cuciurgani
Pruncu
Leova
IAȘI
Galata
Socola
Dej
GHERLA
Stejaru
Bicaz
Săvinești
CLUJ
VASLUI
TÂRGU MUREȘ
MIERCUREA-CIUC
BACĂU
TÂRGU OCNA
Onești
(Gh.Gheorghiu Dej)
Borzești
BÂRLAD
DUMBRĂVENI
Zlatna
FĂGĂRAȘ
SIBIU
Codlea
BRAȘOV
Cahul
GALAȚI
Lisohia
Vâlcov
Periprava
Sfistovca
Bac
Grindu
RÂMNICU SĂRAT
Rubla
Săpoca
Bândoiu
Grădina
Saivane
Salcia
Piatra
Stoenești
Luciu
Câmpina
MISLEA
OCNELE MARI
Urlați
PLOIEȘTI
TÂRGȘOR
PITEȘTI
Snagov
Buftea
Lățești
Valea
Călmățui
Luciu
Răchitoasa
Gura Ialomiței
Slobozia
Piua
Perrii
Perieți
Dâlga
Olaru
Roseți
Modelu
Cernavodă
Stânca
Galeș
Lumînița
Capul Midia
Năvodari
Ovidiu
Constanta
Peninsula
Saligny km4
Poarta Albă
Km31
Medgidia
Tulcea
Ișalnița
CRAIOVA
JILAVA
Podari
Caracal
Chirnogi
Toporu
Mare

Jelel III 2013 (oțel lăcuit la foc)

EDIȚIA A XIII-A A SIMPOZIONULUI INTERNAȚIONAL
„Experimentul Pitești – Reeducarea prin tortură”

În perioada 27-29 septembrie 2013 a avut loc la Pitești cel de-al XIII-lea Simpozion Internațional „*Experimentul Pitești – reeducarea prin tortură*” organizat de Fundația Culturală Memoria – Filiala Argeș, Primăria municipiului Pitești, A.F.D.P.R. – Filiala Argeș, Muzeul Județean Argeș, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc – București, și Institutul Român de Istorie Recentă – București.

Printre invitații de onoare ai conferinței, amintim: prof. univ. dr. Ștefan Urâtu, președintele Comitetului Helsinky din Republica Moldova, secretar al comisiei electorale centrale al Republicii Moldova și fost membru al Grupului Ilașcu din Transnistria; doamna Valentina Sturza, președintele Asociației Foștilor Deportați și Deținuți Politici din Republica Moldova (AFDDP); Mihai Neagu Basarab, directorul Bibliotecii Institutului Român de la Freiburg im Breisgau din Germania; domnul ing. Octav Bjoza, președintele AFDPR.

Deschiderea oficială a avut loc în Sala de Festivități a Primăriei, în prezența reprezentanților autorităților locale. Au participat circa 200 persoane, o parte consistentă fiind formată din elevi și studenți, doctoranzi, tineri istorici cercetători, cadre didactice universitare din țară și străinătate preocupați de tematicile simpozionului.

Festivitățile au fost deschise de domnul profesor universitar dr. ing. Ilie Popa, președintele simpozionului, care, ca și la edițiile anterioare, a evocat semnificația și importanța deosebită a evenimentului și a precizat că aceste manifestări provoacă de fiecare dată un profund sentiment de înfiorare și de reculegere. *Înfiorare* - pentru că, nicicând și nicăieri, elita românească nu a fost supusă unui asemenea calvar; *reculegere* - fiindcă foarte mulți dintre martirii de atunci, nu mai sunt în viață spre a mărturisi despre încleștarea cu torționarii, despre suferințele și, uneori căderile celor torturați și îndeosebi despre

ridicarea lor spre biruință împotriva răului cu ajutorul credinței în Dumnezeu.

A reamintit că deviza acestor serii de manifestări este: *"Să nu ne răzbunați, dar să nu ne uitați"*, ultimele cuvinte rostite înainte de moartea în detenție de către renumitul om de cultură Mircea Vulcănescu. A evocat memoria unor mari personalități ale culturii și științei românești și a tuturor celor care au simțit gustul amar, hidos al pușcăriilor comuniste. Amintind numele câtorva dintre foștii deținuți politici decedați în ultimul an, în mod special al domnului Aristide Ionescu, fost vicepreședinte al Fundației Memoria, filiala Argeș și sufletul acestor manifestări, a solicitat asistenței păstrarea unui moment de reculegere în memoria acestora și a tuturor victimelor comunismului.

În continuare au fost invitate să ia cuvântul câteva dintre personalitățile participante la deschidere: domnul viceprimar Laurențiu Zidaru, care a dat citire mesajului primarului Tudor Pendiuc; domnul Ștefan Urâtu; doamna Valentina Sturza; domnul Mihai Neagu Basarab; domnul Octav Bjoza; domnul profesor universitar dr. Victor Grecu de la Universitatea din Sibiu; domnul George Cușa, reprezentantul foștilor deținuți politici trecuți prin reeducări la Pitești și alții.

S-au anunțat organizațiile și personalitățile din țară și străinătate care au transmis mesaje cu ocazia evenimentului, iar doamna dr. Camelia Doru, directorul fundației ICAR care, din 1992, a acordat permanent asistență medicală și psihologică foștilor deținuți politici, a dat citire mesajului acestei fundații.

Doamna Simona Popa, fiica marelui poet Radu Gyr, impreună cu soțul, Demosteni Popa, au lansat seria ultimelor volume ale poetului Radu Gyr: „*Balade*"; „*Sângele temniței*"; „*Crucea din stepă*"; "*Pragul de piatră*".

După încheierea festivităților de deschidere a avut loc vizita participanților la monumentul dedicat deținuților politici anticomuniști și „*Experimentului Pitești*", situat în apropierea fostei închisori de deținuți politici. Din păcate, la această ediție, participanții nu au putut vizita și fosta închisoare în lipsa acceptului proprietarilor.

Prezentarea lucrărilor a avut loc în sălile de conferințe ale Muzeului Județean Argeș, vineri după amiază și sâmbătă întreaga zi.

Simpozionul s-a desfășurat în două secțiuni: *„Experimentul Pitești – reeducarea prin tortură", "Deportările comuniste"* din spațiul românesc, spațiul sovietic și din oricare al colț al lumii, alte aspecte ale perioadei dictaturii comuniste.

În după-amiaza primei zile s-a vizitat expoziția cu tematica simpozionului deschisă în sălile Muzeului Județean Argeș. O atenție deosebită s-a acordat secțiunii cu tematica deportărilor din România și din spațiul sovietic.

A urmat prezentarea lucrărilor, mai întâi în plen și apoi în cele două secțiuni.

A doua zi a continuat prezentarea lucrărilor pe secțiuni, iar în după-amiaza zilei a fost lansat volumul *O lacrimă pe istoria Basarabiei*, autor doamna Güner Akmolla.

A urmat o masă rotundă cu tematica *deportărilor – mărturii, confesiuni.* Cu acest prilej s-au prezentat diferite aspecte inedite cu exemple concrete care au avut loc în spațiul românesc și în spațiul sovietic.

În total au fost înscrise în program 67 de lucrări și au fost prezentate 64.

Dintre mărturiile prezentate, putem aminti pe cea a d-lui Gheorghe Cușa cu privire la detenția sa la închisorile Gherla și Văcărești, cele ale foștilor „dislocați" în Bărăgan, doamna Ileana Mateescu, domnul Tvetco Mihailov, cele ale doamnei Valentina Sturza, prof. univ. dr. Anatol Petrencu, Boris Vasiliev, Andrei Vulpe, toți din Basarabia, dr. Mircea Stănescu cu privire la prea puțin sau deloc cunoscutul episod al „demascării" de la închisoarea Jilava din anii 1950-1951, cercetătorul Liviu Pleșa, de la CNSAS, despre figura lui Mihail Patriciu, fost șef al Securității Cluj, lector univ. Vlad Mitric-Ciupe despre cuplul Coloman Fuchs – Iosif Steier din reeducare, cercetătorul Constantin Petre (IICCMER) despre domiciliul obligatoriu în localitatea Rubla din Bărăgan etc.

Domnul Octav Bjoza, președintele Asociației Foșilor Deținuți Politici din România, a prezentat decorația primită de această asociație pe data de 10 septembrie 2013 din partea Majestății Sale Regele Mihai, intitlulată „*Nihil Sine Deo*", accentuând faptul că „este singura decorație primită de către foștii deținuți politici, dat fiind că statul român, prin președinții săi, nu a considerat că victimele temnițelor comuniste merită o asemenea onoare".

În a treia zi a simpozionului a avut loc o excursie de documentare tematică la Mănăstirea dintr-un lemn, Mănăstirea Govora, Ocnele Mari cu vizitarea locului unde a existat vestitul penitenciar Ocnele Mari și apoi s-a vizitat salina Ocnele Mari, unde a fost servit și prânzul.

Dacă în anul 2000, la sondajul efectuat de dr. Alexandru Popescu de la Universitatea Oxford în fața fostei pușcării de deținuți politici din Pitești pe 50 de subiecți pitești dintre care numai 4 au răspuns că știu unde se află fosta închisoare, iar de așa numitul „*Experiment Pitești de reeducare prin tortură*" nu auzise nimeni, ediția a XIII-a a simpozionului a fost reflectată în aproape toată presa locală, au fost prezentate secvențe la câteva dintre televiziunile locale și naționale. Este totuși de remarcat faptul că în ediția scrisă a unuia dintre ziarele din Pitești, după 13 ani de prezentare a acestui experiment diabolic, se spune, în loc de „*reeducarea prin tortură*", „*reeducarea prin cultură*", situație regretabilă, poate sugestivă cu privire la efectele educative avute de eveniment asupra jurnaliștilor locali, sau poate o regretabilă eroare de redactare.

O parte din volumele editate cuprinzând lucrările primelor XII ediții ale simpozionului au fost donate de filiala Argeș a Fundației Culturale Memoria și au intrat în patrimoniul a peste 70 de universități, biblioteci județene, institute de cercetare din țară, și a peste 60 d euniversități, mari biblioteci, publicații, oameni de cultură din Statele Unite ale Americii, Canada, Australia, Franța, Elveția, Germania, Anglia.

Sinteză realizată de prof. dr. Ilie Popa
Fundația Culturală Memoria - FILIALA ARGEȘ
Str. Livezilor Nr. 41, Pitești, Jud. Argeș, cod 110128, România
Tel. 0040 348-440237; 0040 744754841; e-mail ci.popa@yahoo.ro

Fundația Culturală Memoria în vizită la Jilava cu jurnalistul francez, Henri Gillet

În octombrie 2013, la cererea jurnalistului francez Henri Gillet, directorul revistei *Les Nouvelles de Roumanie* (www.lesnouvellesderoumanie.eu), prin mijlocirea doamnei Micaela Ghițescu, Fundația Culturală Memoria a organizat o vizită la Jilava. **Fortul 13 Jilava**, sinistra închisoare de tranzit a epocii comuniste, acum un quasi-muzeu cu pagină proprie pe Facebook, a devenit între timp loc de pelerinaj pentru cei doritori să vadă pe viu condițiile de trai dintr-o închisoare de deținuți politici.

Vizita noastră a fost ghidată cu solicitudine de către reprezentantul închisorii, domnul subcomisar Cristian Micu, care ne-a arătat celulele închisorii, ne-a spus povestea celor mai celebri deținuți și ne-a oferit libertatea de a ne reculege într-un loc plin de amintiri triste, care a stârnit curiozitatea și dorința domnului Henri Gillet de a afla cât mai multe lucruri despre represiunea comunistă. De altfel, jurnalistul francez descrie cu interes această vizită în numărul 80 al revistei *Les Nouvelles de Roumanie*.

De la stânga la dreapta: Henri Gillet, Claudia-Florentina Dobre, Micaela Ghițescu. În spate familia Dumitru și Maria Marin
Foto: © Henri Gillet

Povestiri din Bărăgan. Amintiri din *Siberia* românească

Lunile noiembrie și decembrie 2013 ne-au oferit șansa proiecției în diverse spații culturale a unui nou film documentar despre deportarea în Bărăgan din anii ‘50. Realizat de Claudia-Florentina Dobre, secretar general de redacție al revistei *Memoria*, și Valeriu Antonovici, documentarul, cu un profil antropologic pronuntat, se axează pe amintirile celor ce au „experimentat“ drama deportării în Bărăgan. Filmul se bazează pe 12 interviuri de tip *istorii de viață* ce pornesc de la interesul arătat de către realizatori pentru fenomenul deportării din noaptea de Rusalii a anului 1951. O dată fatidică pentru istoria personală a celor intervievați, dar și pentru România. Documentarul dorește să creeze o punte între memoria acestui eveniment și istoria represiunii comuniste ce a facut din dislocarea familiilor și persoanelor indezirabile o metodă de persecuție.

Filmul încearcă o reconstituire atât a istoriei deportării cât și o reînviere prin intermediul amintirilor a unui moment important al represiunii de tip stalinist din România anilor `50.

Pe 7 noiembrie 2013, a avut loc proiecția oficială a documentarului la studioul „Horia Bernea“ al Muzeului Național al Țăranului Român. Ne-au onorat cu prezența peste 300 de persoane printre care foști

deportați și deținuți politici, directorul MȚR, Virgil Nițulescu, Micaela Ghițescu, directorul Fundației Culturale Memoria, prof. dr. Nicolae Constantinescu.

Pe 15 noiembrie 2013, documentarul a fost proiectat la sala Barbu Știrbei a Consiliului județean Călărași. Au fost prezenți foștii deportați ce au participat la realizarea documentarului, personalități locale. Proiecția a stârnit nu numai emoția celor prezenți, dar și dorința de a împărtăși cu ceilalți amintirile despre aceea perioadă.

Pe 10 decembrie 2013, filmul a fost proiectat la Institutul pentru Investigarea Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER). După vizionarea documentarului a urmat o dezbatere intensă la care au luat parte cercetători și doctoranzi ai IICCMER.

Pe 11 decembrie 2013, a avut loc o proiecție și dezbatere și la Palatul Parlamentului onorată cu prezența de directorul Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului, Radu Ciuceanu, de directorul general al Consiliului științific al IICCMER, Dan Mihai Țălnaru, de Maria Mateoniu, cercetător la Muzeul Țăranului Român. Proiecția filmului a fost precedată de o discuție despre deportare și memoria acestui fenomen în România postcomunistă.

Alături de filmul documentar **Povestiri din Bărăgan. Amintiri din *Siberia* românească** a fost proiectat și documentarul realizat în 2011 de Jon Gostin, intitulat ***Fericita întristare a lui Visky Andras***, distins în 2011 cu premiul "Cel mai bun film TV" de către Uniunea Cineaștilor (UCIN).

Pe 19 ianuarie 2014, a urmat o proiecție la Casa Praznicar a Bisericii Sf. Nicolae din Câmpina, onorată de prezența Ralucăi Ioana Voicu-Arnăuțoiu și a lui Christian Mititelu, urmată de o dezbatere interesantă cu personalități locale și animată de părintele Petru Moga și scriitorul Codruț Constantinescu.

Numeroasele dezbateri și discuții avute cu intelectuali renumiți, cu foști deportați, sprijinul arătat de diverse personalități ne-au încurajat în demersurile noastre de a crea și un site care să difuzeze informații despre deportare, interviuri cu foști deportați, articole academice și culturale, memorii etc.

În martie 2014 site-ul **www.memorialuldeportarii.ro** a devenit operativ.

Biblioteca MEMORIA

Cicerone Ionițoiu, *Figuri de legendă*, Fundația Academia Civică, 2013.
Dintre zecile de mii de foști deținuți politici și de luptători pe care i-a prezentat în cărțile sale de-a lungul unei jumătăți de veac, C. Ionițoiu, acest adevărat cronicar al suferinței și demnității românești, alege pe cei mai apropiați inimii sale: medici sau țărani, diplomați sau funcționari, ingineri sau studenți, femei sau bărbați, vârstnici sau tineri – toți au dus o luptă surdă sau deschisă împotriva comunismului. Astfel, în paginile cărții găsim, printre alții, personalități precum Remus Radina, Aurel I. Marinescu, Ion Gavrilă Ogoranu, Aurel State, Lucreția Jurj, Vasile Paraschiv, eroi ai luptei anticomuniste, dintre care unii au plătit cu viața.

Valentin Hossu-Longin, *Canalul morții – martor*, proză-document. Fundația Academia Civică, 2013.
Canalul, devenit simbol al terorii comuniste, avea ca deviză: „Construim fără burghezie, și împotriva burgheziei". Era menit să stârpească tot ce însemna burgezo-moșierimea din România, avea 14 colonii de exterminare, în care mulți și-au găsit sfârșitul în gropi comune și fără cruci la căpătâi.

Ioana Diaconescu, *Scriitori în arhivele CNSAS*, seria „Documente”, Intelectualii urmăriți informativ, arestați, condamnați, uciși în detenție 1946-1989. Studii însoțite de anexe selectate din arhivele CNSAS, Fundația Academia Civică, București, 2012.
Volumul redă modul în care Securitatea a urmărit și prigonit, arestat, anchetat, condamnat și uneori ucis personalități ca Lucian Blaga, Constantin Tonegaru, Vladimir Streinu, Vasile Voiculescu, Dinu Pillat, N. Steinhardt, Mircea Vulcănescu, Petre Țuțea, Mircea Eliade, Emil Cioran, Marin Preda, Dan Deșliu și alții.

Nistor Man, *Sfinții pe care i-am întâlnit. O convorbire cu Traian Călin Uba*, Colecția „Istorie orală”, Fundația Academia Civică, 2012.
Autorul mărturisește că a întâlnit oameni cu comportament de „sfinți”, cu o corectitudine exemplară, care nu se plângeau niciodată de foame, nici de durere și nici de dorul după cei de acasă. Iată câteva dintre capitolele cărții: „Maramureșenii au fost anticomuniști”, „Să murim protestând”, „Suferința foștilor deținuți politici nu este constituțională”.

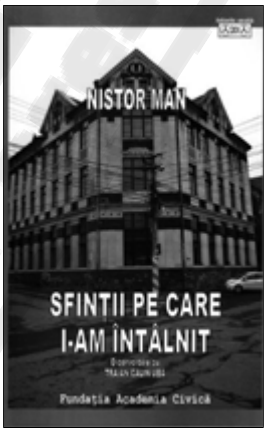

Gheorghe Leahu, *Arhitect în Epoca de aur, 1985-1989*, Fundația Academia Civică, 2013.
Jurnalul secret al arhitectului Gh. Leahu este o mărturie fidelă a vieții familiei sale și a populației României în cea mai degradantă și umilitoare perioadă a dictaturii comuniste, între anii 1985-1989, când s-au demolat 450 de hectare de cartiere de locuințe, clădiri de instituții și 23 de biserici. Autorul redă drama miilor de locuitori alungați din casele lor, mizeria traiului de fiecare zi, cozile interminabile la alimente și carburanți, programul de numai două ore la TV, frigul din case și instituții. Este regretabil – spune autorul – că după 24 de ani de la așa-zisa „revoluție din 1989”, viața noastră este cenușie și lipsită de satisfacții.

+++ *Copilăria ca luptă de clasă*, Colecția „istorie orală“ (23) Editori Traian Călin Uba și Ilie Rad, prefața de Ana Blandiana, Fundația Academia Civică, București, 2013. Intenția volumului a fost de a urmări influența represiunii comuniste asupra urmașilor celor reprimați, de a încerca să descopere cum a influențat tragedia părinților întemnițați, deportați, uciși, destinul copiilor lor lăsați de izbeliște; am putea spune, o istorie nu numai plină de cruzime, ci și absurdă, o istorie a cărei singură utilitate este neuitarea.

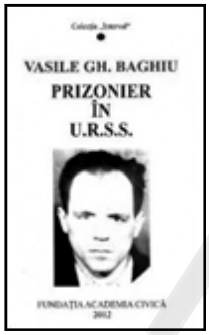

Vasile Gh. Baghiu, *Prozonier în U.R.S.S.*, ediția a doua, Colecția „Jurnalul”, Editor Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, 2012.
Imediat după 23 august 1944, cu toate că ostilitățile de pe frontul româno-sovietic încetaseră, nu mai puțin de 6000 de ofițeri, cam tot atâția subofițeri, și peste 150.000 de soldați au fost capturați de trupele sovietice, internați în lagăre dincolo de Prut, iar mulți dintre ei nu s-au mai întors de acolo.

Lucian Vasile Szabo (coordonator), *Mass-media, represiune și libertate. Revoluția de la Timișoara în presa locală, națională și internațională*, editată de Asociația Memorialul Revoluției 16-22 decembrie 1989, Timișoara, 2010.
Cartea reunește mărturii ale participanților direcți la revoluția de la Timișoara și ale unor ziariști, martori sau cercetători ai evenimentelor din acele zile fierbinți și pline de speranțe.

Lucian Vasile Szabo, *Jurnaliști, eroi, teroriști... Revoluția de la Timișoara în presa locală*. Editată de Asociația Memorialul Revoluției 16-22 decembrie 1989, Timișoara, 2009.
Din cuprins: O revendicare: libertatea presei; De la mișcare populară la revoluție; Schimbarea care schimbă puțin; Saltul în realitate al revistei Orizont; Necruțătoarea Gazetă de Vest etc.

Georghe Șerban, *Panică la Cotroceni.* Selecție, ediție și prefață de Lucian Vasile Szabo, editor Gino Rado. Editată de Asociația Memorialul Revoluției 16-22 decembrie 1989, Timișoara, 2010.
În volum este vorba de panica pe care a provocat-o la Cotroceni, unde se instalase Ion Iliescu, și în cadrul Frontului Salvării Naționale, Proclamația de la Timișoara, și anume Punctul 8 al acesteia, care cerea ca legea electorală să interzică pentru primele trei legislaturi dreptul la candidatură, pe orice listă, al foștilor activiști comuniști și al foștilor ofițeri de Securitate.

+++ *Atentat împotriva revoluției române.* Antologie, prefață și note de Lucian-Vasile Szabo, editor Gino Rado. Editat de Asociația Memorialul Revoluției 16-22 decembrie 1989, Timișoara, 2010.
Volumul reunește intervențiile unor gazetari timișoreni importanți (printre care Mircea Mihăieș, Daniel Vighi, Viorel Marineasa, George Șerban, Lucian-Vasile Szabo), articole apărute imediat după 1990, inspirate de idealurile Revoluției de la Timișoara, scrise cu scopul de a le susține, de a le releva și imprima în conștiințe. Ceea ce s-a câștigat în lupta din revoluție și în confruntările de după ea se datorează și acestor spirite cu adevărat libere.

Gino Rado, *Incursiune în istoricul instituțiilor participante la reprimarea Revoluției Române din 1989. Timișoara – Decembrie 1989,* Editat de Asociația Memorialul Revoluției 16-22 decembrie, Timișoara, 2011.
Autorul face istoricul și analizează rolul jucat de Partidul Comunist Român, de Ministerul de Interne și de Ministerul Apărării Naționale în reprimarea Revoluției de la Timișoara, 1989.

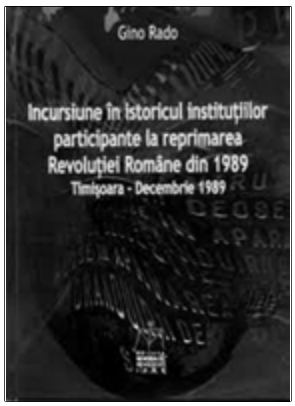

Lucian Vasile Szabo (coordonator), *Decembrie, stare de urgență,* Antologie și prefață de Lucian Vasile Szabo, Editată de Asociația Memorialul Revoluției 16-22 decembrie 1989, Timișoara, 2011.

Volumul reunește o serie de articole și texte vizând Revoluția română din 1989, semnate de-a lungul timpului în diverse publicații de jurnaliști, scriitori și personalități ale vieții publice și culturale românești, dintre care: Ana Blandiana, Gabriela Adameșteanu, Octavian Paler, Alina Mungiu, Doina Cornea, Horia Roman Patapievici, Brândușa Armanca, Andrei Pippidi, Romulus Rusan, Stelian Tănase, Cristian Tudor Popescu, Petre Mihai Băcanu etc.

Romeo Bălan, *Victimele Revoluției. Timișoara 1989,* Editată de Asociația Memorialul Revoluției 16-22 decembrie 1989, Timișoara, 2011.
Volumul este dedicat tuturor victimelor din Timișoara, fiind o prezentare cronoloică, succintă a evenimentelor care au avut loc la Timișoara în decembrie 1989, văzute prin prisma celor care au avut cel mai mult de suferit – victimele represiunii comuniste.

Gino Rado (coordonator), *Procesul de la Timișoara; audierea în cadrul urmăririi penale a celor 21+4 inculpați*, Editată de Asociația Memorialul Revoluției 16-22 decembrie 1989, Timișoara, 2013.
Volumul cuprinde declarațiile făcute în cadrul audierilor din proces de către cei acuzați de represiunea de la Timișoara, printre care Ion Coman, Tudor Postelnicu, Cornel Pacoste, Iosif Veverca, Radu Bălan, Emil Macri și alți criminali care apărau regimul și propriile privilegii.

Ivor Porter, 1913-2012. Un englez în istoria României, ed. Marilena Lică-Mașala, Institutul Cultural Român, Fundația Culturală Memoria, ediție bilingvă română-engleză, București, 2013.
“Timpul petrecut în România m-a influențat tot restul vieții. Acolo am descoperit firescul relației cu străinii. Amintirile mele cele mai vii sunt legate de oameni care s-au opus comunismului, luptând cu tenacitate să rămâie liberi, luptă care a fost în cele din urmă pierdută.” (Ivor Porter)

Mihai Dimitrie Sturza, *Rușii, masonii, Mareșalul și alte răspântii ale istoriografiei românești*, editura Compania, 2013.
Autorul, născut în 1934, este strănepotul lui Mihail Sturza, domnitor al Moldoviei. Textele din volum au fost scrise în vremea exilului ca o regăsire a patriei îndepărtate și pierdute. Pe sub ochii autorului au trecut jurnale și memorii în parte inedite ale unor actori politici.

Jan Willem Bos, *Suspect. Dosarul meu de la Securitate*, Editura Trei, București, 2013.
J.W. Bos este traducătorul în olandeză a 15 scriitori români printre care Ana Blandiana, Marin Sorescu, Mircea Cărtărescu. Cartea oferă prin intermediul unei povești personale o analiză percutantă și lipsită de încrâncenare a epocii comuniste din România.

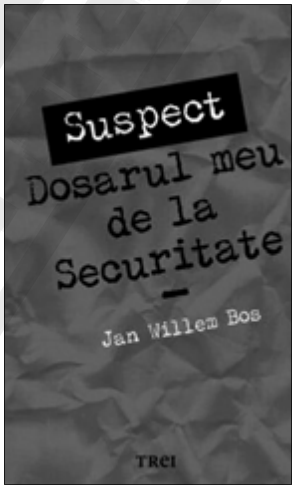

Vadim Guzun, ed., *Hnat Porohivski: asul ucrainean al Serviciului Special de Informații*, Institutul de istorie George Barițiu, Cluj, Editura Argonaut, Cluj, 2013.
Volumul cuprinde documente, publicații, scrisori, fotografii ce ilustrează viața și activitatea patriotului ucrainean Porohivski, luptător pentru independența Ucrainei, refugiat în perioada interbelică în România. Arestat de NKVD în 1944, moare în lagărele sovietice.

Romulus Rusan, ed., *Cartea morților din închisori, lagăre, deportări*, coordonare și studiu introductiv Romulus Rusan.
Colaboratori: Ioana Boca, Virginia Ion, Angela Bilcea, Andreea Cârstea. Editor: Virginia Ion. Centrul internațional de Studii asupra Comunismului. Fundația Academia Civică, 2013, 880 p.

G *Unde sunt cei care nu mai sunt*

„Catalogul" celor uciși de autoritățile comuniste

GALUȚ, Nistor P. N. la 15.V.1898. Cizmar din com. Ciuhoi, jud. Bihor. A fost arestat pe 6.XII.1949. Condamnat la 4 ani închisoare pentru uneltire contra ordinii sociale. A murit pe 13.VIII.1951 în penitenciarul Văcărești.

GAMAN, Eduard I. N. la 7.IV.1898. Funcționar. A fost arestat pe 2.X.1950. A murit pe 15.I.1953 în penitenciarul Aiud.

GAMANGI, Lavrentie N. N. în 1880. Domiciliat în com. Taraclia, jud. Soroca, Basarabia. A fost omorât de ostașii sovietici în 1940, împreună cu fiica sa Valentina.

GAMERMAN, Lazăr. Comerciant din com. Cotiugenii Mari, Basarabia. Arestat de NKVD în 1949, a murit în lagărele din Siberia în 1959.

GAMULEA, Anastasia. Moșiereasă din localitatea Ghimpați, jud. Ilfov. A fost omorâtă de ostași sovietici pe 6.IX.1944.

GAN, Simion. N. în 1894. Țăran. A fost arestat pe 12.XI.1952. Condamnat administrativ la 4 ani închisoare, a murit la Văcărești pe 17.VII.1953.

GANCIOV, Maria. A murit în D.O. în Bărăgan, în 1951.

GANCIU, Petre. N. la 11.V.1900. Măcelar din București. A murit în detenție pe 15.IX.1947 în penitenciarul Văcărești.

GANCO, Traian C. N. la 3.XII.1899. Învățător din com. Sârbi, jud. Arad. A fost arestat pe 14.VII.1952. A murit pe 26.IX.1952 în penitenciarul Văcărești.

GANE, Constantin Ștefan. N. la 27.III.1885 la Botoșani. Avocat, cu doctorat în Drept în Germania, ministru plenipotențiar la Atena (1940-1941). Scriitor

G

talentat, a redat viața romanțată a societății moldovenești (*Trecute vieți de Doamne și Domnițe* etc.) A fost arestat pe 16.I.1949 și condamnat la 16 ani închisoare pentru crimă de uneltire contra ordinii sociale. A murit în detenție pe 13.V.1962, în penitenciarul Aiud.

GANEA (?) Domiciliat în orașul Galați. Arestat. A murit în 1954 în penitenciarul Aiud.

GANEA, Alexandru N. N. la 15.XI.1919. Muncitor din comuna Bistra, jud. Cluj. A fost arestat pe 17.VIII.1949. Condamnat la 6 ani închisoare pentru uneltire contra ordinii sociale. A murit în detenție pe 14.VIII.1955.

GANEA, Ioan C. N. la 11.III.1902. Țăran din Satulung, jud. Brașov. Arestat. A fost condamnat la închisoare în 1949 și a murit în detenție pe 1.V.1950, în penitenciarul Aiud.

GANEA, Marin. N. în 1919. Comerciant din com. Vărăști, jud. Ilfov. A murit în detenție pe 4.VI.1947, în penitenciarul Văcărești.

GANEA, Marin A. N. la 20.VII.1898 în com. Lipov, jud. Dolj. Funcționar. A fost arestat în 1952. Condamnat la 5 ani închisoare. A murit pe 19.I.1953 în lagărul Salcia.

GANEA, Silviu Romeo. N. în 1969. Militar în termen. A murit la Brașov pe 22/23 XII.1989, în zilele Revoluției.

GANEA, Șerban I. N. la 1.XII.1911. Funcționar din Ploiești. Arestat pe 24.XII.1948 și condamnat la muncă silnică. A murit pe 16.V.1958 în penitenciarul Aiud.

GANEA, Vasile I. N. la 17.XII.1896 în com. Nocrich, jud. Sibiu. Arestat în 1941 ca participant la rebeliunea legionară. Nu a fost eliberat la expirarea termenului de pedeapsă și a murit în penitenciarul Aiud.

GANEA, Voicu P. N. la 9.II.1901 în com. Perișoru, jud. Brăila. A fost condamnat la închisoare și a murit în lagărul Capul Midia pe 13.III.1953.

GANȚĂ, Nicolae. N. în 1949. A murit la Sibiu pe 22.XII.1989, în timpul Revoluției.

GANȚESCU, Alexandru. Domiciliat în orașul Ploiești, jud. Prahova. A fost împușcat în stradă de ostași sovietici, pe 30.X.1945.

GANUSCEAC, Feodor I. N. în 1905. Domiciliat în

G

com. Hâncăuți, raionul Edineț, Basarabia. A fost arestat de NKVD în 1954. A fost condamnat la 25 de ani muncă silnică pentru agitație antisovietică. A murit în detenție. A fost reabilitat în 1993.

GARALIU, Constantin Gh. (zis **Socol).** N. în 1904. Țăran din com. Copaciu, jud. Giurgiu. A murit în detenție pe 7.I.1961.

GARAND, Maria (n. Fischer). N. la 23.I.1922. în jud. Timiș. A murit în D.O. în Bărăgan în 1958.

GARANOVSCHI, Vasile. Domiciliat în satul Taraclia, com. Sadac, raionul Cantemir, Basarabia. Țăran înstărit. A fost omorât împreună cu soția sa Vasilisa în timpul represiunilor din 1949.

GARBIS, Petre I. N. la 4.XII.1905. Electrician din Sulina, jud. Tulcea. Arestat în 1949. A murit în lagărul Poarta Albă pe 18.IV.1951.

GARCONIȚĂ, Dumitru. N. în 1920. Domiciliat în orașul Bălți, Basarabia. A fost omorât de ostașii sovietici în 1940, după ocuparea orașului.

GARCUNIȚĂ, Constantin. N. în 1889. Domiciliat în orașul Bălți, Basarabia. A fost omorât de ostașii sovietici în 1940, după ocuparea orașului.

GARIAN, Ioan Alexandru. N. în 1955. Șofer. A murit pe 24.XII.1989, 1n timpul Revoluției.

GARLATI, Ioan. Lucrător într-o patiserie din com. Pecica, jud. Bihor. A fost arestat și a murit în lagărul Poarta Albă pe 6.IV.1951.

GAROFIL, Dimciu M. N. la 13.II.1917 în Bulgaria. Țăran din jud. Tulcea. A fost arestat pe 23.XII.1948. Condamnat la 7 ani închisoare și omorât pe 12.XII.1950, în timpul acțiunii de „reeducare" din penitenciarul Gherla.

GAROIU, Eugen. N. la 21.XI.1905. Funcționar în com. Zărnești, jud. Brașov. Arestat pe 2.XII.1952. A murit în penitenciarul Văcărești pe 27.VIII.1953.

GARTNER, Nicolaus. N. în 1905. Deportat din com. Giarmata, jud. Timiș, la Ulianovsk, URSS, unde a murit în 1947.

GASINOV, Nichifor G. N. în 1866. Domiciliat în com. Balatina, raionul Glodeni, Basarabia. Membru al PNL.

G

A fost arestat în 1940, după ocuparea Basarabiei de trupele sovietice. Deportat în regiunea Sverdlovsk, unde a murit în 1941.

GASHINA, Anton. N. la 14.I.1901. Deportat din com. Iosifalău, jud. Timiș, la Donețk, URSS, unde a murit pe 16.III.1945.

GAȘCĂ, Petre. Domiciliat în orașul Lugoj, jud. Timiș. A fost împușcat pe 1.X.1945 pe stradă, de soldați sovietici.

GAȘPAR, Gheorghe. N. la 21.VII.1910. Muncitor din București. A murit în detenție la Chilia Veche, jud. Tulcea, pe 19.VIII.1950.

GAȘPAR, Ioan. Domiciliat în com. Vistea, jud. Cluj. A fost omorât de ostași sovietici pe 9.VII.1945, pentru că a încercat să-și apere soția și fiica.

GAȘPAR, Maria. Țărancă din com. Engelbrunn, jud. Arad, în vârstă de 78 de ani. A fost omorâtă se ostașii sovietici în 1945.

GATCAN, Ivan P. N. în 1912. Domiciliat în com. Nâncești, Basarabia. A fost arestat în 1941, înainte de intrarea trupelor române. Condamnat la 5 ani muncă silnică pentru agitație antisovietică. A murit în 1942 în lagărele din Sverdlovsk, URSS.

GATMAN, Constantin. N. la 25.IX.1911. Țăran din com. Siteni, jud. Suceava. A murit în detenție la Deva pe 2.III.1952.

GATTLER, Katharina. Deportată din com. Sânnicolau Mic, jud. Arad, la Stalino, URSS, unde a și murit.

GATTLER, Katharina (n. Lenz). N. în 1913. Deportată din com. Aradu Nou la Donețk, URSS, unde a murit în 1947.

GATTSINGER, Katharina. N. în 1922. Deportată din com. Tisa Nouă, jud. Caraș-Severin, în URSS, unde a murit în aprilie 1947.

GAUFT, Ștefan. Colonel de Jandarmi. A fost arestat în 1946 și condamnat la muncă silnică pe viață. Deținut în penitenciarele Malmaison, Jilava și Aiud. A murit în detenție în 1962.

GAUG, Elisabeth. N. la 26.V.1922. Deportată din com. Șagu, județul Arad, la Donețk, în URSS, unde a murit în 1946.

G

GAUG, Mathias. N. la 9.III.1903. Deportat din com. Șagu, jud. Arad, la Stalino, URSS, unde a murit pe 29.XII.1948.

GAUG, Ștefan. N. la 28.III.1904. Deportat din com. Șagu, jud. Arad, în Donbass, URSS, unde a murit pe 25.III.1945.

GAVAZA, Gavril S. N. în 1872. Domiciliat în com. Popeștii de Jos, raionul Florești, Basarabia. A fost omorât de NKVD în 1949.

GAVĂȚ, Ioan R. N. la 9.IX.1895. Muncitor din localitatea Satulung, jud. Brașov. A fost arestat și a murit în lagărul Capul Midia pe 16.I.1953.

GAVĂȚ, Ștefan N. N. la 8.I.1897. Locotenent-colonel de Jandarmi. Arestat în 1945. Condamnat la moarte ca vinovat pentru dezastrul țării. Pedeapsa i-a fost comutată în muncă silnică pe viață. A murit pe 15. XII. 1950 în penitenciarul Aiud.

Habuiah 2012 (oțel)

Azaliah III 2013 (oțel inox)

Editura **Fundația Culturală MEMORIA** a publicat următoarele titluri ce pot fi achiziționate de la sediul redacției sau prin poştă cu plata ramburs:

❖ **Annie Samuelli**, ***Gratiile despărțitoare***, traducere Adina Arsenescu, ediție îngrijită de Micaela Ghițescu, 2001, 10 lei.

❖**Sergiu Grossu, *Ei triumfă înaintea lui Dumnezeu,*** 2007, 10 lei.

❖ **Ion Șiugariu, *Ceva despre noi. Eseuri*,** 2013, 10 lei.

❖ **Ion Șiugariu, *Poeme*,** 2013, 10 lei.

❖ **Victor Alexandrescu, *Monografia bisericii Sfânta Vineri – București***, 2006, 5 lei.

❖ De la biserica Sf. Silvestru se poate achiziționa cartea monahului **Teodor Stănescu, Mănăstirea Petru Vodă**, ***Mic pomelnic cu numele martirilor neamului sacrificați de dictatura comunistă***, Editura Babel, Bacău, 2013, 25 lei.

❖ Revista *Memoria* poate fi procurată în Bucureşti de la librăriile Humanitas, Orfeu, iar în țară de la librăriile Humanitas, UBB-Cluj.

❖ **Un abonament în țară** (4 numere consecutive): 50 ron (+ 10 ron taxe poştale), abonament de susținere, începând cu 70 ron.

❖ **Un abonament în străinătate** (4 numere consecutive): 40 euro cu taxele poştale incluse.

❖ Numerele vechi disponibile ale Revistei *Memoria* le puteți achiziționa la prețul de 5 ron / nr. simplu, respectiv 10 ron / nr. dublu pentru numerele 1-64/65. Începând cu numărul 66/67 prețul se află afişat pe coperta fiecărui număr.

❖ Pentru achiziții vizitați sediul redacției **Calea Victoriei 133 A, sector 1, 010071, București, sau comandați prin telefon mobil 0722402055 sau prin e-mail: revistamemoria@gmail.com**

Nu se primesc articole scrise de mână și cele în format electronic fără diacritice.

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor.

MEMORIA
revista gândirii arestate

REDACȚIA REVISTEI MEMORIA

MICAELA GHIȚESCU - Director

GHEORGHE DEREVENCU
- redactor şef

OANA ICHIM
-coperta

CLAUDIA-FLORENTINA DOBRE
- secretar general de redacție

ECATERINA RĂDOI
- culegere texte

Consiliu consultativ
**ANA BLANDIANA, MIRCEA CARP, NICOLAE CONSTANTINESCU,
MIRCIA DUMITRESCU,
ILIE POPA, ROMULUS RUSAN, DANA ȚĂRANU**

http://revista.memoria.ro

Revista Memoria este **membră A.R.I.E.L.
(Asociația Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare)**

Plata abonamentelor şi a eventualelor donații se poate face prin mandat poştal sau cec emis pentru ***Fundația Culturală Memoria***, precum şi prin conturile Fundației Culturale Memoria deschise la Banca Comercială Română (BCR), Sucursala sector 1 București, Cal. Victoriei 155:
RO20RNCB0072049693810001 – LEI
RO63RNCB0072049693810003 – EURO

Tiparul executat la
S.C. LUMINA TIPO s.r.l.
str. Luigi Galvani, nr. 20 bis, sect. 2, București
www.luminatipo.com

Nr. 1/2014

Preț: 11 lei

ISSN – 1220-6369

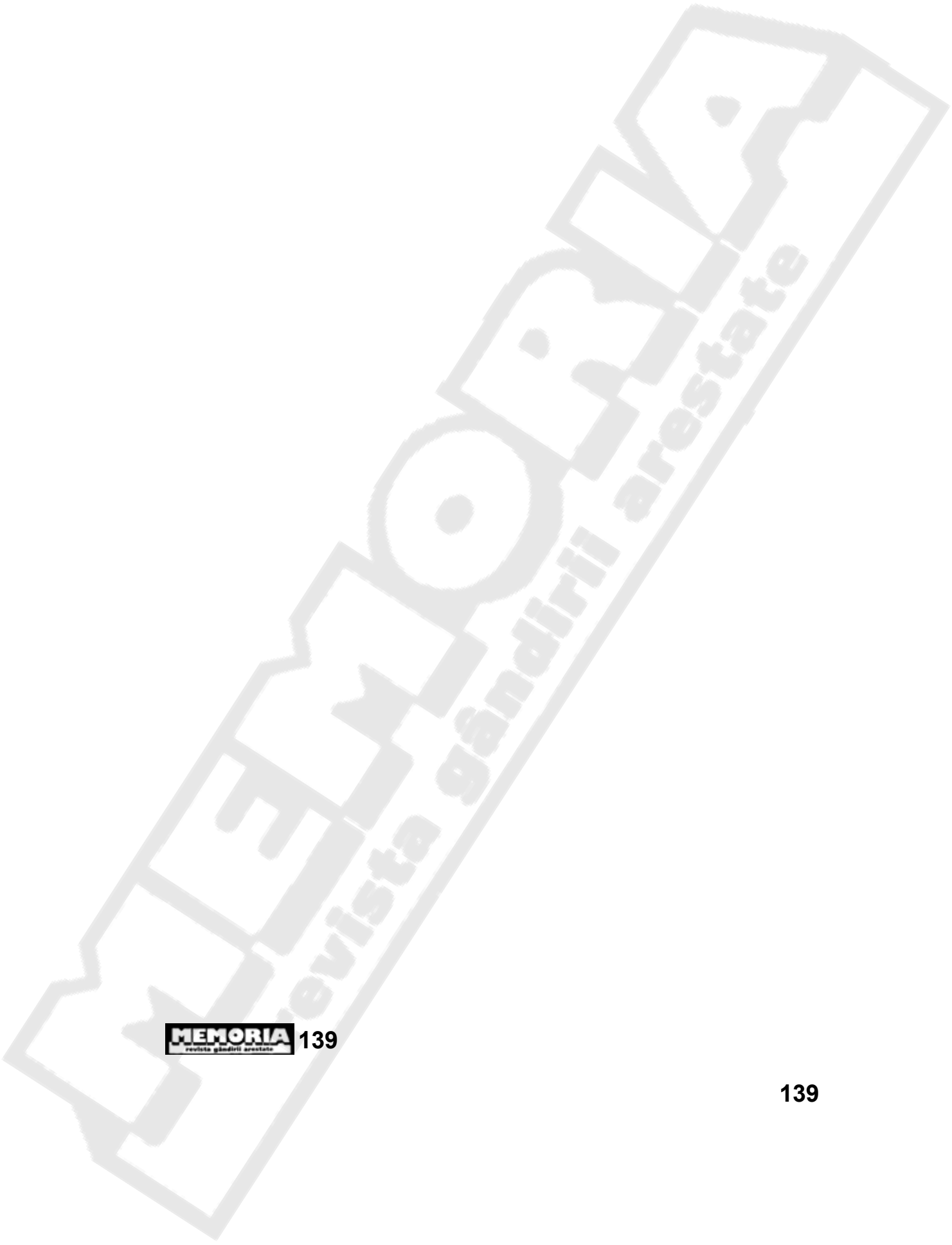
MEMORIA
revista gândirii arestate

140